

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

ANTİK ÇAĞ'DA BATI KARADENİZ

WESTERN BLACK SEA IN ANTIQUITY

AMASTRİS ANTİK KENTİ – CEHENNEMAĞZI MAĞARALARI – HADRIANAPOLİS ANTİK KENTİ – HERAKLEİA PONTİKE ANTİK KENTİ
İNÖNÜ MAĞARASI – KADIOĞLU MOZAIKLERİ – KİMİSTENE ANTİK KENTİ – KROMNA ANTİK KENTİ – PARTHENİOS ANTİK KENTİ
TİOS ANTİK KENTİ – HÖYÜKLER, TÜMÜSLER VE KAYA MEZARLARI

ANCIENT CITY OF AMASTRIS – CEHENNEMAĞZI CAVES – ANCIENT CITY OF HADRIANOUPLIS – ANCIENT CITY OF HERACLEA PONTICA
İNÖNÜ CAVE – KADIOĞLU MOSAICS – ANCIENT CITY OF KİMİSTENE – ANCIENT CITY OF KROMNA – ANCIENT CITY OF PARTHENİUS
ANCIENT CITY OF TİOS – THE MOUNDS, TUMULUS AND ROCK TOMBS

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

ANTİK ÇAĞ'DA BATI KARADENİZ

WESTERN BLACK SEA IN ANTIQUITY

BATI KARADENİZ KALKINMA AJANSI

Güney Mah. Zonguldak Yolu Cad.

No:36 67600 Kozlu / Zonguldak

+90 (372) 257 74 70

+90 (372) 257 74 72

bilgi@bakka.gov.tr

Ekim 2022, Zonguldak

ISBN: 978-605-70403-7-4

Sayfa Sayısı: 80

Yayın Kodu: TR81/DOK/TAN/2022/001

Bu yayı dijital olarak hazırlanmıştır.

ANTİK ÇAĞ'DA BATI KARADENİZ

WESTERN BLACK SEA IN ANTIQUITY

Yayın Sahibi:

Bati Karadeniz Kalkinma Ajansi

Bu raporun tüm hakları Bati Karadeniz Kalkinma Ajansina aittir. Yayın içeriğinin kısmen ya da tamamen yayımlanması ve çoğaltılması fikri mülkiyet hukukuna tabidir. Kaynak gösterilmek kaydı ile Bati Karadeniz Kalkinma Ajansi yayınları üçüncü kişilerce kullanılabilir.

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

---

4 Ön Söz
Preface

---

6 Amastris Antik Kenti
Ancient City of Amastris

---

16 Cehennemağzı Mağaraları
Cehennemağzı Caves

---

22 Hadrianapolis Antik Kenti
Ancient City of Hadrianapolis

---

30 Herakleia Pontikē Antik Kenti
Ancient City of Herakleia Pontikē

---

40 İnönü Mağarası
İnönü Cave

---

46 Kadioğlu Mozaikleri
Kadioğlu Mosaics

---

52 Kimistene Antik Kenti
Ancient City of Kimistene

---

56 Kromna Antik Kenti
Ancient City of Kromna

---

62 Parthenios Antik Kenti
Ancient City of Parthenios

---

68 Tios Antik Kenti
Ancient City of Tios

---

76 Höyükler, Tümülüsler ve
Kaya Mezarları
The Mounds, Tumulus And Rock Tombs

ÖN SÖZ

Antik dönemlerden günümüze Batı Karadeniz'de (Zonguldak, Karabük, Bartın), birçok farklı uygarlık yaşamıştır. Bu yönüyle bölge; binlerce yıllık tarihine ışık tutan birçok antik kenti, unsuru ve değeri bünyesinde barındırmasıyla öne çıkmaktadır.

Antik dönemlerden; kaynaklar, yazılı belgeler, akademik çalışmalar ve resmî kayıtlar esas alınarak derlenen "Antik Çağ'da Batı Karadeniz" çalışmasında; Pers Prensesi Amastris'in kurduğu Amastris, Batı Karadeniz'in Zeugma'sı olarak bilinen Hadrianoupolis, adını Yunan mitolojisinin yenilmez kahramanı Herkül'den alan Herakleia Pontika, "Karadeniz'in Efes'i" olarak adlandırılan ve adını kurucusu Rahip Tios'tan alan Tios, Antik Çağ'da Acheron (Üzüntü) Vadisi olarak bilinen bölgede bulunan Cehennemağzı Mağaraları, Karadeniz'in en eski yerleşim alanı olduğu tahmin edilen İnönü Mağarası, Zeugma Mozaikleri ile eş değer özelliklerde ve kalitede olduğu düşünülen Kadioğlu Mozaikleri, Genç Helenistik Roma ve Bizans dönemlerine tarihlendirilen Kimistene, Amazonlardan sonra Gasgaslar (Kaşkalar) ve Hititler (Etiler) gibi önemli antik toplumlara ev sahipliği yaptığı düşünülen Kromna, Amastris sikkelerinde bir nehir tanrısı olarak betimlenen Parthenios gibi önemli kültürel miras alanlarının tarihçesi anlatılmıştır.

Eserde tüm bu mekânların yanı sıra bölgenin Antik Çağ'daki durumuna ışık tutan "Karabük Tümülüs ve Höyükleri"nden, "Safranbolu-Göztepe Tümülüsü"nden, "Kuş Kayası Yol Anıtı"ndan ve kaya mezarlarından da bahsedilmiştir.

Batı Karadeniz'de yer alan antik bölgelerin incelendiği "Antik Çağ'da Batı Karadeniz" çalışması ile kültürel miras turizminin geliştirilmesi, antik değerlerin tanıtımına katkı sağlanması, yerel ve ulusal ölçekte bu alanlara ilişkin farkındalığın, bilgi birikiminin artırılması amaçlanmıştır. Artacak ilgi ve destekle birlikte bölgedeki arkeolojik çalışmaların en kısa sürede sonuçlandırılması, tarihin izlerini gözler önüne seren alanların turizme kazandırılarak bölgesel kalkınmaya katkı sunması da yine bu eserin hizmet edeceği çok kıymetli hedeflerdendir.

Çalışmanın hazırlık sürecinde katkısı bulunan, bilgi temini, izin ve yasal süreçlerde her türlü kolaylığı sağlayan aşağıdaki kurum/kuruluşlarımız ile bunların değerli personellerine, Yerel Tarihçi Ekrem Murat Zaman'a ve son olarak çalışmayı gerçekleştiren HEY Kolektif ekibine teşekkürü bir borç biliriz.

Katkı Sağlayan Kurum ve Kuruluşlar

- Karabük Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
- Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- Karabük Üniversitesi
- Bartın Üniversitesi
- Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Zonguldak Karadeniz Ereğli Müze Müdürlüğü
- Zonguldak Müze Müdürlüğü
- Kastamonu Müze Müdürlüğü
- Bartın Amasra Müze Müdürlüğü

PREFACE

Many different civilizations have lived in the Western Black Sea Region (Zonguldak, Karabük, Bartın) from ancient times to the present. In this respect, the region stands out with its many ancient cities, elements and values that shed light on its thousands of years of history.

In the study “Western Black Sea in Antiquity” compiled on the basis of sources, written documents, academic studies and official records from ancient times, the history of important cultural heritage sites such as Amastris, founded by the Persian Princess Amastris, Hadrianoupolis, known as the Zeugma of the Western Black Sea, Herakleia Pontica, named after the invincible hero of Greek mythology Hercules, Tios, called “Ephesus of the Black Sea” and named after its founder, Priest Tios, Cehennemağzı Caves, located in the region known as the Acheron (Sorrow) Valley in ancient times, İnönü Cave, which is estimated to be the oldest settlement area of the Black Sea, Kadioğlu Mosaics, which are thought to have the same characteristics and quality as Zeugma Mosaics, Kimistene dated to the Young Hellenistic Roman and Byzantine periods, Kromna, which is thought to have hosted important ancient societies such as Gasgas and Hittites after the Amazons, Parthenios, who is depicted as a river god on Amastris coins is explained.

In addition to all these places, “Karabük Tumulus and Mounds”, “Safranbolu-Göztepe Tumulus”, “Bird Rock Road Monument” and rock tombs are also mentioned in the work.

With the “Western Black Sea in Antiquity” study, which examines the ancient regions in the Western Black Sea Region, it is aimed to develop cultural heritage tourism, contribute to the promotion of ancient values, and increase awareness and knowledge about these areas on a local and national scale. Concluding the archaeological studies in the region as soon as possible with the increasing interest and support and contributing to regional development by bringing the areas that reveal the traces of history to tourism are among the very valuable targets that this work will serve.

We would like to thank the following institutions/organizations and their valuable personnel, Local Historian Ekrem Murat Zaman, and finally the HEY Collective team, who contributed to the preparation process of the study and provided all kinds of convenience in information supply, permission and legal processes.

Contributing Institutions and Organizations

- Karabük Cultural Heritage Preservation Regional Board Directorate
- Zonguldak Bülent Ecevit University
- Karabük University
- Bartın University
- Zonguldak Provincial Directorate of Culture and Tourism
- Karabük Provincial Directorate of Culture and Tourism
- Bartın Provincial Directorate of Culture and Tourism
- Zonguldak Black Sea Ereğli Museum Directorate
- Zonguldak Museum Directorate
- Kastamonu Museum Directorate
- Bartın Amasra Museum Directorate

PRENSES AMASTRIS'IN BÜYÜLEYİCİ KENTİ

THE CHARMING CITY OF
PRINCESS AMASTRIS

Amastris Antik Kenti | Ancient City of Amastris
Amasra Bartın

AMASTRİS

Bölge

Paflogonya¹ Bölgesi'nin kıyı kesiminde, Herakleia Pontike ve Tios Antik Kentlerinin doğusunda önemli bir liman şehri olan Amastris Antik Kenti, Bartın il merkezine 21 km mesafededir ve Amasra ilçe merkezi sınırları içerisinde yer almaktadır. Amastris Antik Kenti adını ise son Pers Prensesi Amastris'ten almıştır.

Amastris'in Tarihçesi

Antik kalıntıları ve muhteşem doğasıyla günümüzde bile dönemdeki görkemini izlerini taşıyan Amastris Antik Kenti'nin isim kaynağı, Pers İmparatorluğu'nun son yöneticisi III. Dareios'un yeğeni ve bir Pers prensesi olan Amastris'tir. Amastris, Pers sarayından Karadeniz kentine gelene kadar geçirdiği macera dolu yaşamı ve tarihte kendi adına bir devlet kurarak adına para basılan ilk kraliçe olmasıyla fark yaratmıştır.

Bugünkü Bartın ili sınırlarında yer alan Amastris; başlangıçta Sesamos ismiyle M.Ö. 7. yüzyılda bir koloni kenti olarak kurulmuş,

Region

Amastris Ancient City, which is an important port city in the coastal part of Paphlagonia¹ Region, east of Herakleia Pontike and Tieion Ancient Cities, is 21 km from Bartın city center and is located within the borders of Amasra district center.

History of Amastris

The name source of the ancient city of Amastris, which carries the traces of its splendor even today with its ancient ruins and magnificent nature, is Amastris, a Persian princess and niece of the last ruler of the Persian Empire, Darius III. In addition to her adventurous life from the Persian palace to the Black Sea city, Amastris also made a difference by establishing a state in her own name and being the first queen to be minted.

Located within the borders of today's Bartın province, Amastris is an ancient city that was originally founded as a colonial city in the 7th century BC under the name of Sesamos, was reconstructed

¹ Adını ilk olarak Homeros'un İlyada Destanı'nda duyduğumuz Paflogonya, Antik Çağ döneminde bugünkü Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı ve Karabük'ün tamamını; Çorum, Bolu, Zonguldak ve Samsun'un ise bir bölümünü içine alan coğrafi bölgeye verilen isimdir.

¹ Paphlagonia, whose name we heard for the first time in Homer's Iliad, is the name given to the geographical region that includes all of today's Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı and Karabük, and a part of Çorum, Bolu, Zonguldak and Samsun in the Ancient Age.

Helenistik dönemde Amastris ismiyle yeniden imar edilmiş ve Orta Çağ'ın sonlarına kadar önemini neredeyse hiç yitirmemiş bir antik kenttir. Kent, Helenistik dönemden itibaren bölgedeki stratejik konumunu Orta Çağ'a kadar korumayı başarmıştır.

Amastris Antik Kenti'ne dair günümüze dek korunabilmiş en önemli yapı, kaledir. Kent bu yönüyle 19. yüzyıldan itibaren Avrupalı seyahatçilerin, 20. yüzyılda ise bilim insanlarının dikkatini çekmeyi başarmıştır.

Amastris Antik Kenti, Karadeniz'in antik coğrafyasında Paflagonya bölgesinin kıyı kesiminde, Herakleia Pontike'nin (Zonguldak, Ereğli) ve Tios'un (Zonguldak, Filyos) doğusunda yer almaktadır. Öz oğulları tarafından öldürülse de tarihte kendine önemli bir yer bulan Kraliçe Amastris'in kenti; Yunan Tarihçi, Coğrafyacı ve Filozof Strabon'a (M.Ö. 64-M.S. 24) göre ilk olarak Amazonlar tarafından kurulmuştur.

Amazonlar, tamamen kadın savaşçılardan oluşan antik bir ulus olarak bilinmektedir. Kadın savaşçılar tarafından kurulan bu yerleşim yerinin, daha sonra Kraliçe tarafından büyük bir şehir merkezi hâline getirilmiş olması da oldukça çarpıcı bir tarihî bilgidir.

İlk temellerinin kadın savaşçılar tarafından atıldığı bilinen Amastris'in halkı, Homeros'un İlyada Destanı'nda; Troya Savaşında Troya'nın yanında savaşa katılan halklardan biri olarak geçer. Homeros'a göre şehir, M.Ö. 7. yüzyılda Miletos'un kolonisi olmuş ve Sesamos yani "susam şehri" adını almıştır. Şehrin o döneminden günümüze bazı sikkeler ulaşmıştır. Bu sikkelerin üzerinde, Yunan mitolojisine göre "tanrıların babası" olarak kabul edilen Zeus ve kızı Bereket Tanrıçası Demeter'in başları yer almaktadır.

Daha sonraki dönemde Fenikeliler; Amasra (Sesamos), Ereğli

under the name Amastris in the Hellenistic period, and almost never lost its importance until the end of the Middle Ages. The city managed to preserve its strategic position in the region from the Hellenistic period until the Middle Ages. The most important structure of the ancient city of Amastris that has been preserved until today is the castle. With this aspect, the city has managed to attract the attention of European travelers since the 19th century and scientists in the 20th century.

Amastris Ancient City is located in the coastal part of Paphlagonia region, east of Herakleia Pontike (Zonguldak, Karadeniz Ereğli) and Tios (Zonguldak, Filyos) in the ancient geography of the Black Sea. Although she was murdered by her own sons, the city of Queen Amastris, which found an important place in history, was first founded by the Amazons, according to the Greek Historian, Geographer and Philosopher Strabon (64 BC-24 AD). *The Amazons are known as an ancient nation of all-female warriors. The fact that this settlement, which was founded by female warriors, was later turned into a large city center by the Queen is also quite striking historical information.*

In Homer's Iliad, the people of Amastris are mentioned as one of the peoples who participated in the war alongside Troy in the Trojan War. According to Homer, the city became a colony of Miletos in the 7th century BC and was named Sesamos, that is, "sesame city". Some coins have survived from that period of the city. On these coins are the heads of Zeus, who is considered the "father of all gods" according to Greek mythology, and his daughter, Demeter, the Goddess of Fertility.

In the later period, the Phoenicians established the first Sayda² colonies in Amasra (Sesamos), Karadeniz Ereğli (Herakleia), Sinop (Sinope) and Tekkeönü (Kromna). Later, Sesamos continued its existence in the Lydian, Persian, Roman, Byzantine, Genoese and

Amastris Antik Kenti parası
Ancient City of Amastris coins

(Herakleia), Sinop (Sinope) ve Tekkeönü'nde (Kromna) ilk Sayda² kolonilerini kurmuşlardır. Sesamos daha sonra sırasıyla; Lidya, Pers, Roma, Bizans, Ceneviz ve Osmanlı dönemlerinde de varlığını sürdürmüş ve Kraliçe Amastris'ten aldığı ismini Amasra'ya dönüştürerek önemini günümüze kadar ulaştırmayı başarmıştır.

Kraliçe Amastris Hakkında Bilgi

Amasra şehrine adını veren Kraliçe Amastris, son Pers Kralı III. Dareios'un erkek kardeşi Oxyathres'in kızıdır. Büyük İskender'in III. Dareios'u yendiği Issus Savaşı'ndan sonra, Dareios'un ailesi ile birlikte Amastris de esir alınmıştır. Prenses Amastris M.Ö. 324'te, Susa'da Büyük İskender ve komutanlarının da dâhil olduğu Makedonyalı soylularla Pers soylularının kızlarının evlendirdiği düğün töreninde General Krateros ile evlenmiştir. Ancak Büyük İskender'in ölümünün ardından Krateros, başka bir kadınla evlenmek için Amastris'ten ayrılmıştır. Oldukça kısa süren bu ilk evlilikten sonra Amastris, Krateros'un da onayıyla Herakleia Pontike yani Karadeniz Ereğli Tiranı Dionysios ile ikinci evliliğini yapmıştır ve söz konusu evlilikten iki erkek çocuk dünyaya getirmiştir. Ancak bu doğumlardan kısa bir süre sonra Dionysos'un M.Ö. 305 yılında ölümünün ardından tahta geçen Amastris, Trakya Kralı Lysimachos'un saldırılarından kenti korumak için bu defa onunla evlenmek zorunda kalmıştır. Söz konusu dönemde Heracleia, ticari anlamda zenginliğini arttırmaya devam etmiştir.

Amastris Heracleia'nin zenginliğini ispatlarcasına adını taşıyan Amastris (Amasra) şehrini kurmuş ve kendi adına ilk sikkeyi bastırarak Amasra'yı yönetmeye başlamıştır (M.Ö. 300-288).

Adıyla anılan Amastris kentini inşa ettiren kraliçe, bir süre sonra oğulları tarafından katledilmiştir. Bunun üzerine Amastris'in eski kocası Lysimachos ise Amasra'ya gelerek Amastris'in oğullarını öldürmüştür ve kente el koymuştur.

Amastris, tarihteki diğer kraliçelerden farklı olarak kendisi için yeni bir kent kurmuş, adına para bastırması ve kraliçeliğini ilan etmiş tek kadın yöneticidir. Bu yönleriyle Amastris, kendisinden sonraki "Hellenistik dönem kraliçeleri"ne de öncü olmuştur.

Ticaret

Amastris Antik Kenti en parlak günlerini, Kraliçe Amastris döneminde yaşamıştır. Bu dönemde Amastris; şarap, zeytin, zeytinyağı ticareti yapan çok önemli bir ticaret merkezi ve aynı zamanda antik çömlek (amphora) üretim yeridir. O dönemlere ilişkin "Amastris mamulü" yazılı amphoralar, günümüze kadar ulaşmıştır. Bu da şehrin söz konusu dönemde ticaret konusundaki gelişmişliğinin göstergesidir. Amasra, Cenevizliler döneminde de ticari önemini korumuş ve dönemin en önemli liman kentlerinden biri hâline gelmiştir.

Ottoman periods, respectively, and succeeded in bringing its importance to the present day by transforming the name it took from Queen Amastris into Amasra.

Information About Queen Amastris

Queen Amastris, after whom the city of Amasra is named, is the daughter of Oxyathres, the brother of the last Persian King Dareios III. After the Battle of Issus, in which Alexander the Great defeated Darius III, Amastris was taken prisoner with Dareios's family. Princess Amastris married General Krateros in 324 BC in Susa at the wedding ceremony of the daughters of the Macedonian nobles, including Alexander the Great and his commanders, and the Persian nobility. However, after the death of Alexander the Great, Craterus left Amastris to marry another woman. After this very short first marriage, Amastris married Herakleia Pontike, that is, the tyrant of Black Sea Ereğli, Dionysios, with the approval of Krateros, and she had two sons from the said marriage. Shortly after these births, Amastris, who took the throne after the death of Dionysus in 305 BC, had to marry him in order to protect the city from the attacks of Lysimachos, the King of Thrace. During this period, Heracleia continued to increase its wealth commercially.

As if to prove the wealth of Heracleia, Amastris founded the city of Amastris (Amasra), which bears her name, and began to rule Amasra by printing the first coin in her name (300-288 BC). The Queen, who built the city of Amastris, which is named after her, was murdered by her sons after a while. Upon her death, Amastris's ex-husband Lysimachos came to Amasra, then killed Amastris's sons and seized the city.

Unlike other queens in history, Amastris is the only female ruler who founded a new city for herself, minted money in her name and declared her queenship. With these aspects, Amastris became a pioneer for the "Hellenistic period queens" after her.

Trade

Amastris Ancient City lived its brightest days during the reign of Queen Amastris. During this period, Amastris was a very important trade center that traded wine, olives and olive oil, as well as an ancient pottery (amphora) production site. Amphorae written "Made in Amastris" from that period have survived to the present day. This is an indication of the development of the city in terms of trade at that time. Amasra maintained its commercial importance during the Genoese period and became one of the most important port cities of the period.

Looking at the finds around the city that have survived to the

² Sayda, eski adı Sidon olan bir antik kenttir ve Fenikeliler bu şehirlerde Mısırlılardan öğrendikleri saydam cam işlemeciliğini oldukça gelişmiş bir noktaya taşımışlardır.

² Sayda is an ancient city, the ancient name of which was Sayda, and the Phoenicians carried the transparent glass processing they learned from the Egyptians to a highly developed point in these cities.

Şehrin etrafında yer alan ve günümüze kadar ulaşan buluntulara bakıldığında, kentte Zeus ve Zeus'un eşi olan Hera kültlerinin yaygın inanç olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Amastris'in bastırdığı sikkelerin üzerinde, Pers başlığı takan genç bir adam görülmektedir. Bu başlığın üzerinde yer alan sekiz kenarlı yıldız ise Pers Tanrısı Mithras'ı sembolize ettiği düşünülmektedir. Aynı sembol, Trakya'da Zeus'un kızı güzellik tanrıçası Afrodit için de kullanılmıştır. Ancak Afrodit kültürü de yine Pers kültüründe yer alan Anaithis'le ilişkilendirilmiştir.

Tüm bu bulgulara bakıldığında Amastris'in, atalarına ait Pers kültürü ile yetiştiği Yunan kültürünü sentezlediği görülmektedir. Ayrıca kentte; Zeus, Hera ve Afrodit'e adanmış tapınakların varlığı tahmin edilmektedir ve tüm bunların yapılan kazılarla ortaya çıkarılacağı öngörülmektedir.

present day, it is understood that the cults of Zeus and his wife Hera were widespread in the city. In addition, a young man wearing a Persian headdress is seen on the coins minted by Amastris. The eight-sided star on this headdress is thought to symbolize the Persian God Mithras. The same symbol was also used for Aphrodite, the goddess of beauty, daughter of Zeus in Thrace. However, the cult of Aphrodite was also associated with Anaithis, who was also included in the Persian cult.

Looking at all these findings, it is seen that Amastris synthesized the Greek culture, the culture in which she grew up, with the Persian culture belonging to her ancestors. It is also foreseen that there will be temples dedicated to Zeus, Hera and Aphrodite in the city.

Arkeolojik Faaliyetler

Amasra bugün, üç arkeolojik sit alanına ayrılmıştır. Bu sit alanlarından ilki Boztepe Adası'nın üst kısmı, Tavşan Adası'dır. İkinci kısım Bedesten mevki, Küçük Liman Antik Rıhtım'dır. Üçüncü kısım da Boztepe ile Kaleiçi mahallesi, Tekketepe mevki, Nekropol ve Direklikaya alanlarıdır.

Şehirde bulunan; Kale, Kuş Kayası Yol Anıtı, Bedesten, Kemere Köprüsü, Kemerdere Köprüsü, Antik Yol, Antik Tiyatro ve Hisarpeçe Yer Altı Galerisi en önemli arkeolojik kalıntılardır.

Özellikle Cenevizliler kente çok önem vermiş ve şehirde imar çalışmaları yapmışlardır. Bizans döneminde inşa edilen Amasra Kalesi, Cenevizliler zamanında büyük değişikliklere uğramıştır. Cenevizliler yerel halka Amastris'in tarihiyle ilgili olan her şeyin Cenevizlilerin eseri olduğunu göstermek için kale duvarlarına haç ve dönemin Cenova konsolosunun armasını içeren semboller yerleştirmişlerdir. Bizanslılar tarafından yapılan ve Cenevizlilerle Osmanlılar tarafından ciddi onarımlar gören Amasra Kalesi, 2013 yılında UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne eklenmiştir.

Şehrin en önemli buluntularından biri olan ve Bartın-Amasra yolu üzerinde yer alan Kuş Kayası Yol Anıtı ise Roma İmparatoru Tiberius Germanicus Claudius adına, Gaius Julius Aquila tarafından M.S. 41-54 yılları arasında yaptırılan bir anıt ve kara yolu dinlenme yeridir. Dinlenme yerinde bulunan anıt; kayalara oyulmuş insan figürlü başsız bir heykel, hâkimiyeti tasvir eden bir Roma kartal figürü ve iki kitabeden oluşmaktadır. Kitabelerde, *"Devletlerarası barış ve dostluk adına ve İmparator Germanicus'un hâkimiyeti anısına, Gaius Julius Aquila dağı yarı ve bu dinlenme yerini kendi özel ödeneği ile yaptırdı."* ibaresi yer almaktadır. (Türker ve Yaşar, 2019)

Günümüze çok az bir kısmı ulaşan ve Amastris'i diğer bölgelere bağlayan Antik Yol, Safranbolu ve Gerecede'ye ulaşmakta,

Archaeological Activities

Today, Amasra is divided into three archaeological sites. The first of these protected areas is the upper part of Boztepe Island, Rabbit Island. The second part is the Bedesten location, the Small Harbor Antique Dock. The third part is Boztepe and Kaleiçi quarters, Tekketepe locality, Necropolis and Direklikaya areas.

The most important archaeological remains in the city are the Castle, Bird Rock Road Monument, Bedesten, Kemere Bridge, Kemerdere Bridge, Ancient Road, Ancient Theater and Hisarpeçe Underground Gallery. Especially the Genoese gave great importance to the city and made reconstruction works in it. Amasra Castle, which was built in the Byzantine period, has undergone great changes during the Genoese period. The Genoese placed symbols including the cross and the coat of arms of the Genoese consul of the period on the castle walls to show the local people that everything related to Amastris's history was the work of the Genoese. The castle, which was built by the Byzantines and underwent serious repairs by the Genoese and Ottomans, was added to the UNESCO World Heritage Tentative List in 2013.

Bird Rock Road Monument, one of the most important finds of the city and located on the Bartın-Amasra road, is a monument and road resting place built by Gaius Julius Aquila between AD 41-54 on behalf of the Roman Emperor Tiberius Germanicus Claudius. The monument in the resting place consists of a headless sculpture with a human figure carved into the rocks, a Roman eagle figure depicting domination and two inscriptions. In the inscriptions, "In the name of peace and friendship between states and in memory of the dominion of Emperor Germanicus, Gaius Julius Aquila split the mountain and built this resting place with his own special allowance." phrase is included. (Türker ve Yaşar, 2019)

The Ancient Road, which only reaches today and connects

Amasra Antik Kent kazı alanı
Amasra Ancient City excavation site

sonrasında ise İpek Yolu ile kesişmektedir. Roma İmparatoru Claudius döneminde (M.S. 41-54) yapılan tek gözlü Kemerdere Köprüsü, Amasra'ya 3 km uzaklıktaki Cevizlik Vadisi'nde yer almaktadır. Köprü, Amasra'yı Bartın'a bağlayan ve 4. km'de Kuşkayası Anıtı'nın önünden geçen Roma yol ağının bir parçasıdır. Köprü ayağındaki kabartma üzerinde bulunan mızrakla savaşan 7 asker figürü ise Roma-Pontus savaşlarını tasvir etmektedir.

Amasra'nın güneyinde sahile yaklaşık 1,5 km uzaklıkta bulunan Roma Eyalet Meclisi Sarayı (Basillique) turistler tarafında çok bilinmese de Roma döneminin odak noktalarından biridir. Metropolis Amastris'in (eyalet başkenti) geniş bir alan içerisinde büyümesi, kalabalık ve planlı bir kent görünümü alması için İmparator Traianus (M.S. 98-117) zamanında imar çalışmalarına hız verildiği zannedilmektedir. Resmî alan (form), eyalet meclisi sarayı (basillique), şeref yolu (arter), tiyatro, akropol, tapınaklar, muntazam cadde ve altyapılar; güneydeki akropolden başlayarak yarımada doğru kent dokusunun başlıca nirengi noktalarıdır. Bu eserlerin birçoğu da M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyılın başlarında yapılmıştır.

Bugün "bedesten" denen ve o zamandan kalma eserlerin en iyi korunmuşu sayılan Basillique'in dışında; yaklaşık 5.000 kişilik tiyatronun girişi, akropol surlarının küçük bir parçası, arterin bazı sütunları, altyapıyı oluşturan su ve kanalizasyon şebekelerinin büyük bölümü bölgede hâlen görülebilmektedir. Geniş plastra

Amastris to other regions, reaches Safranbolu and Gerede and then intersects with the Silk Road. The one-eyed Kemerdere Bridge, built during the reign of Roman Emperor Claudius (AD 41-54), is located in the Cevizlik Valley, 3 km from Amasra. The bridge is part of the Roman road network that connects Amasra to Bartın and passes in front of the Kuşkayası Monument at the 4th km. The figures of seven soldiers fighting with spears on the relief at the foot of the bridge depict the Roman-Pontic wars.

The Basillique, located in the south of Amasra, about 1.5 km from the coast, is one of the focal points of the Roman period in Amasra, although it is not well known by tourists. It is thought that the reconstruction works of the Metropolis (provincial capital) were accelerated during the reign of Emperor Trajan (98-117), so that Amastris would grow in a large area and take on the appearance of a crowded and planned city. Starting from the acropolis in the south, towards the peninsula, the official area (form), the provincial council palace (Basillique), the honor road (artery), the theatre, the acropolis, temples, regular streets and infrastructures are the main landmarks of the urban fabric. Many of these structures were built in the second half of the 1st century AD and the beginning of the 2nd century AD.

Apart from the Basillique, which is called the "Bedesten" today and is considered the best preserved of the works from that time, an entrance to the theater with a capacity of approximately

Amastris Antik Kenti armaları
Ancient City of Amastris emblems

(koşu ve oyun alanı) ile şehir agorasının kalıntıları ise diğer birçok eser gibi kalın alüvyon birikimlerinin altında kaybolmuştur. (Özman, 2017: <http://amasra.com.tr/kategori/tarihi-yerler/>)

Sormagir Kalesi'ni Amasra'daki Zindan Kalesi'ne bağlamak için denizin üzerine inşa edilen Kemere Köprüsü, Roma dönemi yapısıdır ve bu eserin Roma İmparatorluğu'nun sınırlarını genişleten Claudius (M.S. 41-54) tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Roma dönemine ait ve Amasra yer altı galerilerinden biri olan Hisarpeçe Su Galerisi, Zindan Mahallesi'nin Kaleiçi mevkiinden başlayarak liman yönünde ilerlemekte ve yerleşim yerlerinin altına doğru devam etmektedir. (Türker ve Yaşar, 2019)

Aktif olarak kazı çalışmaları devam eden Amastris Antik Kenti'nin batı limanında toprak dolgu içerisinde yoğun Roma dönemi seramiği görülmüş ve benzer şekilde kale yapısının da Roma dönemi yerleşimine dair izler barındırdığı fark edilmiştir. 19. yüzyıldan bu yana Amasra'yı gezip bu kent hakkında bilgiler vermiş seyyah ve araştırmacıların yorumlarının ışığında Amastris Antik Kenti'nin; Bizans dönemi öncesinde klasik planlı bir şehir yapısından kaleyi merkeze alan kent yapısına dönüştüğü anlaşılmıştır.

Kale dışında kalan antik kent merkezinin bulunduğu güney kesimlerde; tiyatro, bedesten, gymnasium bulunmuştur. Bugün elimize, Amasra Müzesi ile bedesten arasında kalan antik tiyatroyla ilgili çok fazla kalıntı ulaşmamıştır. Bunların yanı sıra Tek-

5,000 people, a small part of the acropolis walls, some columns of the artery, and most of the water and sewerage networks that make up the infrastructure can still be seen. The remains of the wide Plastra (running and playground area) and the city agora were lost under thick alluvial deposits like many other artifacts. (Özman, 2017: <http://amasra.com.tr/kategori/tarihi-yerler/>)

Kemere Bridge, built over the sea to connect Sormagir Castle to Zindan Castle in Amasra, is a Roman period structure. It is estimated that this bridge was built by Claudius (41-54 AD), who expanded the borders of the Roman Empire. Hisarpeçe Water Gallery, one of the underground galleries of Amasra belonging to the Roman period, starts from the Kaleiçi location of the Zindan district, proceeds in the direction of the port and continues under the settlements. In the western port of the ancient city, which is actively excavated, dense Roman period pottery was seen in the earth fill. Similarly, it has been noticed that the castle structure contains traces of the Roman period settlement. In the light of the comments of travelers and researchers who have visited Amasra since the 19th century and gave information about this city, it has been understood that the ancient city of Amastris transformed from a classically planned city structure to a city structure that centered the castle before the Byzantine period. (Türker ve Yaşar, 2019)

Theater, covered bazaar and gymnasium were found in the

ketepe ve çevresinde Tunç Çağı'na uzanan seramik buluntular, ilçe çöplüğünde Amastris'in Roma dönemi adak yapılarından birine ait olduğu düşünülen mimari bloklar ve bir yazıt da tespit edilmiştir.

Sonuç

M.S. 2. yüzyılda Bitinya Valisi Genç Plinius, Roma İmparatoru Traianus'a yazdığı mektuplarda Amastris'in; zarif, süslü bir kent ve çok uzun bir caddeye sahip olduğundan bahsetmiştir.

Mücadeleci bir kraliçenin kenti olan Amastris, Kraliçe Amastris'in; zarafetinden, inceliğinden, cesaretinden, hüznlerinden ve zorlu hayat hikâyesinden parçalar taşıyarak günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır.

Tüm bu tespitler dahi M.Ö. 7. yüzyıldan bu yana önce Sesamos ve ardından Amastris olarak kurulan antik kentin; yapılacak arkeolojik araştırmalar ve daha da önemlisi arkeolojik kazılarla en azından günümüze kadar direnebilmiş kanıtlarının gün ışığına çıkartılması, ardından da hak ettiği değerini kendisine iade edilmesi gerektiğini göstermektedir. (Çam, Bora ve Altunkayalier, 2019)

Karadeniz'deki birçok antik yerleşimin Ege'den gelen; İonlar, Aioller, Helenler tarafından kolonize edildiği bilinmektedir. Bununla beraber şimdiye dek özellikle Türkiye sınırları içerisinde

southern parts of the ancient city center outside the castle. Today, we do not have many remains of the ancient theater, which is between the Amasra Museum and the covered bazaar. In addition to these, ceramic finds dating back to the Bronze Age were found in Tekketepe and its surroundings. Also, architectural blocks and an inscription, which are thought to belong to one of the Roman period buildings of Amastris, were found in the district dump.

Conclusion

As mentioned at the beginning, in the letters written by Plinius the Younger, who was the Governor of Bithynia in the 2nd century AD, to the Roman Emperor Trajan, it is mentioned that Amastris was an elegant, ornate city and had a very long street.

Amastris, the city of a struggling queen, has managed to survive to the present day by carrying pieces of Queen Amastris's grace, delicacy, courage, sadness and difficult life story.

All these determinations show that the ancient city of Amastris should be brought to light with the archaeological researches and, more importantly, archaeological excavations, which have survived to the present day, and then the value it deserves should be returned to itself. It is known that many ancient settlements in the Black Sea were colonized by Ions, Aeols and Hellenes from the Aegean. However, due to the scarcity of archaeological activities in the Black Sea Region, which has been within the borders of

kalan Karadeniz Bölgesi'nde arkeolojik faaliyetlerin azlığından dolayı, yörenin tarihî ve kültürel zenginlikleri hakkında elimizde çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Yine son zamanlarda yapılan yüzeysel incelemeler de bu bölgelerde önemli arkeolojik buluntuların varlığına işaret etmektedir.

Orta Çağ'da yaşamış gezginler, uzun ve renkli bir geçmişe sahip olan Amasra'da Antik Çağ'dan kalma birçok anıtın varlığından söz etmektedir. Yapılan araştırma ve gözlemler, Amastris'te tahmin edilenden çok daha fazla sayıda anıtın toprak altında olması gerektiğini göstermektedir. Keza kentin muhtelif tarihlerde bastığı şehir sikkelerinin üzerindeki tasvirler incelendiğinde, bölgede birden fazla sayıda tanrının tapınım gördüğü sonucuna ulaşılmaktadır. Yine bu tanrılara ait tapınakların da Amastris'in çeşitli noktalarında olduğu düşünülmektedir. Örneğin Amastris haritalarında Boztepe zirvesinde bulunan tapınağın her ne kadar bir Poseidon tapınağı olduğu söylene de arkeolojik kazılar yapılmadan bunun doğruluğunu ispatlamak imkânsızdır.

Roma dönemine tarihlenen Amastris Antik Tiyatrosu'nun bulunduğu alanda kazı yapıldığı takdirde tiyatroya ait yeni eklentilerin ortaya çıkması muhtemeldir. Bunun gibi henüz açığa çıkmamış, toprak altında bekleyen kamusal yapıların varlığı; 3. derece arkeolojik sit alanlarında yapılan kazılarda karşılaşılan izlerden anlaşılmaktadır.

Amastris Antik Kenti'nin önemli bir kısmı modern yapılaşma altında kalmıştır. Bunun yanı sıra yapılan sondaj kazıları ve yüzey araştırmaları neticesinde kentin yaklaşık yüzde 40'lık bir kesiminin, bugünkü Amasra'nın güneyinde bulunan tarım alanlarının altında kaldığı da söylenebilir.

Amastris Antik Kent kazı alanı
Amasra Ancient City excavation site

Türkiye, we do not have much information about the historical and cultural riches of the region. However, recent surface studies point to the presence of important archaeological finds in these regions. (Çam, Bora ve Altunkayalier, 2019)

Travelers who lived in the Middle Ages talk about the existence of many monuments from the Ancient Age in Amasra, which has a long and colorful history. Researches and observations show that many more monuments may be underground in Amastris than expected. Likewise, when the depictions on the city coins minted in various dates are examined, it is concluded that more than one god was worshiped in the city. It is also thought that the temples of these gods should be at various points in Amastris. For example, although it is said that the temple on the Boztepe summit in Amastris maps is a Temple of Poseidon, it is impossible to prove the accuracy of this without archaeological excavations.

If excavations are carried out in the area where the Amastris Antique Theater dated to the Roman period is located, it is possible that the additions of the theater will be found. Likewise, the existence of public structures that have not been exposed yet and are waiting under the ground can be understood from the traces encountered in the excavations made in the 3rd degree archaeological sites. Although a significant part of the ancient city of Amastris remained under modern construction, it can be said that approximately 40 percent of the city remained under the agricultural fields located in the south of today's Amasra, as a result of the drilling excavations and surface surveys.

Kraliçe Amastris heykeli
Queen Amastris statue

İNANÇ VE MİTOLOJİNİN BULUŞMA NOKTASI

THE MEETING POINT OF
FAITH AND MYTHOLOGY

CEHENNEMAĞZI MAĞARALARI

CEHENNEMAĞZI CAVES

Bölge

Zonguldak ili, Karadeniz Ereğli ilçesi, İnönü Mahallesi'nde yer alan Cehennemağzi Mağaraları; kent merkezine 50, ilçe merkezine ise 2 km mesafededir. Yan yana üç farklı mağaradan oluşan Cehennemağzi Mağaraları bugün, Ayazma (Kutsal Su) Deresi Vadisi'nin sağ yamacına konumlanmış durumdadır. Mağaranın da içinde olduğu bölge Antik Çağ'da ise Acheron (Üzüntü) Vadisi olarak bilinmektedir.

Ereğli İsmi'nin Mitolojik Değeri

Bithynia bölgesinde yer alan Herakleia Pontike Antik Kenti, bugün Karadeniz Ereğli ilçesinde yer almaktadır. Kent bu ismini, Yunan mitolojisinin ilahi kahramanlarından biri olan Herkül'den (Herakles) almıştır. Bizans döneminde söz konusu bölgeye Herakles'e istinaden Herakleia adı verilmiştir ve ardından süreç içerisinde bu isim Ereğli'ye dönüşmüştür.

Mağaraların Önemi

Cehennemağzi Mağaraları, Antik Çağ'da önemli bir kehanet merkezi olarak değer görürken Roma döneminde ilk Hristiyan-

Region

Located in İnönü Neighborhood of Zonguldak province, Ereğli district, the Cehennemağzi Caves are 50 km from the city center and 2 km from the district center. The Cehennemağzi Caves, consisting of three different caves side by side, are located on the right slope of the Ayazma (Holy Water) Stream Valley today. The region in which the cave is located was known as the Acheron (Sorrow) Valley in Antiquity.

Mythological Value of Ereğli Name

Herakleia Pontike Ancient City, located in the Bithynia region, is located in the present-day Black Sea Ereğli district. The city got its name from Hercules (Heracles), one of the divine heroes of Greek mythology. In the Byzantine period, the region was named Herakleia after Heracles, and then this name turned into Ereğli in the process.

Importance of Caves

While the Cehennemağzi Caves were valued as an important prophecy center in the Antiquity, they were used as a temple

ların gizlice ibadetlerini yaptıkları bir tapınak alanı olarak kullanılmıştır. Bu nedenle mağaralar, ilk çağlardan itibaren çeşitli inançlara ev sahipliği yapmış ve böylelikle önemini uzun yıllar boyunca muhafaza etmeyi başarmıştır.

Roma döneminde yaşayan ilk Hristiyanlar, o zaman Pagan olan ve kendilerine karşı sert tutum sergileyen Roma ordusundan kaçmak için Cehennemağzı Mağaraları'nı kullanmışlardır. Bu nedenle bahsi geçen mağaraların inanç turizmi açısından da değeri oldukça büyüktür.

Cehennemağzı Mağaraları'nın Mitolojik Değeri ve Herkül Efsanesi

Mitolojinin en çok bilinen karakterlerinden olan Herkül'ün annesi ölümlü Alkmene, babası ise Tanrılar Tanrısı Zeus'tur. Büyük bir savaşçı olan Herkül; Yunan mitolojisinde Herakles, Roma'da ise Hercule olarak bilinmektedir.

Mitolojiye göre Zeus'un Alkmene'den doğan oğlu Herkül; insanın doğa karşısındaki gücünü, dayanıklılığını ve cesaretini temsil etmektedir. Ünlü savaşçı çocukluk dönemlerinden itibaren çok iyi bir eğitim almış ve evliliğini de Kral Kreon'un kızı Megara ile gerçekleştirmiştir.

Zeus'un kıskanç karısı Hera ise intikam duygusuyla Herkül'e bir delilik hastalığı vererek savaşçının karısı ile üç çocuğunu öldürmesine sebep olmuştur. Bunun üzerine Argos'un Zalim Kralı Eurystheus, söz konusu ölümlerin kefareti için kendi ailesinin katili olan Herkül'e 12 zorlu görev vermiştir. Herkül de bu görevleri, toplam 12 yıla yakın bir zamanda başarıyla tamamlamıştır.

Herkül'e yüklenen görevlerin sonuncusu ve en zor olanı, Ölüler Ülkesi'ni koruyan üç başlı, yılan kuyruklu Cehennem Köpeği Kerberos'u; hiçbir ölümlünün bir daha geri dönemeyeceği Hades'in Ölüler Ülkesi'nden kaçırmasıdır. Kendisine verilen bu zorlu görevi tamamlamak için yola koyulan Herkül, Ölüler Ülkesi'ne Cehennemağzı Mağaraları'ndan inmiştir.

Ölümler Ülkesi, mitolojide bilinen adı ile Acheron Vadisi¹, bugün Karadeniz Ereğli²'de yer alan Cehennemağzı Mağaraları'nın da içinde bulunduğu bölgedir.

Oldukça zorlu olan bu son görevde Eleusis'tan yardım alan Herkül, Ölüler Ülkesi'ne geçiş yapabileceği Cehennemağzı Mağaraları'nın girişini ve yeraltı şehrini Tanareum bölgesinde bulmuştur.

Athena ile Hermes'in yardımı sayesinde girişten geçen ve Charon'u geride bırakan Herkül; Ölüler Ülkesi'nde Kerberos'u ararken Hades tarafından zincirlenen Thesus'u, güç de olsa sihirli kelepçelerinden kurtarmayı başarmıştır. Sonrasında ise Hades ile Persephone'nun karşısına çıkıp durumu anlatmış ve Kerberos'u geri getirmek üzere onlardan izin almıştır.

Güreşte yenerek yeraltı dünyasından çıkardığı Kerberos'u Eurystheus'a götüren Herkül; kralın müthiş korkusuna şahit olmuştur. Öyle ki Kerberos'u karşısında gören Eurystheus, yaşadığı endişe sebebiyle büyük bir amforanın içerisine saklanmıştır.

area where the first Christians secretly worshiped in the Roman period. For this reason, caves have hosted various beliefs since the early ages and thus managed to maintain their importance for many years.

The first Christians living in the Roman period used the Cehennemağzı Caves to escape from the Roman army, which was Pagan at that time and had a harsh attitude towards them. For this reason, the Cehennemağzı Caves are also of great value in terms of faith tourism.

The Mythological Value of the Cehennemağzı Caves and the Legend of Hercules

The mother of Hercules, one of the most well-known characters of mythology, is the mortal Alcmene, and his father is Zeus, the God of Gods. A great warrior, Hercules is known as Heracles in Greek mythology and as Hercule in Rome.

According to mythology, Hercules, the son of Zeus born from Alcmene, represents the strength, endurance and courage of man against nature. The famous warrior received a very good education from his childhood and married to King Creon's daughter Megara.

Zeus' jealous wife, Hera, with a feeling of revenge, gave Hercules a madness, causing the warrior to kill his wife and three children. Thereupon, the Cruel King of Argos, Eurystheus, gave 12 difficult tasks to Hercules, the murderer of his own family, in order to atone for the deaths. Hercules successfully completed these tasks in a total of 12 years.

The last and most difficult of Hercules' tasks is to kidnap the three-headed, snake-tailed Hellhound Kerberos, who guards the Land of the Dead, from the Land of the Dead, where no mortal can ever return. Hercules, who set out to complete this difficult task given to him, descended to the Land of the Dead from the Cehennemağzı Caves.

The Land of the Dead, known in mythology as the Acheron Valley¹, is the region where the Cehennemağzı Caves are located in the Black Sea Ereğli today.

In this last mission, which is quite difficult, Hercules, who received help from Eleusis, found the entrance of the Cehennemağzı Caves and the underground city in the Tanareum region, where he could pass to the Land of the Dead.

With the help of Athena and Hermes, Hercules, who passed through the entrance and left Charon behind, managed to free Thesus, who was chained by Hades, from his magical handcuffs, while searching for Kerberos in the Land of the Dead. Afterwards, he went before Hades and Persephone and explained the situation and got their permission to bring Kerberos back.

Cehennemağzı Mağaraları içi
Cehennemağzı Caves inside

Öte yandan Kerberos'un yeryüzüne çıkmasıyla zehirli salyaları da etrafa saçılmış ve dünya üzerindeki ilk zehirli bitkiler oluşmaya başlamıştır.

Bahse konu bu mitolojik hikâyenin çok önemli bir parçası olan Cehennemağzı Mağaraları, Erken Antik Çağ'ın da en önemli iki kehanet merkezinden biridir. Öyle ki Antik Çağ'da gelecekte haber almak isteyenlerin, ünlü kahinlerin bulunduğu bu yerde üç gün üç gece kaldığı ve tahammül edebilenlere ise gelecekte haberler verildiği bilinmektedir. Yine dönemin kehanet merkezlerinden bir diğeri ise Yunanistan'ın Delfi kenti olduğu söylenmektedir.

Bir başka söylentiye göre dönemin tekfurunun kızı, saraydaki hizmetçilerden birine âşık olarak ailesinden kaçmış; onunla Cehennemağzı Mağaraları'nda saklanmış. Söz konusu bölgede gizlenen bu iki sevgiliyi de mitolojik bir cehennem zebanisi korumuştur...

Zebaninin korumasını aşmış Cehennemağzı Mağaraları'na gi-

Hercules, who defeated Kerberos and brought him from the underworld to Eurystheus, witnessed the king's terrible fear. So much so that Eurystheus, who saw Kerberos in front of him, was hidden in a large amphora due to his anxiety.

On the other hand, with the emergence of Kerberos on the earth, its poisonous saliva was also scattered around and the first poisonous plants in the world began to form.

The Cehennemağzı Caves, which are a very important part of this mythological story, are one of the two most important prophecy centers of the Early Antiquity. It is known that those who wanted to hear from the future in the Ancient Age stayed three days and three nights in this place where the famous soothsayers were, and those who could endure were informed about the future. It is also said that another divination center of the period was the Greek city of Delphi.

According to another rumor, the daughter of the feudal landlord of the period fell in love with one of the servants in the palace,

¹ Acheron (Akheron) Acılar Irmağı, karanlık vadilerden geçip bazı noktalarda yeraltına inerek, Hades'e aktığına inanılan ırmak, tüm yeraltı dünyası anlamında da kullanılır. Cehennemağzı Mağaralarının bulunduğu vadi, antik çağa ait kaynaklarda Acheron Vadisi olarak geçmektedir.

¹ Acheron (Akheron) The River of Pain is also used to mean the entire underworld, the river believed to flow into Hades by passing through dark valleys and descending underground at some points. The valley where the Cehennemağzı Caves are located is referred to as the Acheron Valley in ancient sources.

Cehennemağzı Mağaraları giriş yolu
Cehennemağzı Caves entryway

Cehennemağzı Mağaraları giriş yolu
Cehennemağzı Caves entryway

remeyen ve dolayısıyla kızına ulaşamayan tekfur ise buradan ayrılırken içeride saklanan sevgililerin “taş olmalarını” dilemiştir. Ardından bu dilek gerçekleşmiştir ve iki sevgili aynı anda taşla dönüşmüştür.

Mağaraların Yapısal Durumu

Mitolojik değeri ciddi anlamda yüksek olan Cehennemağzı Mağaraları, yukarıda belirtildiği üzere Roma döneminde yaşayan ilk Hristiyanlar tarafından sığınak olarak kullanılmıştır.

Cehennemağzı Mağaraları, üç kısımdan oluşmaktadır...

“Kilise Mağarası” olarak nitelendirilen ilk kısım, iki bölüm hâlinde düzenlenmiştir. Bunların birinci kısmının zemini bitki ve geomet-

escaped from her family and hid with her in the Cehennemağzı Caves. A mythological hell-demon protected these two lovers, who were hidden in the mentioned region.

Feudal landlord, who could not pass through the protection of the demon and enter the Cehennemağzı Caves and thus not reach his daughter, wished that the lovers who were hiding inside would “turn into stones” while leaving here. Then this wish came true and the two lovers turned into stone at the same time.

Structural Condition of Caves

The Cehennemağzı Caves, which have a high mythological value, were used as a shelter by the first Christians living in the Roman period, as mentioned above.

Cehennemağzı Caves consist of three parts.

The first part, which is described as the “Church Cave”, is organized in two parts. While the floor of the first part of them was paved with mosaics with plant and geometric motifs, a small apse with steps in front of it was opened on the eastern wall of the second part. In this cave, the first Christians performed their worship for many years by hiding from the oppressive Roman state.

The niches set to leave candles and some ancient materials in the cave also prove that the mentioned area was used as a church. It is understood from the grooves that there was a sarcophagus in the section where the niche is located. It is estimated that this also belongs to St. Nicholas. In addition, the mosaics found on the floor of the cave are dated to the 3rd century.

The second cave is located on the roadside slope at a height of 10-12 meters. This area was named Cehennemağzı because it is known as the place where Hercules captured the Hellhound Kerberos. However, the mentioned area is also called Koca Yusuf Cave by the local people. The cave, which is descended from a vertical staircase with steps, by passing through a narrow entrance on the slope, continues into the mountain for 1,5 km. However, in the 1960s, a rock falling from the ceiling blocked the way, so today only 350 meters deep can be reached in the area. This cave, which is supported by two elephant feet, which can be understood from the traces of stone masons made by human hands, covers an area of approximately 400 m². Again, the lake in the aforementioned section is deeper than those found in other caves. The narrow entrance of the cave makes air exchange in this area difficult.

The third cave, known as the Ayazma Cave, is much larger than the others and its floor is covered with water. This cave, which is thought to have been made by human hands, served as a cistern that met the water needs of the other two.

Latest Status

It is possible to visit the Cehennemağzı Caves, which serve as a ruin site affiliated to the Black Sea Ereğli Museum today, with

rik motifli mozaik ile döşeliyken, ikinci bölümünün doğu duvarında ise önünde basamaklar bulunan küçük bir apsis açılmıştır. Bu mağarada ilk Hristiyanlar, baskıcı Roma devletinden saklanarak uzun yıllar ibadetlerini yerine getirmişlerdir.

Mağarada yer alan mum bırakmak için ayarlanmış nişler ve bazı antik malzemeler de söz konusu alanın kilise olarak kullanıldığını kanıtlar niteliktedir. Nişin bulunduğu bölümde vaktiyle bir lahidin yer aldığı, oyuntulardan anlaşılmaktadır. Bunun da Aziz Nikolas'a ait olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca mağaranın zemininde bulunan mozaikler ise 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

İkinci mağara, yol kenarındaki 10-12 metre yükseklikteki yamaç üzerinde bulunmaktadır. Bu bölge Herkül'ün, Cehennem Köpeği Kerberos'u yakaladığı yer olarak bilindiği için Cehennemağzı ismini almıştır. Bununla birlikte söz konusu alan, yöre halkı tarafından Koca Yusuf Mağarası olarak da adlandırılmaktadır. Yamaç üzerinde yer alan dar girişten geçilerek basamaklı dikey bir merdivenden inilen mağara, 1,5 km boyunca dağın içine doğru devam etmektedir. Ancak 1960'larda tavandan düşen bir kaya, yolu kapatmıştır ve bu yüzden günümüzde bölgenin yalnızca 350 metre kadar derinliğine gidilebilmektedir.

İnsan elinden çıktığı taşçı kalem izlerinden anlaşılan, iki fil ayağı ile de desteklenen bu mağara; yaklaşık 400 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Yine bahse konu bölümdeki göl, diğer mağaralarda bulunanlara nazaran daha derindir... Mağaranın girişinin dar olması ise bu alandaki hava alışverişini zorlaştırmaktadır. Ayazma Mağarası olarak bilinen üçüncü mağara ise diğerlerinden çok daha geniştir ve zemini suyla kaplıdır. İnsan eliyle yapıldığı düşünülen bu mağara, diğer ikisinin su ihtiyacını karşılayan bir sarnıç görevi üstlenmiştir.

Son Durum

Bugün Karadeniz Ereğli Müzesi'ne bağlı bir ören yeri olarak hizmet veren Cehennemağzı Mağaraları'nın, müze kart ile gezilebilmesi mümkündür. Mağara girişinde aynı zamanda Karadeniz Ereğli yöresine ait el sanatları ürünlerinin ve hediyelik eşyaların satıldığı dükkânlar da yer almaktadır.

Birçok önemli mitolojik efsaneyi içerisinde barındıran Cehennemağzı Mağaraları, tarih boyunca önemini korumuştur ve korumaya da devam etmektedir. Karadeniz Ereğli'nin en güzel vadilerinden biri olan Ayazma Deresi Vadisi içinde yer alan Cehennemağzı Mağaraları, Hristiyanlığın başlangıç dönemlerinde; ibadet yeri, su sarnıcı ve korunak olarak kullanılmıştır.

Mağaralar hakkında çok sayıda efsane ve mitolojik öykü anlatılmaktadır. Bu öyküler ile Kilise Mağarası'nda bulunan tarihî kalıntılar (sütun, sütun başlığı, mezar kapağı vb.) ve taban mozaikleri mağaraların mitolojik değerini arttırırken inanç turizmi performansına da fayda sağlamaktadır.

Antik, Helenistik, Roma ve Bizans tarihlerinin en etkileyici olaylarına ev sahipliği yapan Cehennemağzı Mağaraları'nın değeri yapılan çalışmalarla daha çok anlaşılacak ve bu epik alan, Zonguldak ilinin en önemli turistik merkezlerinden biri olacaktır.

Cehennemağzı Mağaraları içi
Cehennemağzı Caves inside

Cehennemağzı Mağaraları giriş yolu
Cehennemağzı Caves entryway

a museum card. At the entrance of the cave, there are also shops where handicrafts and souvenirs belonging to the Black Sea Ereğli region are sold.

The Cehennemağzı Caves, which contain many important mythological legends, have maintained their importance throughout history and continue to do so. Located in the Ayazma Creek Valley, one of the most beautiful valleys of Black Sea Ereğli, the Cehennemağzı Caves were used as places of worship, water cisterns and shelters in the beginning of Christianity. Numerous legends and mythological stories are told about the caves. These stories and the historical remains (columns, capitals, tomb covers, etc.) and floor mosaics in the Church Cave increase the mythological value of the caves and benefit the performance of faith tourism.

The value of the Cehennemağzı Caves, which hosted the most impressive events of ancient, Hellenistic, Roman and Byzantine histories, will be understood more with the studies carried out and this epic area will be one of the most important touristic centers of Zonguldak province.

MOZAİKLERLE BEZENEN ANTİK ÇAĞIN İNANÇ MERKEZİ FAITH CENTER OF ANTIQUITY DECORATED WITH MOSAICS

 Hadrianapolis Antik Kenti | Ancient City of Hadrianoupolis
Eskipazar, Karabük

HADRIANAPOLİS

Bölge

“Karadeniz’in Zeugma’sı” olarak adlandırılan ve Paflagonya Hadrianopolis’i olarak bilinen Hadrianopolis Antik Kenti, Karabük şehir merkezine 47 km mesafede olup bugün Eskipazar ilçesi sınırları içerisinde, Eskipazar ilçe merkezinin 3 km batısında yer almaktadır. “Viranşehir” olarak da adlandırılan mevki ve çevresindeki arazi üzerinde dağınık bir şekilde konumlanan; Beytarla, Budaklar, Çaylı ve Büyükyaylalar köylerini kapsamaktadır. Hadrianopolis Antik Kenti’nin (Hadrianus’un Kenti); Paflagonya¹, Bitinya² ve Galatia³ bölgeleri sınırında yer alan bir Güney Paflagonya şehri olduğu söylenebilir.

Şehir 2007 yılında Karabük Bölge Koruma Kurulu tarafından birinci dereceli arkeolojik sit alanı olarak tescillenmiştir.

Region

The Ancient City of Hadrianoupolis (City of Hadrianus), called the “Zeugma of the Black Sea” and known as the Hadrianoupolis of Paphlagonia, is 47 km from the city center of Karabük and is located 3 km west of the town center within the borders of Eskipazar today. The city includes the villages of Beytarla, Budaklar, Çaylı and Büyükyaylalar, which are scattered on the site called Viranşehir and the surrounding land. It can be said that Hadrianoupolis Ancient City is a Southern Paphlagonia city located on the border of Paphlagonia¹, Bithynia² and Galatia³ regions.

The city was registered as a first-degree archaeological site by the Karabük Regional Conservation Board in 2007.

History of Hadrianoupolis:

¹ Adını ilk olarak Homeros’un İlyada Destanı’nda duyduğumuz Paflagonya, Antik Çağ döneminde bugünkü Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı ve Karabük’ün tamamını; Çorum, Bolu, Zonguldak ve Samsun’un ise bir bölümünü içine alan coğrafi bölgeye verilen isimdir.

² Bithynia veya Bitinya olarak anılan bölge, Antik Çağ ve Roma döneminde bugünkü İzmit, İzmit Körfezi, İstanbul, Bursa ve Sakarya arasında kalan bölgeyi kapsayan alana verilen isimdir. Antik çağda ve Roma döneminde oldukça önemli olan bölge, Osmanlı Devleti’nin de burada kurulmasıyla bu dönemde de önemini muhafaza etmiştir.

³ Galatia Bölgesi; Paflagonya’nın güneyinde yer alan, Kastamonu ve Çankırı illeriyle Ankara ve Kırşehir’in kuzeyini kapsayan antik bölgeye verilen isimdir.

¹ Paphlagonia, whose name we first heard in Homer’s Iliad Epic, is the name given to the geographical region that includes all of today’s Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı and Karabük, and a part of Çorum, Bolu, Zonguldak and Samsun in ancient times.

² The region called Bithynia is the name given to the area that covers the region between today’s İzmit, İzmit Bay, İstanbul, Bursa and Sakarya during the Ancient Age and Roman period. The region, which was very important in Antiquity and in the Roman period, preserved its importance in this period with the establishment of the Ottoman Empire here.

³ Galatia Region is the name given to the ancient region located in the south of Paphlagonia, covering the provinces of Kastamonu and Çankırı, and the north of Ankara and Kırşehir.

Hadrianopolis'in Tarihçesi

Hadrianopolis Roma'nın efsanevi imparatoru Hadrianus'un adını taşıyan görkemli bir şehirdir. En çok öne çıkan özelliği, başka hiçbir yerleşimde benzerine rastlanmamış yorumlama tarzına sahip mozaikleridir. Karabük'ün Eskipazar ilçesi sınırlarındaki antik kent bu nedenle "Karadeniz'in Zeugma'sı" olarak da anılmaktadır. Araştırmalar; Hadrianopolis Antik Kenti'nin M.Ö. 1. yüzyılda kurulduğunu ve M.S. 10. yüzyıla kadar aktif bir iskân alanı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Dağınık şekilde çoklu bloklardan oluşan bu antik kent; Geç Helenistik, Roma ve Erken Bizans dönemlerine ev sahipliği yapmıştır. Araştırmalar, kentin özellikle M.S. 6. ve 7. yüzyılda en parlak dönemini yaşadığını ve bölgesel bir dini merkez statüsüne eriştiğini düşündürmektedir.

Kent, Selçuklular tarafından ele geçirildiği dönemde çok fazla hasar almış olmasından dolayı "Viranşehir" adıyla anılmıştır. Viranşehir, Anadolu'nun pek çok yerleşiminde antik kalıntılara sahip alanlar için "harabe" görüntüleri sebebiyle yerel halk tarafından kullanılan bir tanımlamadır. Hatta bu tanımlama bazı yerlerde o yerleşimin resmî adı olarak da uzun yıllar varlığını korumuştur. İşte Hadrianopolis de bu antik kentlerden biridir. Selçuklular harap ve yıkık ele geçirdikleri bu kente, Viranşehir adını vermişlerdir. Mevki hâlâ bu isimle de bilinmektedir.

Ticaret

Şehrin M.S. 5 ile 7. yüzyıllar arasında yayılım ve etki alanının 15-20 km olduğu ve bu geniş alanda en az 50.000 nüfusu barındırdığı tahmin edilmektedir. Batı Karadeniz'in Orta Anadolu'dan gelen yolları üzerine kurulu olan Hadrianopolis'in bu büyüklüğü ile çağdaşı Ephesos'un yaklaşık dörtte biri kadar olduğu varsayılmaktadır. Geniş sınırları ile göze çarpan kent, ilk olarak Alman coğrafyacı Heinrich Kiepert (1818-1899) tarafından tespit edilmiştir.

Yüzey araştırmalarında ele geçen bir yazıtta Paflagonya bölgesi açısından öneme sahip olan ticaret yolları üzerinde yer alan Hadrianopolis Antik Kenti'nin, Roma döneminde bölge ticareti bağlamında önemli bir pazar yeri olduğundan bahsedilmesi; Hadrianopolis'in tarih boyunca neden sürekli iskân edildiğini açıklar nitelikte bir belgedir. Diğer kentlerden şehrin manastırlarını ziyarete gelen nüfus, şehrin ticari olarak kalkınmasını sağlamıştır.

İnanç

Kent, Geç Roma ve Bizans döneminde bir hac merkezi olması açısından oldukça önemli bir şehir hâline gelmiştir. Kalıntılar, kentin Bizans döneminde dinsel bir hac yeri konumuna yükseldiğini, hatta I. Justinianus döneminde bir piskoposluk merkezi olarak dahi tanındığını göstermektedir. M.S. 7. yüzyılda yaşamış çileci bir aziz olan Aziz Stylianos Alypius'un antik kentte yaşamış olması, şehrin dini önemini artırmıştır.

History of Hadrianoupolis

Hadrianoupolis is a magnificent city named after the legendary emperor of Rome, Hadrianus. The most prominent feature of the city is its mosaics with an interpretation style that has not been seen in any other settlement. For this reason, the ancient city within the borders of Eskipazar district of Karabük is also known as the "Zeugma of the Black Sea". Researches revealed that Hadrianoupolis Ancient City was founded in the 1st century BC and was an active settlement area until the 10th century AD.

This ancient city, which consists of multiple blocks in a scattered manner, was home to the Late Hellenistic, Roman and Early Byzantine periods. Research suggests that the city had its heyday especially in the 6th and 7th centuries AD and reached the status of a regional religious center.

Hadrianoupolis Ancient City was called "Viranşehir" (can be described as 'rattrap' in English) because it suffered a lot of damage when it was captured by the Seljuks. Viranşehir is a definition used by local people for areas with ancient ruins in many settlements of Anatolia due to its "ruin" images. In fact, this definition has preserved its existence for many years as the official name of that settlement in some places. Hadrianoupolis is one of these ancient cities. The Seljuks gave the name of Viranşehir to this city, which they captured in ruins. The location is still known by this name.

Trade

It is estimated that the spread and impact area of the city was 15-20 km between the 5th and 7th centuries AD, and that it housed at least 50,000 inhabitants in this wide area. It is assumed that Hadrianoupolis, which was built on the roads of the Western Black Sea from Central Anatolia, is approximately one-quarter of its contemporary Ephesus. The city, which stands out with its wide borders, was first identified by the German Geographer Heinrich Kiepert (1818-1899).

The mention of the Ancient City of Hadrianoupolis, which is located on the trade routes that are important for the Paphlagonia region, as an important marketplace in the context of regional trade in the Roman period, in an inscription found during the surveys, is a document that explains why Hadrianoupolis was constantly inhabited throughout history. The population coming to visit the monasteries of the city from other cities provided the commercial development of the city.

Belief

The city became a very important city in terms of being a pilgrimage center during the Late Roman and Byzantine periods. The ruins show that the city became a religious pilgrimage site during the Byzantine period and was even recognized as a bishopric during the reign of Justinian I. The fact that Stylianos Alypius, an ascetic saint who lived in the 7th century AD, lived in the ancient city increased the religious importance of the city.

Hadrianapolis Kilise B
Hadrianoupolis Church B

Münzevi Alpius, Aziz Büyük Simeon'un 421 yılında bir sütunun üzerine çıkıp oturarak başlattığı münzevi hareketinin üç önemli takipçisinden biridir. 7. yüzyılda dünya nimetlerinden kendisini çekmiş bir çilekeştir. Alpius aynı zamanda çocuğu olmayan kadınların şifacısı ve çocukların koruyucu azizi olarak bilinmektedir.

Tüm bunların yanı sıra yapılan son kazı çalışmalarında Asklepios kültüne ilişkin çok önemli bulgular ele geçirilmiştir. Asklepios, Yunan mitolojisinde kehanet yapan bilici tanrı Apollon'un oğlu olan sağlık ve hekimlik tanrısıdır. Bu tanrı için yapılan mabetler genelde şifahane görevi görmektedir ve şu ana kadar adına inşa edilmiş en büyük şifahane bugün Bergama sınırları içerisinde yer almaktadır. Hadrianapolis bölgesinde bu kültün olduğu uzmanlar tarafından önceden de tahmin edilmektedir ancak külte ilişkin ilk kez böyle güçlü bir bulgu ele geçirilmiştir. Yapılan kazılarda kültün şehirdeki varlığını kanıtlayan bir blokta bulunmuş ve taşın üzerinde "Kurtarıcı Asklepios'a Aillios Deiotaros sundu" yazdığı görülmüştür. Ayrıca Askleopis kültünün olduğu yerlerde şifahanelere rastlanması Hadrianapolis'te de şifahane olduğu savını güçlendirmektedir. Bununla birlikte kentin sınırları içerisinde Akkaya termal su kaynağının bulunması ve antik dönemde şifahanelerin genelde sıcak su kaynaklarının etrafına inşa edilmesi şehirde antik bir şifahane olduğu görüşünü desteklemektedir.

The ascetic Alpius is one of the three important followers of the ascetic movement, which St. Simeon the Great started by sitting on a column in 421. In the 7th century, he was an ascetic who withdrew from the blessings of the world. Alpius is also known as the healer of childless women and the patron saint of children.

In addition to all these, very important findings related to the cult of Asclepius were obtained during the last excavations in the region. Asclepius is the god of health and medicine, the son of the Knower God Apollo, who prophesied in Greek mythology. For this reason, the temples built for the said god generally serve as healing houses and hospitals. The largest hospital built in the name of Asclepius until now is located within the borders of Bergama. The existence of this cult in the Hadrianoupolis region has long been predicted by experts, but this is the first time such a strong finding has been obtained regarding the cult. During the excavations, a block stone with the inscription "Aillios Deiotaros presented to Asclepius the Savior" was found, proving the existence of the cult in the city.

In addition, the presence of hospitals in places where the cult of Ascleopis is located strengthens the claim that there was a hospital in Hadrianoupolis. However, the fact that Akkaya thermal water source is within the borders of the city and that hospitals were generally built around hot water sources in the Antiquity also support the view that there is an ancient hospital in the city.

Arkeolojik Bulgular

Kentin “Karadeniz’in Zeugma’sı” olarak nitelendirilmesine neden olan eşsiz mozaikleri, şehirde ele geçen sütunların çeşitliliği, yapıların ve heykellerin özellikleri; Hadrianopolis’in oldukça zengin bir antik şehir olduğu izlenimini vermektedir.

Şu ana kadar şehirde tespit edilen 24 yapıdan 10’u mozaik tabanlıdır. Gün yüzüne çıkarılan mozaik zeminli yapıların en önemlileri: A ve B Hamamları, A ve B Kiliseleri, Geç Roma Dönemi’ne tarihlenen bir villa ve yine Hamam B yapısının yakınında keşfedilen apsidal bir yapıdır. Hadrianopolis Kilise A yapısı 3 nefli bir bazilika. Kilisenin tüm tabanı mozaiklerle süslenmiştir. Bu mozaiklerde; “Nuh’un Gemisi” sahnesine ait hayvan tasvirleri ile fil, tavus kuşu, geyik, grifon, kaplan, benekli tavuk, kuş ve karcaya gibi çeşitli hayvan figürleri bulunmaktadır. Üç nefli bir bazilika olan Kilise B’de yer alan mozaikler, Tevrat’ta adları geçen nehirler Geon, Phison, Tigris (Dicle) ve Euphrates’i (Fırat) tasvir etmektedir. Kilisenin zemininde yer alan bir diğer mozaik ise iki tavus kuşunun bir kaptan su içerken betimlendiği eserdir.

Görkemli bir bahçe içerisinde bir kaptan su içerken resmedilen tavus kuşları, ölümsüzlüğü anlatmaktadır. Zira tavus kuşlarının, cennetteki kutsal sudan içtikten sonra etlerinin çürümediğine ve ölümsüzlük kazandıklarına inanılmıştır. (Türker ve Yaşar, 2019)

Yine aynı kilisenin zemininde yer alan mozaikli alan içinde, “Saddık saray muhafızı Himerios ile pek onurlu ve değerli Valentina’nın adağıdır.” ibaresi yer alan bir adak yazıtı bulunmaktadır. Yapılan incelemeler neticesinde “Himerios” isminin bir imparatorluk muhafızının adı olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Archeological Findings

The unique mosaics that cause the city to be described as the “Zeugma of the Black Sea”, the diversity of the columns uncovered in the city, and the features of the structures and sculptures give the impression that Hadrianoupolis was a very rich ancient city.

Of the 24 structures identified in the city so far, 10 of them are mosaic-based. The most important of the mosaic-floored structures unearthed are the Baths A and B, Churches A and B, a villa dating to the Late Roman period, and an apsidal structure discovered near the Bathhouse B. Hadrianoupolis Church A structure is a 3-nave basilica. The entire floor of the church is decorated with mosaics. In these mosaics, there are animal depictions of the “Noah’s Ark” scene and various animal figures such as elephant, peacock, deer, griffin, tiger, spotted chicken, bird and roe deer. The mosaics in Church B, a basilica with three naves, depict the rivers Geon, Phison, Tigris and Euphrates mentioned in the Torah. Another mosaic on the floor of the church is the work of two peacocks drinking water from a bowl. Peacocks depicted drinking water from a bowl in a magnificent garden, tell about immortality. It is believed that after peacocks drink from the holy water in heaven, their flesh does not rot and they gain immortality. (Türker ve Yaşar, 2019)

Again, inside the mosaic area on the floor of the same church, there is a votive inscription with the phrase “It is the dedication of the faithful palace guard Himerios and the very honorable and valuable Valentina”. As a result of the investigations, it was

Hadrianopolis Kilise B
Hadrianoupolis Church B

Hadrianapolis Hamam A
Hadrianoupolis Bath A

Kilisede yapılan diğer ayrıntılı incelemelerde, yazıldıktan sonra kazınarak çıkartılmaya çalışıldığı anlaşılan 10 satırlık Yunanca bir yazıt bulunmuştur. Antik dönemde “damnatio memoriae” adı verilen bir kazıma işlemiyle halkın ya da devletin onurunu zedeleyen kişilerin hatıraları, yazıtları ve tarihte bıraktıkları izleri silinir ve oldukları yerlerden çıkartılmaya çalışılırdı. İlgili kilise yazısında da benzer bir kazıma davranışının uygulandığı görülsede yazılar hâlâ tanımlanabilecek durumdadır. Ayrıca kilisenin giriş kapısında tabana gömülmüş bir şekilde duran lahit kitabesinde, “*Burada anısı azizler arasında yer alan Lordannes yatıyor.*” ibaresi bulunmaktadır.

M.S. 5. yüzyıl sonuna tarihlenen Geç Roma Villası ise 2007 yılında yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Geniş bir avlu içine konuşlanmış en az 10 mekândan oluşan villanın 2 numaralı mekânının tabanında evin sahibinin ve karısının portreleri bulunmaktadır.

Hadrianapolis Antik Kenti’nde dikkat çeken unsurlardan birisi de tepelik kısımlarda bulunan bağcılık faaliyetleri için yapılmış teraslardır. Hadrianapolis’te ortaya çıkarılan Erken Bizans kiliselerinin tabanında bulunan bağcılık faaliyetlerinin resmedildiği bu tasvirler, kentte bağcılığın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Kilise A ve Kilise B’de yer alan üzüm temaları görülmeye değerdir. Hadrianapolis Antik Kenti’nde şarap üretiminde kullanılan sıkma taşları ise bölgede bağcılığın antik dönemden beri var olduğunu kanıtlamaktadır. (Türker ve Yaşar, 2019)

Ortaya çıkarılmış tüm yapıların ortak özelliği, mozaik tabanlarıdır. Bu mozaikleri birleştiren nokta ise başka hiçbir yerleşimde benzerine rastlanmamış yorumlanma tarzına sahip olmalarıdır. Hadrianapolis mozaikleri, teması ne olursa olsun Bizans sanat anlayışının yerel üslupla icra edilmiş özgün ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kazı başkanı Doç. Dr. Ersin Çelikbaş bahse konu stil birliğine vurgu yaparak burada bir mozaik okulunun varlığının kuvvetle muhtemel olduğunu ifade etmektedir.

learned that the name “Himerios” was the name of an imperial guard.

In other detailed examinations of the church, a 10-line Greek inscription was found, which is understood to have been scraped off after it was written. In ancient times, with a scraping process called “damnatio memoriae”, the memories, inscriptions and traces of people who damaged the honor of the people or the state were erased, and they were tried to be removed from their places. Although it is seen that a similar scraping behavior was applied in the related church writing, the inscriptions can still be identified. In addition, the inscription of the sarcophagus, buried in the floor at the entrance door of the church, contains the phrase “Lordannes, whose memory is among the saints, lies here.”

The Late Roman Villa, dated to the end of the 5th century AD, was unearthed during the 2007 excavations. There are portraits of the owner of the house and his wife on the floor of the 2nd place of the villa, which consists of at least 10 rooms located in a wide courtyard.

One of the striking elements in the Hadrianoupolis Ancient City is the terraces built for vinegrowing activities in the hilly parts. These depictions of vinegrowing activities found on the floor of Early Byzantine churches unearthed in Hadrianoupolis show how important vinegrowing was in the city. The grape themes in Church A and Church B are worth seeing. The squeezing stones used in wine production in Hadrianoupolis Antique City proves that vinegrowing has existed in the region since Antiquity. (Türker ve Yaşar, 2019)

The common feature of all the structures unearthed are their mosaic floors. The point that unites these mosaics is that they have a style of interpretation that is unprecedented in any other settlement. Regardless of the theme, Hadrianoupolis mosaics appear as original works of Byzantine art, executed in a local style. The head of the excavation, Assoc. Dr. Ersin Çelikbaş emphasizes the aforementioned unity of style and states that the existence of a mosaic school is highly probable here.

Geometric patterns, Solomon knots, star motifs, wave motif borders, floral ornaments, portraits, various animal figures, or fantastic figures... It is possible to extend this list with other examples adorned with highly aesthetic elements. In fact, most of them are designs that contain the sacred narratives of the Christian era. Moreover, some mosaics also contain inscriptions that are reflections of the Christian faith. In addition, by looking at the many coins seized, it is evaluated that there was a mint in the city.

Latest Status

Thanks to the archaeological finds uncovered so far, The Ancient City of Hadrianoupolis is a candidate to be both one of the most important ancient cities of our country and one of the shining stars of the archeology world.

Thousands of pieces of glass vessels of the same color and

Geometrik desenler, Süleyman düğümleri, yıldız motifleri, dalga motifli bordürler, bitkisel bezekler, portreler, çeşitli hayvan figürleri, ya da fantastik figürler... Bu listeyi son derece estetik öğelerle bezenmiş başka örneklerle de uzatmak mümkündür. Aslında bunların büyük bir kısmı, Hristiyanlık dönemi kutsal anlatılarını içeren tasarımlardır. Üstelik bazı mozaikler yine Hristiyan inancının yansımaları olan yazıtlar da barındırmaktadır. Ayrıca ele geçirilen çok sayıda sikkelere bakılarak, şehrin içinde bir de darphanenin bulunduğu değerlendirilmektedir.

Son Durum

Hadrianopolis Antik Kenti, şu ana kadar ele geçirilen arkeolojik buluntular sayesinde hem ülkemizin en önemli antik kentlerinden hem de arkeoloji dünyasının parlayan yıldızlarından biri olmaya adaydır.

Kilise C'nin bitişiğinde yer alan ve henüz fonksiyonu tespit edilemeyen bir yapı içerisinde; binlerce aynı renk ve dokuda cam kap parçası, hatalı üretim parçaları, cam külçeleri ve yapının atölye olarak kullanıldığının en somut kanıtı olan ocak kalıntıları tespit edilmiştir. Mevcut veriler, atölyenin 6'ncı yüzyılın sonlarından 7'nci yüzyılın ortalarına kadar faaliyette kaldığını düşündürmektedir. Ancak bu alanda kazı çalışmaları ve eserlere dönük detaylı çalışmalar devam edecek ve bu sayede Hadrianopolis'ten camcılık tarihine ışık tutacak daha somut ve yeni bilgiler edinebilme imkânına kavuşulacaktır.

texture, defective production pieces, glass ingots and the remains of a hearth, which is the most concrete evidence that the building was used as a workshop, were found in a building adjacent to Church C, whose function has not yet been determined. Available data suggest that the workshop remained in operation from the end of the 6th century to the middle of the 7th century. However, excavations and detailed studies on artifacts will continue in this area, and thus, it will be possible to obtain more concrete and new information from Hadrianoupolis that will shed light on the history of glassmaking.

Even the short excavation history of Hadrianoupolis has revealed why the city was inhabited continuously throughout its local history. The geographical location of the city seems to be of critical importance as it is located on commercial transit roads. The area was endowed with churches, basilicas and perhaps a monastery complex during the Byzantine period. For this reason, it is considered that the city has risen to an undisputed position in terms of Christian history. The mosaics in the aforementioned structures shed light on the sciences of archeology and art history and are a source for the cultural and belief systems of the period.

Hadrianoupolis appears as a center that should be followed in terms of glass history, especially when it is considered with an Anatolian focus. All this causes us to eagerly await the excavations in Hadrianoupolis.

Martyrium

Hadrianopolis'in kısa kazı tarihçesi dahi kentin yerel tarihi boyunca neden kesintisiz iskân gördüğünü ortaya koymuş durumdadır. Şehrin coğrafi konumu ticari geçiş yolları üzerinde konumlandığından, kritik öneme sahip olduğu görülmektedir. Bölge; Bizans döneminde kiliseler, bazilikalar ve belki de bir manastır kompleksi ile donatılmıştır. Bu nedenle kentin, Hristiyanlık tarihi açısından tartışmasız bir konuma yükselmiş olduğu değerlendirilmektedir. Bahsi geçen yapılardaki mozaikler, arkeoloji ve sanat tarihi bilimlerine ışık tutmakta; dönemin kültürel ve inanç sistemlerine kaynak niteliği taşımaktadır.

Hadrianopolis, özellikle Anadolu odaklı düşünüldüğünde cam tarihi açısından da takip edilmesi gereken bir merkez olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bunlar da Hadrianopolis'te sürdürülen kazıları heyecanla beklememize neden olmaktadır.

Hadrianopolis Antik Kenti'ndeki kazılar, Karabük Üniversitesi Arkeoloji bölümü tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda; Kilise A, Kilise B, Hamam A, Hamam B ve bir Roma Konutu ortaya çıkarılmış olup kazılar hâlen devam etmektedir. Kilise B'de büyük bir taban mozaiği ortaya çıkarılmış ve çatı örtüsü ile koruma altına alınmıştır. Kilise C ve Güney Nekropolünde ise kazı çalışmaları devam etmektedir.

Hadrianopolis Antik Kent girişi
Ancient City of Hadrianopolis entry

Excavations in Hadrianopolis Ancient City are carried out by the Archeology Department of Karabük University. In this context, Church A, Church B, Bath A, Bath B and a Roman residence were unearthed, and excavations are still ongoing. A large floor mosaic was unearthed in Church B and protected by a roof cover. Excavations continue in Church C and the Southern Necropolis.

HERKÜL'ÜN KENTİ CITY OF HERCULES

Herakleia Pontikē Antik Kenti | Ancient City of Heraclea Pontica
Karadeniz Ereğli, Zonguldak

HERAKLEIA PONTIKĒ

Bölge

Adını Yunan mitolojisinin ilahi kahramanlarından biri olan Herkül'den alan Herakleia Pontikē Antik Kenti, günümüzde Zonguldak iline bağlı Karadeniz Ereğli ilçesinin sınırları içerisinde bulunmaktadır. Bitinya sahilinde M.Ö. 560 yılında kurulduğu zannedilen bu liman kenti; tiranlığa dayalı kuvvetli idari yapıyla Roma dönemine dek bölgenin en önemli ve güçlü şehirlerinden biri olmuştur.

Öyle ki Herakleia Pontikē Antik Kenti toplamda 41 yerleşim alanı kurmayı başararak merkez şehir olmuştur. Bunun yanı sıra kent, askerî anlamda da çağdaşı olan diğer tüm medeniyetlerle başa çıkabilecek düzeyde bir güce erişebilme başarısı göstermiştir.

Kent, Herakleia ismine mensup diğer şehirlerden ayrılabilmek için Herakleia Pontikē adını almıştır. Bölgenin bugün Karadeniz Ereğli olarak adlandırılmasının temelinde de yerel halkın Herakleia adını zaman içerisinde yorumlaması yatmaktadır. Pontikē ismi ise bölgenin Antik Çağ'daki adı olan Pontus'tan gelmiştir.

Herakleia Pontikē Antik Kenti Tarihçe

Antik yazarlara göre Herakleia Pontikē Antik Kenti, M.Ö. 560 yılında Megaralı ve Boitalı Dor göçmenler tarafından kurularak kolonize edilmiştir. Bölgedeki arkeolojik kazılar neticesinde or-

Region

The ancient city of Heraclea Pontica, named after Hercules, one of the divine heroes of Greek mythology, is located within the borders of the Black Sea Ereğli district of Zonguldak province today. This port city, which is thought to have been founded on the coast of Bithynia in 560 BC, was one of the most important and powerful cities of the region until the Roman period with its strong administrative structure based on tyranny.

In fact, the ancient city of Heraclea Pontica managed to establish a total of 41 settlements and became the central city. In addition, the city has succeeded in reaching a level of power that can cope with all other civilizations that are contemporary in military terms.

The city was named Heraclea Pontica to be separated from other cities belonging to the name of Heraclea. The reason why the region is called Black Sea Ereğli today is the interpretation of the name of Heraclea by the local people over time. The name Pontica comes from Pontus, the ancient name of the region.

History of Heraclea Pontica Ancient City

According to ancient writers, the Ancient City of Heraclea Pontica was founded and colonized by Doric immigrants from Megara and Boital in 560 BC. The city inscriptions in Doric

taya çıkarılan Dor lehçeli kent yazıtları da bu bilginin doğruluğunu teyit etmektedir.

Mitolojik Dönem ve Kentin İsmi'nin Yorumlanması

Herakleia Pontikē Antik Kenti'nin isim kaynağı, Yunan mitolojisinin önemli kahramanlarından biri olan Herakles'tir (Herkül). Mitolojinin en çok bilinen karakterlerinden Herkül'ün annesi ölümlü Alkmene, babası ise Tanrılar Tanrısı Zeus'tur. Aynı zamanda büyük bir savaşçı olan Herkül; Yunan mitolojisinde Herakles, Roma'da ise Hercule olarak bilinmektedir. Mitolojiye göre bu büyük savaşçı; insanın doğa karşısındaki gücünü, dayanıklılığını ve cesaretini temsil etmektedir.

Çocukluk dönemlerinden itibaren çok iyi bir eğitim alan Herkül, Kral Kreon'un kızı Megara ile evlenmiştir. Ancak Zeus'un kıskanç karısı Hera intikam peşindedir ve bu nedenle Herkül'e bir delilik hastalığı vermiştir. Herkül ise bu delilik hastalığı yüzünden karısını ve üç çocuğunu öldürmüştür. Bunun üzerine istemeden de olsa kendi ailesinin katili olan Herkül'e, söz konusu ölümlerin kefareti için Argos'un Zalim Kralı Eurystheus, 12 zorlu görev vermiştir. Herkül'ün 12 yıla yakın bir zamanda başarıyla tamamladığı bu görevlerin sonuncusu ve en zor olanı, Ölüler Ülkesi'ni koruyan üç başlı, yılan kuyruklu cehennem köpeği Kerberos'u; hiçbir ölümlünün bir daha geri dönemeyeceği Hades'in ölüler ülkesinden kaçırmasıdır.

Ölümler Ülkesi, mitolojide bilinen adı ile Acheron Vadisi', bugün Karadeniz Ereğli'de yer alan Cehennemağzı Mağaraları'nın da içinde bulunduğu bölgedir.

Bu zorlu görevi tamamlamak için yola koyulan Herkül, Ölüler Ülkesi'ne Cehennemağzı Mağaraları'ndan inmiştir. Ardından mitolojinin en önemli iblislerinden biri olan Kerberos'u bu mağaraların derinliklerinde yakalayıp yeryüzüne çıkarmış ve böylelikle son görevini Cehennemağzı Mağaraları'nda tamamlamıştır.

Oldukça zorlu olan bu son görevde Eleusis'tan yardım alan Herkül, Ölüler Ülkesi'ne geçiş yapabileceği Cehennemağzı Mağaraları'nın girişini ve yeraltı şehri Tanareum bölgesinde bulmuştur.

Athena ile Hermes'in yardımı sayesinde girişten geçen ve Charon'u geride bırakan Herkül; Ölüler Ülkesi'nde Kerberos'u ararken Hades tarafından zincirlenen Thesus'u, güç de olsa sihirli kelepçelerinden kurtarmayı başarmıştır. Sonrasında ise Hades ile Persephone'nun karşısına çıkıp durumu anlatmış ve Kerberos'u geri getirmek üzere onlardan izin almıştır.

Güreşte yenerek yeraltı dünyasından çıkardığı Kerberos'u Eurystheus'a götürən Herkül; kralın müthiş korkusuna şahit ol-

dialect unearthed as a result of archaeological excavations in the region also confirm the accuracy of this information.

Mythological Period and Interpretation of the Name of the City

The source of the name of the ancient city of Heraclea Pontica is Heracles (Hercules), one of the important heroes of Greek mythology. The mother of Hercules, one of the most well-known characters of mythology, is the mortal Alcmene, and his father is Zeus, the God of Gods. Hercules, who is also a great warrior, is known as Heracles in Greek mythology and as Hercule in Rome. According to mythology, this great warrior represents the strength, endurance and courage of man against nature.

Hercules, who received a very good education from his childhood, married King Creon's daughter Megara. However, Zeus' jealous wife, Hera, seeks revenge and therefore gave Hercules a disease of madness. Hercules killed his wife and three children because of this insanity disease. Upon this, the Cruel King of Argos, Eurystheus, gave 12 difficult tasks to Hercules, who was the murderer of his own family, albeit unintentionally, so that he could atone for the deaths in question. The last and the most difficult of these tasks, which Hercules successfully completed in about 12 years, is to kidnap the three-headed, snake-tailed hellhound Kerberos, who guards Hades's the Land of the Dead, from land of the dead, where no mortal can ever return.

The Land of the Dead, known in mythology as the Acheron Valley¹, is the region where the Cehennemağzı Caves are located in the Black Sea Ereğli today.

Hercules, who set out to complete this difficult task, descended to the Land of the Dead from the Cehennemağzı Caves. Then he caught Kerberos, one of the most important demons of mythology, in the depths of these caves and brought him to the surface, thus completing his last mission in the Cehennemağzı Caves.

In this last mission, which is quite difficult, Hercules, who received help from Eleusis, found the entrance of the Cehennemağzı Caves and the underground city in the Tanareum region, where he could pass to the Land of the Dead.

With the help of Athena and Hermes, Hercules, who passed through the entrance and left Charon behind, managed to free Thesus, who was chained by Hades, from his magic handcuffs, while searching for Kerberos in the Land of the Dead. Afterwards, he went before Hades and Persephone and explained the situation and got their permission to bring Kerberos back.

¹ Acheron (Akheron) Acılar Irmağı, karanlık vadilerden geçip bazı noktalarda yeraltına inerek, Hades'e aktığına inanılan ırmak, tüm yeraltı dünyası anlamında da kullanılır. Cehennemağzı Mağaralarının bulunduğu vadi, Antik Çağ'a ait kaynaklarda Acheron Vadisi olarak geçmektedir.

¹ Acheron (Akheron) The River of Pain is also used in the sense of the entire underworld, the river believed to flow through dark valleys and go underground at some points to Hades. The valley where the Cehennemağzı Caves are located is referred to as the Acheron Valley in ancient sources.

Eski zamanda Kdz. Ereğli
In ancient times Kdz. Ereğli

muştur. Öyle ki Kerberos'u karşısında gören Eurystheus, yaşadığı endişe sebebiyle büyük bir amforanın içerisine saklanmıştır.

Öte yandan Kerberos'un yeryüzüne çıkmasıyla zehirli salyaları da etrafa saçılmış ve dünya üzerindeki ilk zehirli bitkiler oluşmaya başlamıştır.

Tunç Devri ve Hititler Dönemi (M.Ö. 2500-1200)

Antik seyyahlar şehrin kuruluşu için M.Ö. 560-550 yıllarını işaret etse de yapılan son çalışmalar ışığında kentin tarihinin çok daha eski olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Antik Çağ'ın Yunan anlatıcıları Herakleia Pontikē Antik Kenti'nden bahsederken, M.Ö. 1200'lü yıllarda Karadeniz Ereğli bölgesinde yaşayan "Mariandynoi" isminde bir halktan söz etmişlerdir. Mariandynoi adı incelendiğinde bu ismin Helen bazlı olmadığı, fakat eklemeler yapılarak Helenleştirildiği görüşü benimsenmiştir. Bununla birlikte ilgili sözcüğün Hitit uygarlığının içerisinde yer alan Luwi'lerin dillerindeki anlamına bakıldığında, "Yüce Ma'ya tapan halkın yurdu" ifadesine ulaşılmıştır.

Ma, Antik Çağ'ın önemli ana tanrıçalarından biri olarak kabul

Hercules, who defeated in wrestling and brought Kerberos from the underworld to Eurystheus, witnessed the terrible fear of the king. So much so that Eurystheus, who saw Kerberos in front of him, was hidden in a large amphora due to his anxiety.

On the other hand, with the emergence of Kerberos on the earth, its poisonous saliva was also scattered around and the first poisonous plants in the world began to form.

Bronze Age and Hittite Period (2500-1200 BC)

Although ancient travellers point to the years 560-550 BC for the foundation of the city, it has been concluded that the history of the city is much older in the light of recent studies. While the Greek narrators of the Ancient Age were talking about the Ancient City of Heraclea Pontica, they talked about a community named "Mariandynoi" who lived in the Black Sea Ereğli region in the 1200s BC. When the name Mariandynoi is examined, it is assumed that this name is not Hellenistic, but Hellenized by making additions. However, when the meaning of the word in the languages of the Luwians, who are in the Hittite civilization, is examined, the expression "the homeland of the people who worship the Great Ma" has been reached.

edilmektedir. Yine Karadeniz Ereğli'de Helenler tarafından kullanılan yer adlarının; Helen dilinde bir anlamının bulunmaması ve Hititler tarafından kullanılan Luwi etkisinde oluşturulması, bölgede Hititler döneminde de yerleşmelerin olduğunu gündeme getirmektedir. Antik tarihçiler; Filyos Irmağı'ndan itibaren Kaukon denilen, ancak Homeros ve Strabon döneminde kimliğini kaybeden yerli bir halktan bahsetmektedir. Dolayısıyla arkeolojik buluntuların ışığında bir değerlendirme yapıldığında; Karadeniz Ereğli'de ilk yerleşimin M.Ö. 550 yılında başlamadığı, bölgede M.Ö. 2500-2200 yılları arasında yaşayan yerli halkların bulunduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

İlaveten kazı çalışmaları devam etmekte olan İnönü Mağarası'ndaki bulgulara göre Karadeniz Ereğli'deki ilk yaşam izleri, günümüzden 6.500 yıl önceye (M.Ö. 4.400-4.500) kadar uzanmaktadır.

Pers ve Roma Dönemleri

Mitolojik anlamda büyük bir önemi bulunan Herakleia Pontiké Antik Kenti, M.Ö. 513'te Pers Satraplığı'na (eyaletine) bağlanmıştır. Daha sonra ise İskender ile Helenistik kültür, âdeta Anadolu'ya akın etmiştir ve kent M.Ö. 3. yüzyılda önceden Pers prensesi olan ancak sonradan İskender'in generallerinden biriyle evlenecek Kraliçe Amastris'in eline geçmiştir.

Güçlü bir idari yapıyla yönetilen Herakleia Pontika Antik Kenti, Roma dönemine kadar bölgenin en önemli gücü hâline gelmiştir. M.Ö. 70'te Roma'nın Pontus et Bitinya Eyaleti'ne dâhil olan şehir, siyasi ve ekonomik önemini Bizans döneminin sonuna kadar korumayı başarmıştır.

1261 yılına gelindiğinde ise Bizanslılar, yaptıkları anlaşma gereği Cenevizlilere içinde Herakleia'nın da olduğu bazı kentleri teslim etmişlerdir. Ancak şehir, 1280 yılına kadar Bizans kenti olma statüsünü korumuştur.

Ma is considered one of the important mother goddesses of Antiquity. The fact that the place names used by the Hellenes in Black Sea Ereğli do not have a meaning in Hellenic language and were created under the influence of Luwians used by the Hittites brings to the agenda that there were settlements in the region during the Hittites period. Ancient historians talk about an indigenous people called Kaukon from the Filyos River but lost its identity during the period of Homer and Strabo. Therefore, when an evaluation is made in the light of archaeological finds, it is concluded that the first settlement in Black Sea Ereğli did not start in 550 BC, and that there were indigenous peoples living in the region between 2500-2200 BC.

In addition, according to the findings in the İnönü Cave, whose excavations are still ongoing, the first traces of life in Black Sea Ereğli date back to 6,500 years ago (4,400-4,500 BC).

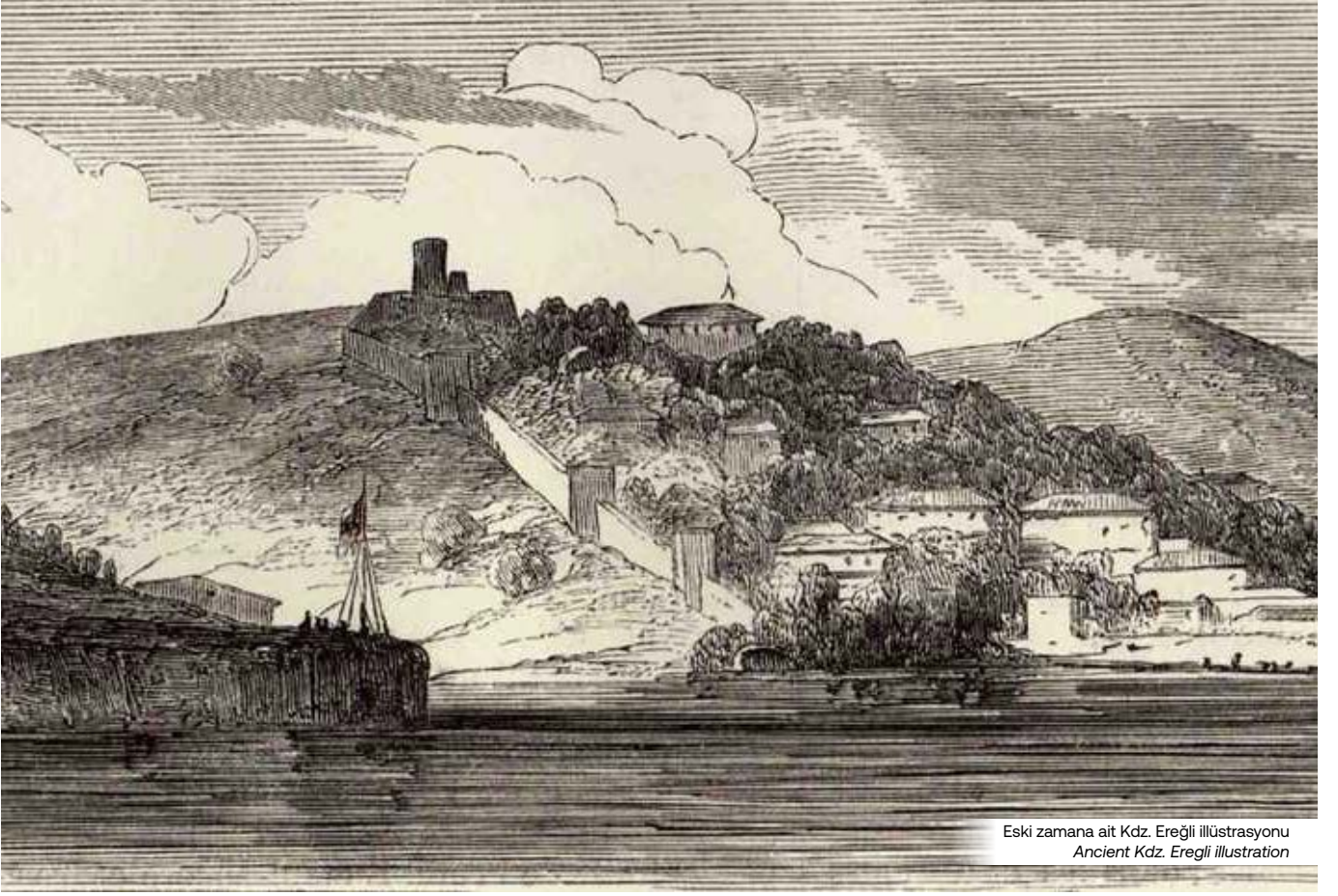
Persian and Roman Periods

Heraclea Pontica Ancient City, which has a great mythological significance, was connected to the Persian Satrapy (state) in 513 BC. Later, with Alexander, Hellenistic culture rushed to Anatolia and the city passed into the hands of Queen Amastris, who was a Persian princess in the 3rd century BC but was later to marry one of Alexander's generals.

Heraclea Pontica Ancient City, which was managed with a strong administrative structure, became the most important power of the region until the Roman period. The city, which was included in the Roman Province of Pontus et Bithynia in 70 BC, managed to preserve its political and economic importance until the end of the Byzantine period. In 1261, the Byzantines handed over some cities, including Heraclea, to the Genoese in accordance with the agreement they made. However, the city maintained its status as a Byzantine city until 1280.

Herakleia Pontiké parası
Heraclea Pontica money

Eski zamana ait Kdz. Ereğli illüstrasyonu
Ancient Kdz. Ereğli illustration

Osmanlı Dönemi

Herakleia Pontikē Antik Kenti, 1337 yılında bağlı bulunduğu İznik kentiyle birlikte Osmanlı hâkimiyetine girmiş; ancak kısa bir süre sonra Cenevizliler² tarafından ele geçirilmiştir. Şehir, 1393 yılında Bizans İmparatoru II. Manuel tarafından para karşılığı Osmanlı Padişahı Yıldırım Beyazıt'a satılmıştır. Bu tarihten sonra ise bölgede hızlı bir Türkleşme süreci başlamıştır.

Aralıklarla çeşitli kesimler tarafından yağmalanan Herakleia Pontikē Antik Kenti, 18. yüzyılda Osmanlı Donanması için gemi yapım merkezi olan birkaç noktadan biri hâline gelmiştir. Şehrin en önemli turistik sahalarından biri konumundaki Cehennem mağzı Mağaraları, 1838 yılında bölgeye gelen Eduard Bore isimli bir gezgin tarafından keşfedilmiştir.

1829 yılı ise Herakleia için bir dönüm noktası olmuştur. Zira Karadeniz Ereğli'nin Kestaneci köyünden Uzun Mehmet, o dönem gezinti yaptığı sırada taş kömürünü bularak Osmanlı sarayını haberdar etmiştir. Bunun üzerine ise Sultan Abdülmecit, 1848 yılında şehrin ilk kömür ocaklarını işletmeye açarak şehirde yeni bir dönemin başlangıcını aralamıştır.

² 1404 yılında Herakleia'yı ziyaret eden Clavijo adlı gezginin anlatımına göre şehir, 60 seneye yakın Cenevizlilerin hâkimiyetinde kalmıştır.

Ottoman Period

The Ancient City of Heraclea Pontica, together with the city of İznik to which it was attached, came under Ottoman rule in 1337, but was captured by the Genoese² in a short time. The city was sold to the Ottoman Sultan Yıldırım Beyazıt in 1393 by the Byzantine Emperor Manuel II. After this date, a rapid Turkization process started in the city.

The ancient city of Heraclea Pontica, which was looted by various groups periodically, became one of the few points that were a shipbuilding center for the Ottoman Navy in the 18th century. Cehennem mağzı Caves, one of the most important touristic areas of the city, were discovered by a traveler named Eduard Bore, who came to the region in 1838.

The year 1829 was a turning point for Heraclea. Because Uzun Mehmet from the Kestaneci village of Black Sea Ereğli, found the hard coal while he was traveling at that time and informed the Ottoman palace. Thereupon, Sultan Abdülmecit opened the city's first coal mines to operation in 1848, paving the way for a new era in the city.

² According to the narration of the traveler Clavijo, who visited Heraclea in 1404, the city was under the rule of the Genoese for nearly 60 years.

Kilise kalıntıları
Church ruins

Ticaret ve Toplum

Herakleia Pontikē Antik Kenti, dönemin diğer önemli şehirlerinden olan Sinope gibi antik amfora üretim merkezidir. Ayrıca şehirde; tarım, deniz ticareti ve balıkçılık gibi diğer ticari faaliyetler de aktif bir şekilde yapılmıştır. Bunlarla birlikte Antik Çağ'da bölgenin en önemli dinî alanı olan Cehennem mağzı Mağaraları ise Hristiyanlık inancının başlangıç zamanlarında bir ibadet yeri, su sarnıcı ve koranak olarak varlığını sürdürmüştür. Bahse konu mağaralar çok uzun yıllar boyunca, inanç turizmi açısından oldukça önemli merkezler olarak kullanılmışlardır.

Tüm bunların yanı sıra şehirde ele geçirilen Dor lehçesinin izlerini taşıyan Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait bazı yazıtlar (imparator/devlet görevlileri için onurlandırma, tanrı/tanrıçalara sunulan adaklar ile mezar taşları); kentin sosyopolitik, sosyoekonomik, sosyokültürel yapısı ve dinî tarihi açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Şehirde ele geçirilen mezar taşlarının üzerindeki yazıtlarda; kişilerin isimlerinin, mesleklerinin ve sosyal konumlarının paylaşıldığı görülmüştür. Üstelik mezar soygunculuğuna karşı koyulan cezalar da bizlere, kentin; siyasi, kültürel ve ekonomik tarihine ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır.

Öte yandan antik dönemlerde otonom bir yönetimle idare edilen Herakleia'nın; M.Ö. 6. yüzyılda oligarşi, M.Ö. 480'de ise demokrasi ile tanıştığı düşünülmektedir.

Commerce and Society

The Ancient City of Heraclea Pontica is an ancient amphora production center like Sinope, one of the other important cities of the period. Other commercial activities such as agriculture, maritime trade and fishing were actively carried out in the city. In addition to these, the Cehennemağzı Caves, which were the most important religious area of the region in Antiquity, continued to exist as a place of worship, water cistern and shelter in the beginning of the Christian faith. The caves have been used as very important centers for religious tourism for many years.

In addition to all these, some inscriptions (honors for emperor/state officials, offerings to gods/goddesses and tombstones) belonging to the Hellenistic, Roman and Byzantine periods, which bear the traces of the Doric dialect seized in the city, provide important information in terms of the socio-political, socio-economic, socio-cultural structure and religious history of the city. It was seen that the names, professions and social positions of the people were shared in the inscriptions on the tombstones found in the city. Moreover, the penalties against tomb robbery also provide us with important information about the political, cultural and economic history of the city.

On the other hand, it is thought that Heraclea, which was ruled by an autonomous administration in ancient times, met with oligarchy in the 6th century BC and democracy in 480 BC.

Şehir surları
City walls

İnanç

Herakleia Pontikē Antik Kenti'nde, şehre ismini veren Herakles inancı ve tanrı/tanrıça kültleri oldukça etkindir. Bu kültlerin varlığı da yine ele geçirilen yazıtlarla belgelenmiştir. Kentte etkin olarak; Tanrıça Ma, Hosias Dikaois (aziz ve adil tanrı), Meter Theon (tanrıların anası) ve Herakles Aleksiskakos (kötülüklerden koruyan) gibi kutsallara adaklar sunulmuştur.

Nitekim bugün Herakles'e adanmış bir adak, Karadeniz Ereğli Müzesi'nde sergilenmektedir. Herakles Alaksikakos; kötülüklerden, hastalıklardan koruyan bir kült olarak kabul edilmiştir ve söz konusu adakların da büyük ihtimalle bu yüzden adandığı düşünülmektedir.

Tanrıça Ma ile Hosias Dikaois kültleri ise bölgede ilk kez görülmüştür. Ayrıca yine yapılan kazılarda, Herkül'ün 12 görevinin hepsini tamamladığını tasvir eden sikkeler de ele geçirilmiştir. Yapılan diğer kazılarda ise bölgede Hristiyanlık dininin, Antik Çağ'dan sonra oldukça etkili olduğu görülmüştür. Bahsi geçen kazılarda ulaşılan kucağında bebeğini tutan Hz. Meryem tasvirleri, bu duruma bir kanıt oluşturmaktadır.

Arkeolojik Buluntular

Daha önce Anadolu'da görülmemiş stildeki birçok buluntu, yapılan kazılar neticesinde Herakleia Pontikē Antik Kenti'nde

Belief

The belief in Herakles and god/goddess cults, which gave the city its name, are very active in the ancient city of Heraclea Pontica. The existence of these cults is also documented by the inscriptions recovered. In the city, offerings were made to the holy gods such as Goddess Ma, Hosias Dikaois (god of saint and just), Meter Theon (mother of the gods) and Heracles Alexisskakos (protector from evil).

As a matter of fact, an offering dedicated to Heracles is exhibited in Karadeniz Ereğli Museum today. Heracles Alaxikakos has been accepted as a cult that protects from evil and diseases, and it is thought that these offerings were probably dedicated for this reason. The cults of Goddess Ma and Hosias Dikaois were seen for the first time in the region. In addition, coins depicting that Hercules completed all of his 12 tasks were also found during the excavations.

In other excavations, it was seen that the religion of Christianity in the region was very effective after the Antique Age. The depictions of the Virgin Mary holding her baby in her arms, found during the excavations, are evidence of this situation.

Archeological Findings

Many finds in a style never seen before in Anatolia were found in the ancient city of Heraclea Pontica as a result of the excavations.

ele geçirilmiştir. Bunlardan biri bugün Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenen, M.Ö. 530 yılına tarihlendirilen ve Pers etkileri taşıyan bir büsttür. Söz konusu büst, Anadolu'daki "Doğu Helen Portre Sanatı"nın ilk örneği olarak nitelendirilmiştir.

Tüm bunların yanı sıra Herakleia Pontikē Antik Kenti'nde M.Ö. 2500-2200 arasına tarihlendirilen çömlek parçaları, gaga burnlu testiler, öğütme taşları, çakmak taşı yapımı keskinler, terazi ağırlıkları gibi birçok bulguya rastlanmıştır. Bu buluntuların arasında yer alan çanak çömleğin, Batı Anadolu'daki çağdaşı olan diğer çanak çömleklerle benzerlik göstermediği de anlaşılmıştır. Kentin 19. yüzyıla kadar şehir merkezi olarak kullanıldığı düşünülen agorası da bugün gün yüzüne çıkarılan diğer tarihî sahalardan biridir.

Şehirdeki mezar taşları ve stelleri ile lahitler de oldukça ilgi çekicidir. Bunların en çarpıcı olanlarından biri, bugün yine Karadeniz Ereğli Müzesi'nde sergilenen tiyatrocu ve pandomim sanatçısı Krispos'un mezar anıtıdır. Krispos'un hayatına dair elimizde çok net veriler olmasa da sanatçının Mısırlı olduğu ve muhtemelen kente bir oyun sergilemek için geldiği düşünülmektedir. Krispos kentte kısa sürede çok sevilmiş olup mezar anıtına "tiyatrunun altın çiçeği" yazılmış ve tüm dünyanın kendisine hayran olduğu söylenmiştir.

Ayrıca yine Karadeniz Ereğli Müzesi'nde sergilenen ve M.S. 2. ve 3. yüzyıla tarihlendirilen bir lahit; kentin köklü zenginlerinden oldukları zannedilen bir baba, oğul ve eşlerine aittir.

Yapılan kazı faaliyetlerinde çiftçi oldukları zannedilen kişilere ait mezar yazıtları da ele geçirilmiştir. Örneğin; hizmetçisinin öküzü sürer şekilde betimlendiği çiftçi ve Tertius adlı bir çiftlik kâhyasıyla eşinin mezar yazıtları dikkat çekicidir. Şehirde ele geçirilen

One of them is a bust with Persian influences, dated to 530 BC, exhibited in the Museum of Anatolian Civilizations in Ankara today. The bust has been described as the first example of "Eastern Hellenic Portrait Art" in Anatolia.

In addition to all these, many finds such as potsherds, beak-nosed jugs, grinding stones, flint-made chisels, scale weights were found in the Ancient City of Heraclea Pontica. It was also understood that the pottery among these finds did not show any similarity with other contemporary pottery in Western Anatolia. The agora of the city, which is thought to have been used as a city center until the 19th century, is one of the other historical sites unearthed today.

The tombstones, stele and sarcophagi in the city are also very interesting. One of the most striking of these is the tomb monument of the theater actor and pantomime artist Krispos, which is still on display at the Black Sea Ereğli Museum today. Although we do not have clear data on the life of Krispos, it is thought that the artist was Egyptian and probably came to the city to perform a play. Krispos was loved in the city in a short time, and "the golden flower of the theater" was written on the tomb monument and it was said that the whole world admired him.

In addition, a sarcophagus, which is also exhibited in the Black Sea Ereğli Museum and dated to the 2nd and 3rd centuries AD, belongs to a father, his son and their spouses, who are thought to be among the deep-rooted riches of the city. During the excavations, grave inscriptions belonging to people who were thought to be farmers were also found. For example, the tomb inscriptions of the farmer, whose servant is depicted riding an ox, and a farmhouse steward named Tertius and his wife, are noteworthy. Looking at the figures used in the inscriptions found

Krispos

Antik şehir kalıntıları
Ancient city ruinsAntik şehir kalıntıları
Ancient city ruins

Kilise kalıntıları
Church ruins

Kilise kalıntıları
Church ruins

yazıtlarda kullanılan figürlere bakıldığında, kentin çok sayıda çiftçiye sahip olduğu anlaşılmıştır ancak buna rağmen bölgede henüz bir çiftliğe rastlanmamıştır.

Ele geçirilen tüm bu yazıtların isimlerine bakıldığında, Heracleia halkının genel olarak Helen ve Roma kökenli adlar kullandığı görülmüştür. Ayrıca mezar stelleri değerlendirildiğinde, ölen kişinin kline (mermer yatak) üzerine uzandığı “ölü yemeği yeme” sahnesine sık olarak rastlanmıştır. Bu betimleme, ölen kişiye duyulan saygıyı göstermektedir.

Son Durum

Antik Çağ'ın en otoriter şehirlerinden biri olan Heracleia Pontikē Antik Kenti, bugün üzerine inşa edilen modern yerleşimler yüzünden büyük oranda yok olmuştur. Kentten geriye kalan alanlarda yapılan kazılar da T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Zonguldak Valiliği, Karadeniz Ereğli Belediyesi ve Karadeniz Ereğli Müze Müdürlüğü'nün destekleriyle sürdürülmektedir.

Günümüzde kazı faaliyetleri devam eden Heracleia Pontikē Antik Kenti'nin en önemli yapılarından biri Cehennemağzı Mağaraları'dır. Antik Çağ'dan itibaren önemini koruyan, bugün de birinci derece sit alanı ve ören yeri olarak kabul edilen bu mağaralar için çeşitli projeler üretilmektedir. Bahse konu projelerle hedeflenen ise ülkemizin turizmine katkı sağlanmasıdır.

Tarihi büyük savaşlar, zaferler ve çarpıcı hikâyelerle dolu olan Heracleia Pontikē Antik Kenti'nde gerçekleştirilen kazı çalışmaları, şüphesiz bu muazzam şehri insanlığa daha iyi anlatmak için bir ilham kaynağı olacaktır.

in the city, it was understood that the city had many farmers, however, no farm was found in the region yet.

When the names of all these inscriptions were examined, it was seen that the people of Heracleia generally used names of Hellenic and Roman origin. In addition, when the grave steles were evaluated, the scene of “eating the dead food” in which the deceased lay on the kline (marble bed) was frequently encountered. This depiction shows the respect for the deceased.

Lastest Status

The Ancient City of Heracleia Pontica, one of the most authoritarian cities of the Antiquity, has largely disappeared due to the modern settlements built on it. Excavations in the remaining areas of the city are carried out with the support of the Turkish Ministry of Culture and Tourism, Zonguldak Governorate, Black Sea Ereğli Municipality and Black Sea Ereğli Museum Directorate.

One of the most important structures of the Heracleia Pontica Ancient City, whose excavations continue today, is the Cehennemağzı Caves. Various projects are being produced for these caves, which have preserved their importance since the Antiquity and are considered as first-degree protected areas and ruins today. The aim of these projects is to contribute to the tourism of our country.

The excavations carried out in the Ancient City of Heracleia Pontica, whose history is full of great wars, victories and striking stories, will undoubtedly be a source of inspiration to better explain this enormous city to humanity.

6.500 YIL ÖNCESİNE UZANAN YOLCULUK

A JOURNEY GOING BACK 6,500 YEARS

İnönü Mağarası | İnönü Cave
Karadeniz Ereğli, Zonguldak

İNÖNÜ MAĞARASI

İNÖNÜ CAVE

Bölge

İnönü Mağarası, Zonguldak'ın Karadeniz Ereğli ilçesine bağlı Alacabük köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Arkeolojik kazı çalışmalarının devam ettiği bu mağara, erken dönem Karadeniz kıyı kültürlerinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Üstelik söz konusu bölge, Batı Karadeniz'de Protohistorik dönemlere ilişkin Yassıkaya Mağarası'nın ardından bilgi edinilen ikinci kazı alanı olma özelliğine de sahiptir. Mağara biri büyük, ikisi küçük olmak üzere toplam üç gözden oluşmaktadır.

İnönü Mağarası, birinci derece arkeolojik sit alanı ve ören yeri statüsündedir. 2016 yılından bu yana yapılan kazılar sonucunda bu mağaranın, Karadeniz'deki en eski yerleşim alanı olabileceği tahmin edilmektedir.

İnönü Mağarası Tarihçe

İnönü Mağarası'nda gerçekleştirilen kazılarda günümüzden 6.500 yıl öncesine uzanan ve aralıklarla Orta Çağ'a kadar devam eden yerleşim izlerine rastlanmıştır. Mağarada beş farklı kültüre ait katman bulunmuştur ve bunların arasında en eski olan beşinci yapı katmanı, Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilmiştir. Bahse konu yerleşim katmanları; Orta Çağ, Erken Demir Çağı, Geç Tunç Çağı, Erken Tunç Çağı ve Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilmektedir.

Region

İnönü Cave is located within the borders of Alacabük village of Karadeniz Ereğli district of Zonguldak. This cave, where archaeological excavations continue, is very important for understanding the early Black Sea coastal cultures. Moreover, the region in question has the distinction of being the second excavation area in the Western Black Sea region, after Yassıkaya Cave, regarding the Protohistoric periods. The cave consists of three chambers, one large and two small.

İnönü Cave has the status of first-degree archaeological site and ruins. As a result of the excavations carried out since 2016, it is estimated that this cave may be the oldest settlement in the Black Sea.

History of İnönü Cave

In the excavations carried out in İnönü Cave, traces of settlements dating back 6,500 years from today and continuing until the Middle Ages at intervals were found. Five different cultural layers were found in the cave, and the fifth building layer, which is the oldest among them, has been dated to the Chalcolithic Age. The settlement layers in question are dated to the Middle Ages, Early Iron Age, Late Bronze Age, Early Bronze Age and Chalcolithic Age.

Yapılan kazılar neticesinde İnönü Mağarası'nda sırasıyla; Kalkolitik Çağ (M.Ö. 4300-3900), Erken Tunç Çağı (M.Ö. 3100-2300), Geç Tunç Çağı (M.Ö. 1400-1200), Erken Demir Çağı (M.Ö. 1200-980) ve Orta Çağ (M.S. 1000-1200) dönemlerine ait kalıntılar elde edilmiştir.

Bölgedeki beş katmanın detaylı incelemesi sonucunda bölge insanının 6.500 yıl önce; kara ve deniz bağlantısı bulunan, aktif/canlı bir toplum profili oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı dönemlere ait buluntuların elde edildiği alanda; yukarıda da belirtildiği gibi mağara sakinlerinin, Kalkolitik Çağ'da Balkan kültürleri ile olan yakın ilişkilerini yansıtan arkeolojik kanıtlar dikkat çekmektedir.

Erken Tunç Çağı'na ait tabakada yapılan incelemeler bu dönemde mağarayı kullanan insanların; yerel özelliklerinin ön plana çıktığını, çevre kültürlerle ilişkilerinin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Geç Tunç Çağı'na ait tabakalarda ise mağara sakinlerinin Hitit kentleri ile ilişkilerini yansıtan bulgulara rastlanmaktadır. Ancak bu ilişkiyi gösteren bulguların mağarada ele geçirilme durumunun, sadece dostane ilişkilerle sınırlı olmadığı düşünülmektedir. Bu noktada mağarada yaşayanların, Hitit kentlerini ve tapınaklarını yağmalayan Gaşka/Kaşkalarla ilişkisi üzerinde durulmaktadır.

Erken Demir Çağı'na ait tabaka buluntuları, mağaranın bu dönemde Balkan kavimlerinin, Ege göçlerinin etkisi altında olduğu yönünde ipuçları sunmaktadır. Söz konusu kavimler, Balkanlar üzerinden Yakın Doğu'nun birçok devletinin/kentinin yıkımına yol açmıştır.

As a result of the excavations in İnönü Cave, remains of the Chalcolithic Age (4300-3900 BC), Early Bronze Age (3100-2300 BC), Late Bronze Age (1400-1200 BC), Early Iron Age (1200-980 BC) and Middle Ages (1000-1200 AD) periods were obtained, respectively.

As a result of the detailed examination of the five layers in the area, it was concluded that the people of the region formed an active/living society profile 6,500 years ago with land and sea connections. In the area where finds belonging to different periods were obtained, archaeological evidence reflecting the close relations of the inhabitants of the cave with the Balkan cultures in the Chalcolithic Age, as mentioned above, draws attention.

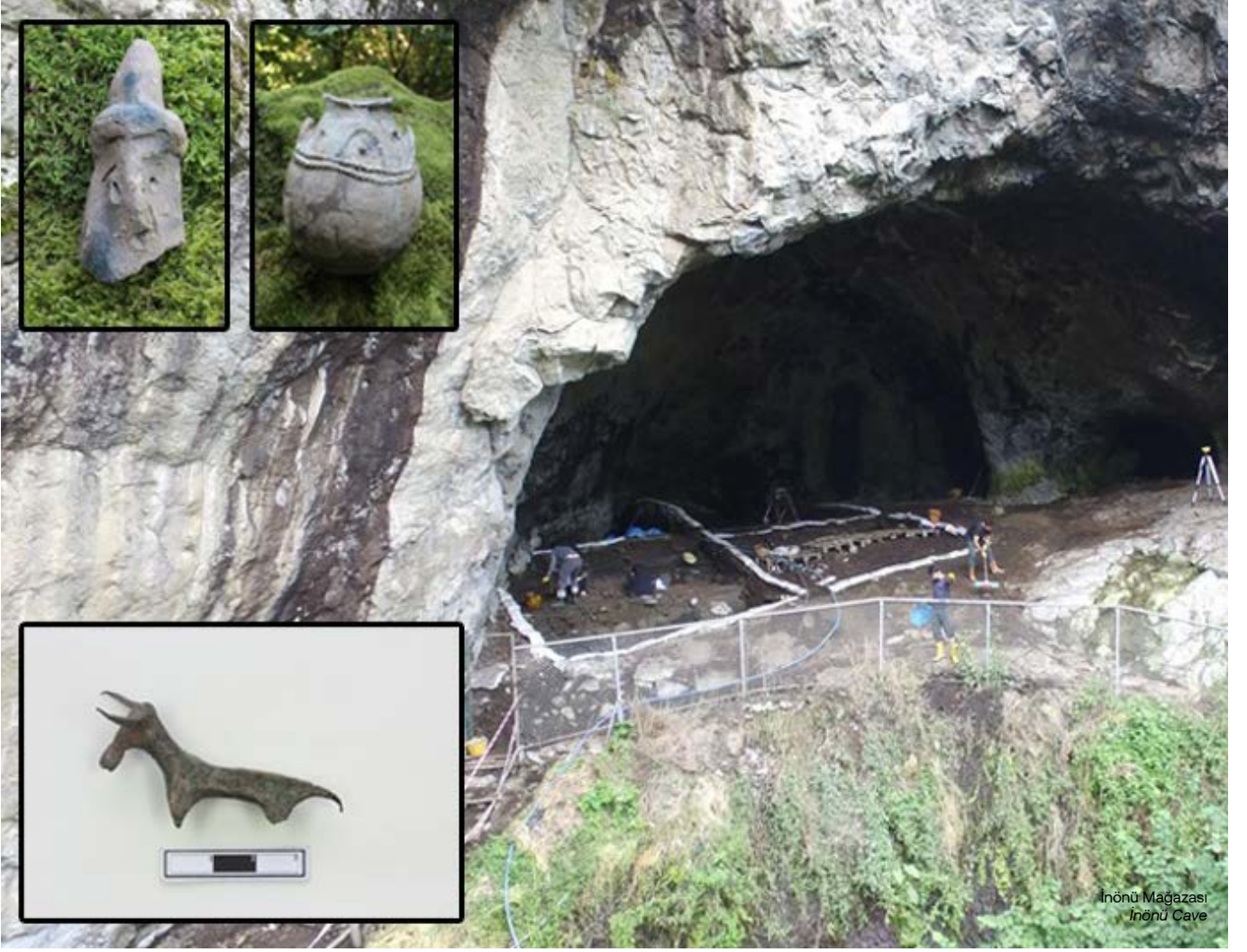
The examinations made in the layer belonging to the Early Bronze Age show that the local characteristics of the people who used the cave in this period came to the fore and their relations with the surrounding cultures were limited.

In the layers belonging to the Late Bronze Age, there are findings reflecting the relations of the cave dwellers with the Hittite cities. However, it is thought that the findings showing this relationship in the cave is not limited to only friendly relations. At this point, the relationship between the cave dwellers and the Gashka/Kashkas who plundered the Hittite cities and temples is emphasized.

The layer finds belonging to the Early Iron Age provide clues that the cave was under the influence of the Balkan tribes and Aegean migrations in this period. The tribes in question led to the destruction of many states/cities of the Near East through the Balkans.

İnönü Mağarası
Inönü Cave

Inönü Mağarası
Inönü Cave

Tüm bunların yanı sıra Orta Çağ'da ise mağaraya yerleşen küçük grupların, bu alanı geçici barınak olarak kullandığı anlaşılmaktadır.

In addition to all these, it is understood that small groups who settled in the cave in the Middle Ages used this area as a temporary shelter.

Kazı Faaliyetleri ve Arkeolojik Buluntular

Mağara içinde 2016 yılından bu yana yapılan kazı çalışmaları, heyecan verici sonuçlar doğurmuştur. Öyle ki uzmanlar tarafından söz konusu alanın, Karadeniz'in en eski yerleşim yeri olabileceği değerlendirilmiştir.

Excavation Activities and Archaeological Findings

Excavations in the cave since 2016 have produced exciting results. So much so that it has been evaluated by experts that the area may be the oldest settlement of the Black Sea.

Inönü Mağarası'nın A, B ve C olmak üzere toplam üç alandan oluştuğu; bunlardan A gözünün hiç kullanılmadığı, B ve C'nin ise aktif şekilde kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. B ve C gözlerinin aktif şekilde kullanılmasına neden olarak da bu alanların gözcülük yapmaya daha elverişli olması gösterilmiştir. Yine bahsi geçen bölgelerdeki su kaynağı da aktif kullanımın bir diğer nedeni olarak kabul edilmektedir.

It has been concluded that Inönü Cave consists of three areas, namely A, B and C, of which section A has never been used, while sections B and C have been actively used. It has been shown that these areas are more suitable for scouting, causing the B and C sections to be used actively. Again, the water resource in the mentioned regions is considered as another reason for active use. In addition, it was understood that the cave walls were destroyed by treasure hunters and that some drawings/paintings were probably made in these regions. Contemporary wooden remains thought to belong to the Hittite period were found in the cave and these were taken for examination by the Scientific and Technological Research Council of Türkiye (TUBITAK). Experts

Ek olarak mağara duvarlarının defineciler tarafından tahrip edildiği ve bu bölgelerde muhtemelen bazı çizimlerin/resimlerin yapılmış olduğu anlaşılmıştır. Mağarada Hititler dönemine ait olduğu düşünülen çağdaş ahşap kalıntılar bulunmuş ve bunlar, Türkiye

İnönü Mağarası kazısı
Inönü Cave excavation

Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından inceleme için alınmıştır. Ahşap buluntuların zemini döşemek için kullanıldığı yönünde fikir beyan eden uzmanlar; bunların Anadolu'daki ilk ahşap bulgular olduğu görüşünde de buluşmuşlardır.

Ayrıca İnönü Mağarası'nda; Bereket Tanrıçası figürleri, maltızlar, çömlekçi fırını, dokuma tezgâhı ve mekik parçaları ile kirmen gibi aletler bulunmuştur. İlaveten yine bu mağarada; mercimek, arpa ve buğday gibi çok sayıda tohum da rastlanmıştır.

Ele geçirilen tüm bu arkeolojik buluntuların; daha önce Ege Bölgesi, Bulgaristan ve Balkanlarda bulunanlarla hem zaman hem de görüntü olarak paralellik gösterdiği anlaşılmıştır.

Tüm gün ışık alan bir konumda yer alan İnönü Mağarası'nda bulunan tabakaların detaylı incelemesi sonucunda, söz konusu bölgenin tüm yıl boyunca üç-dört aile tarafından kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

who expressed the opinion that the wooden finds were used to pave the floor also agreed that these were the first wooden finds in Anatolia.

In addition, the figures of the Goddess of Fertility, malts, pottery kiln, weaving loom and shuttle pieces and tools such as kirmen were found in İnönü Cave. In addition, many seeds such as lentils, barley and wheat were also found in this cave.

It was understood that all these archaeological finds were parallel to those found in the Aegean Region, Bulgaria and the Balkans both in terms of time and appearance.

As a result of the detailed examination of the layers found in İnönü Cave, which is in a location that receives light all day, it was concluded that the area was used by three or four families throughout the year.

Son Durum

“İnönü Mağarası Ören Yeri” kazıları, 2022 yılı itibarıyla altı kazı sezonunu tamamlamak üzeredir. Arkeolojik çalışmalarda elde edilen sonuçların çok uzun zaman aldığı düşünüldüğünde, bu kısa süre içinde hem Zonguldak ili hem de Anadolu arkeolojisi için oldukça önemli sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir.

Bölgedeki kazılara önümüzdeki yıllarda da devam edilerek İnönü Mağarası'nın 6.500 yıllık sırrının gün yüzüne çıkarılması planlanmaktadır.

Latest Status

The “İnönü Cave Ruins” excavations are about to complete six excavation seasons by 2022. Considering that the results obtained in archaeological studies take a very long time, it can be said that very important results have been achieved for both Zonguldak province and Anatolian archeology in this short period of time.

It is planned that the excavations in the region will continue in the coming years and the 6,500-year-old secret of the İnönü Cave will be brought to light.

ROMA VILLASINDAKİ MOZAIK BAHÇESİ

MOSAIC GARDEN IN THE ROMAN VILLA

KADIOĞLU MÖZAIKLERİ

KADIOĞLU MOSAICS

Bölge

Kadioğlu Mozaikleri; günümüzde Zonguldak ili, Çaycuma ilçesi, Kadioğlu köyü, Çobanhasanlar Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Alan, Zonguldak kent merkezine 30 km, Çaycuma ilçe merkezine 5 km mesafededir. 24 Ocak 2008'de mülk sahibi tarafından sera yapmak için açılan alanda ilk mozağin ortaya çıkmasıyla birlikte bölge için sit kararı alınmıştır. Ardından Karadeniz Ereğli Müze Müdürlüğü tarafından söz konusu alanda kurtarma kazısına başlanmıştır.

Kadioğlu Mozaikleri Tarihçe

Zeugma Mozaikleri ile eş değer özelliklerde ve kalitede olduğu düşünülen Kadioğlu Mozaikleri; M.S. 2. yüzyıla, "Geç Roma Dönemi"ne tarihlendirilmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen kazı çalışmalarıyla yine bu alanda, M.S. 253-260 yıllarına tarihlenen bir Roma sikkesi de bulunmuştur.

Kadioğlu Mozaikleri; çağdaşı olan ve kendisine en yakın lokasyonda konumlanan Tios Antik Kenti ile ilişkilendirilmiştir. Bu kapsamda mozaiklerin çevresinde yer alan ve bir villa ya da çiftlik evi olduğu tahmin edilen yapının, Tios aristokratına ait olabileceği düşünülmüştür.

Region

Kadioğlu Mosaics are today located within the borders of Zonguldak province, Çaycuma district, Kadioğlu village, Çobanhasanlar neighborhood. The area is 30 km from Zonguldak city center and 5 km from Çaycuma town centre. With the emergence of the first mosaic in the area opened by the property owner to make a greenhouse on January 24, 2008, a protected area decision was taken for the region. Then, the Ereğli Museum Directorate started the salvage excavation in the said region.

History of Kadioğlu Mosaics

Kadioğlu Mosaics, which are thought to have the same characteristics and quality as Zeugma Mosaics, are dated to the 2nd century AD, to the "Late Roman" period. In addition, a Roman coin dated to 253-260 AD was also found in this area as a result of the excavations.

Kadioğlu Mosaics are associated with the ancient city of Tios, which is its contemporary and located in the closest location. In this context, it was thought that the building, which is located around the mosaics and which is estimated

Arkeolojik Bulgular ve Yorumlamalar

Bölgede 2008'den itibaren devam eden kazı faaliyetleri, son zamanlarda yeni bir boyut kazanmıştır. Zira taban döşeme mozaikinin ardından çevredeki çalışmalarda yerleşim kalıntısına da rastlanmıştır. Bahse konu bu yerleşim kalıntısının bir çiftlik evi veya villa olabileceği düşünülmüş, yapının içerisinde Valerianus¹ dönemine ait bir gümüş sikkeye ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra bahçenin yakınında taban döşeme mozaik de görülmüştür ve oldukça küçük olan bu mozaik; mitolojik bir hikâye içermektedir...

Lykurgos ve Ambrosia Mozaik'i olarak tanımlanan mozaikte, Kral Lykurgos'un; tanrıların yiyeceği olarak bilinen ambrosia'ya ve Şarap Tanrısı Dionysos'e olan düşmanlığı anlatılmıştır. Lykurgos, içkiye düşmanlığıyla bilinen bir kraldır. Eski Yunan krallıklarından Sparta'nın lideri olan Lykurgos, ayrıca önemli bir kanun koyucu olarak da tanınmaktadır. Kral Lykurgos; ahlaklı, olgun, bilge davranışlarıyla tüm Spartalıların saygısını ve sevgisini kazanmıştır.

Delphi kâhininin de desteğiyle Spartalılar, Kral Lykurgos'un hazırladığı yasaları uygulayarak Eski Yunan'da örnek düzende işleyen; savaşçı/asker bir toplum oluşturmuştur. Ancak daha sonra Kral Lykurgos, şaraba ve bunun yapımında kullanılan asma bahçeleri ile üzüm karşı büyük bir nefret duymuş ve Şarap Tanrısı Dionysos'e savaş açmıştır. Bu savaş kısa süre içerisinde kaybeden Kral Lykurgos, Dionysos tarafından cezalandırılmıştır. Bölgede ulaşılan mozaik de "üzüm bağının içerisinde elinde balta tutan bir erkek figürünün, üzüm tutan kadına saldırması" şeklinde betimlenmiştir. Bu betimleme, Kral Lykurgos'un; tanrıların yiyeceği olarak kabul edilen ambrosiaya saldırısını anlatmaktadır. Özetle söz konusu mozaik, yukarıda anlatılan mitolojik hikâyeye bağlantılıdır.

Lykurgos ve Ambrosia Mozaik'i'nin yanı sıra kazı alanından; villaya ait bir oda ile su yoluyla ayrılan ve ikinci villaya ait olduğunu düşünülen yeni bir mozaikli oda daha çıkarılmıştır. Kabul ya da toplantı salonu olduğu tespit edilen oval mimari tarzı odanın zemin mozaik'i; dıştan içe doğru geniş bantlar, yaprak ve dalga motifleri ile ortadaki panoları çevrelemektedir. Kare çerçeveler içinde yapılmış sarmallarda, 20 adet av sahnesi ve çeşitli hayvan mücadeleleri yer almaktadır. (Kadioğlu Mozaikleri, 2019: <http://www.arkeolojikhaber.com/haber-kadioglu-mozaiikleri-22136/>) Yine zemin mozaik'inde de sakallı dört erkek maskının başından çıkan Eros, arslanlar ile domuzlar tarafından taşınan sarmallar ve bitkisel motifler yer almaktadır. Tüm bunların yanı sıra bölgede süregelen kazılarla birlikte, işlemeli çömlek parçaları da ele geçirilmiştir.

Son Durum

Kadioğlu Mozaikleri, dönemin en önemli antik kentlerinden biri olan Tios ile ilişkilendirilmektedir.

to be a villa or farmhouse, may have belonged to the Tios aristocrat.

Archeological Findings and Interpretations

Excavation works, which have been continuing in the region since 2008, have recently gained a new dimension. Because after the floor mosaic, settlement remains were also found during the studies in the surrounding area. It was thought that the ruins of this settlement could be a farmhouse or a villa, and a silver coin belonging to the Valerian¹ period was found inside the building. In addition, a floor mosaic was seen near the garden and this mosaic, which is quite small, contains a mythological story.

In the work defined as the Lykurgos and Ambrosia Mosaic, the hostility of King Lykurgos to "ambrosia", known as the food of the gods, and to Dionysus, the God of Wine, is explained.

Known for his hostility to alcohol and the leader of Sparta, one of the ancient Greek kingdoms, Lykurgos is also known as an important lawgiver. King Lykurgos earned the respect/love of all Spartans with his moral, mature and wise behavior.

With the support of the oracle of Delphi, the Spartans implemented the laws prepared by King Lykurgos and created a warrior/soldier society operating in an exemplary order in Ancient Greece. However, later on, King Lykurgos had a great hatred for wine and the grape vines used in its production and declared war on Dionysus, the God of Wine. King Lykurgos, who lost this war in a short time, was punished by Dionysus.

The mosaic found in the region is also depicted as "a male figure holding an ax in the vineyard attacks a woman holding grapes". This depiction describes King Lykurgos' attack on "ambrosia", which is considered to be the food of the gods. In summary, the mosaic in question is related to the mythological story described above.

In addition to the Lykurgos and Ambrosia Mosaic, a room belonging to the villa and a new room with mosaics, which is thought to belong to the second villa and separated by the water, were excavated from the excavation area. The floor mosaic of the oval architectural style room, which was determined to be a reception or meeting room, surrounds the panels in the middle with broad bands, leaf and wave motifs from the outside to the inside.

There are 20 hunting scenes and various animal struggles in the spirals made in square frames. (Kadioğlu Mozaikleri, 2019: <http://www.arkeolojikhaber.com/haber-kadioglu-mozaiikleri-22136/>)

¹ Publius Licinius Valerianus, 253-260 yılları arasında görev yapan ve Valerian adıyla tanınan Roma imparatorudur.

¹ Publius Licinius Valerianus was the Roman emperor who served between 253-260 AD and known as Valerian

Kadioğlu Mozaikleri alanı
Kadioğlu Mosaics area

Çiftlik evinin bahçesinde ele geçirilen mozaikler, o alanda yapılan şarap ve üzüm ticaretine atıflarda bulunmaktadır. Yine bu bölgede üretilen şarabın, dönemin bu alandaki en önemli ticaret merkezlerinden olan Tios'a gönderildiği zannedilmektedir.

Mozaikler hâlihazırda ziyarete kapalı olup alanda önümüzdeki yıllarda bir koruma çatısı ve ziyaretçi merkezi yapılması planlanmaktadır. Mitolojik ve tarihî değeri ile yüksek kalitesi nedeniyle arkeoloji çevrelerinin dikkatini üzerine toplamayı başaran Kadioğlu Mozaikleri'nin gün yüzüne çıkarılması ve ziyarete açılması bölge turizmine çok önemli bir katkı sunacaktır.

Kadioğlu Mozaikleri
Kadioğlu Mosaics

Kadioğlu Mozaikleri
Kadioğlu Mosaics

www.arkeolojikhaber.com/haber-kadioglu-mozaikleri-22136/) Again, on the floor mosaic, there are Eros emerging from the heads of four bearded male masks, spirals carried by lions and pigs, and floral motifs. In addition to all these, inlaid potsherds were also recovered during the ongoing excavations in the region.

Latest Status

As mentioned, Kadioğlu Mosaics are associated with Tios, one of the most important ancient cities of the period.

The mosaics found in the garden of the farmhouse refer to the wine and grape trade in that region. It is thought that the wine produced in this region was sent to Tios, one of the most important trade centers in this area.

The mosaics are currently closed to visitors, and it is planned to build a protection roof and a visitor center in the area in the coming years. Unearthing and opening the Kadioğlu Mosaics, which have managed to attract the attention of archeology circles due to their mythological and historical value and high quality, will make a very important contribution to the tourism of the region.

KİMİSTENE

KİMİSTENE

Kimistene Antik Kenti | Ancient City of Kimistene
Eskipazar, Karabük

KİMİSTENE

Bölge

Karabük iline bağlı Eskipazar ilçesinin kuzeydoğusundaki Değirmenbaşı mahallesinde bulunan Kimistene Antik Kenti, Asarteppe yükseltisinin üzerinde yer almaktadır. Tapınakların yüksek yere inşa edilmesi kültüründen dolayı şehrin, özellikle bu tepelik alan üzerine kurulduğu düşünülmektedir.

Kimistene Antik Kenti'nin günümüze ulaşan en ilgi çekici yapısı ise Zeus Kimistenos Tapınağı'dır.

Kimistene Antik Kenti Tarihçe

Asarteppe'de bir düzlük içinde dört parça olarak kurulan Kimistene Antik Kenti, şehir üzerinde bulunan bir kaya yazıtına bakılarak en erken M.S. 195-97 yıllarına tarihlendirilmiştir. M.S. 1. yüzyıldan M.S. 7. yüzyıla kadar kesintisiz şekilde yerleşim alanı olarak kullanılan kentte; Demir Çağı'na ait Frig tarzı seramikler, Orta Bizans dönemine ait kap-kacaklar ve 10. yüzyıla ait sikkeler ele geçirilmiştir. Şehir; Genç Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerinde aktif bir iskân merkezi olarak önemini korumayı başarmıştır.

Region

The ancient city of Kimistene, located in the Değirmenbaşı neighborhood in the northeast of Eskipazar district of Karabük province, is located on the Asarteppe elevation. It is thought that the city was founded especially on this hilly area due to the cult of building temples on high ground.

The most interesting structure of the ancient city of Kimistene, which has survived to the present day, is the Temple of Zeus Kimistenos

History of Kimistene Ancient City

The ancient city of Kimistene, which was established in four parts on a plain in Asarteppe, was dated to the earliest years AD 195-97, based on a rock inscription found on the city. From the 1st century AD to the 7th century AD, the city was used as a settlement continuously. Phrygian style ceramics from the Iron Age, pots and pans from the Middle Byzantine period and coins from the 10th century were found in the city. The city managed to maintain its importance as an active settlement center during the Young Hellenistic, Roman and Byzantine periods.

Kazı Faaliyetleri ve Arkeolojik Buluntular

Belirtildiği üzere Kimistene Antik Kenti, Asartepe isimli dağ silsilesinin üzerinde dört yükselti olarak kurulmuştur. Bu yükseltilerden ortadakine "Akropolis", diğerlerine ise "Birinci Nekropolis Tepeliği", "İkinci Nekropolis Tepeliği" ve "Sarnıç" isimleri verilmiştir.

Araştırmacılar; şehrin dağlık ve yüksek bir alanda kurulmuş olmasının, kutsal yerlerin yüksekte inşa edilmesi kütünden kaynaklandığını ve bu nedenle söz konusu alanın özellikle seçildiğini belirtmektedir. Üstelik bu konuda uzmanlar arasında bir fikir birliği de bulunmaktadır. Akropolis zirvesinin kuzeyinde yer alan düzlüğe de Roma dönemine ait bir Zeus tapınağı inşa edilmiştir. Yine 4. yüzyıldan itibaren şehir nüfusunun Hristiyanlığı benimsemişi neticesinde bu tapınağın terk edildiği düşünülmektedir.

Bölgede yapılan diğer kazı faaliyetleri sonucunda, şehre adını veren Zeus Kimistenos'a ait olduğu düşünülen bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca yine bu bölgede Demeter, Artenis Krations Hermes gibi Yunan mitlerine ait kültler de gün yüzüne çıkarılmış; İmparator Caracalla'ya (M.S. 211-217) ve Diocletianus'a (M.S. 284-305) ait heykel kaideleri bulunmuştur.

Akropolis'in güneyinde, 19 bin galon su alabilecek kapasitede Helenistik döneme ait olduğu düşünülen bir sarnıç ele geçirilmiştir. Tüm bunların yanı sıra yapılan kazılar neticesinde bölgede, Kimistene halkına mensup kişilerin Romanya'da maden işçisi olarak çalıştıklarına dair bilgiler içeren yazıtlar da bulunmuştur.

Ele geçirilen bulguların tamamına bakıldığında, Kimistene'nin Batı Karadeniz kıyılarına Dalmaçya'dan göç ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Son Durum

2005 yılından itibaren Kimistene'de yapılan arkeolojik yüzey araştırmaları sırasında bu antik yerleşimin kuzey yamacında, suni olarak düzeltilmiş bir teras üzerinde Roma İmparatorluk Çağı'na ait bir tapınağın yüzeyde görünen kalıntıları sistematik olarak belgelenmiştir. Söz konusu çalışma esnasında tapınak terasına ait koruma duvarının yüzeyde görünen kısmı, tapınak ve cellaya¹ ait dörtgen temel ile anıtsal girişe ait merdiven kalıntıları incelenmiştir.

İlk kez gerçekleştirilen bilimsel belgeleme işlemlerine, tapınağa ait kireçtaşı mimari elemanlar da dâhil edilmiştir. Bahsi

Excavation Activities and Archaeological Findings

As stated, the Ancient City of Kimistene was established as four elevations on the mountain range named Asartepe. The middle one of these elevations was named "Acropolis", while the others were named "First Necropolis Hill", "Second Necropolis Hill" and "Cistern".

Researchers state that the city's establishment in a mountainous and high area is due to the cult of building holy places at a height, and therefore the said area was especially chosen. Moreover, there is a consensus among experts on this issue. A Roman Zeus temple was built on the plain to the north of the summit of the Acropolis. It is thought that this temple was abandoned as a result of the city population's adoption of Christianity from the 4th century.

As a result of other excavations carried out in the region, findings thought to belong to Zeus Kimistenos, who gave the city its name, were found. In addition, cults belonging to Greek myths such as Demeter and Artenis Krations Hermes were also unearthed in this region, and statue bases of Emperor Caracalla (211-217 AD) and Diocletianus (284-305) were found.

A cistern, thought to belong to the Hellenistic period, with a capacity of 19 thousand gallons of water, was found in the south of the Acropolis. In addition to all these, as a result of the excavations, inscriptions containing information that people belonging to the Kimistene society were working as miners in Romania were also found in the region.

When all the findings were examined, it was concluded that the Kimistene people migrated to the Western Black Sea coasts from Dalmatia.

Latest Status

During the archaeological surface research carried out in Kimistene since 2005, the surface remains of a Roman Imperial temple on an artificially leveled terrace on the northern slope of this ancient settlement were systematically documented. During the said study, the surface of the protection wall of the temple terrace, the rectangular foundation of the temple and the cella¹, and the remnants of the stairs belonging to the monumental entrance were examined.

Limestone architectural elements belonging to the temple were also included in the scientific documentation processes carried out for the first time. The stylistic classification of the

¹ Cella ya da naos, pagan tapınaklarında ve Hristiyan ibadethanelerinde bir mimari bölümdür. İlk olarak Yunan tapınaklarında görülen ve yalnızca din adamlarının girebildiği kutsal bir alanken Hristiyan ibadethanelerinde halkın ibadet ettiği ana kısmı niteler hâle gelmiştir.

¹ The cella or naos is an architectural section in pagan temples and Christian places of worship. While it was a sacred space that was first seen in Greek temples and only the clergy could enter, it has become the main part where the people worship in Christian places of worship.

Asar Tepe
Asar Hill

geçen ögelerin stilistik sınıflandırılmaları bizlere, söz konusu tapınağın inşa safhasının iki farklı devri kapsadığını göstermektedir. Bunlardan birincisi M.S. 2. yüzyılın sonu ve 3. yüzyılın başındadır. İkincisi ise M.S. 3. yüzyıl boyunca devam eden tapınağın onarım ve inşası faaliyetidir

Tüm bunların yanı sıra yerleşimde korunmuş bir kaya yazıtında da bahsedildiği üzere bu tapınak, büyük olasılıkla Zeus Kimistenos'a atfedilmiştir. Kimistene'deki Zeus Kimistenos Tapınağı'nın incelenmesi hem Paflagonya² Bölgesi'nde az bilinen Roma dönemi tapınak mimarisini anlamamızı hem de Anadolu taşrasındaki yerel Zeus kültüyle ilgili bazı yeni verilere ulaşmamızı sağlamıştır.

aforementioned items shows us that the construction phase of the temple covered two different periods. The first of these is at the end of the 2nd century AD and the beginning of the 3rd century AD. The second is the repair and construction of the temple, which continued throughout the 3rd century AD.

In addition to all these, as mentioned in a rock inscription preserved in the settlement, this temple was most likely attributed to Zeus Kimistenos. Examination of the Temple of Zeus Kimistenos in Kimistene enabled us to both understand the lesser-known Roman temple architecture in the Paphlongonia² Region and to reach some new data about the local Zeus cult in the Anatolian countryside.

² Adını ilk olarak Homeros'un İlyada'sında duyduğumuz Paflagonya, Antik Çağ'da Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı ve Karabük'ün tamamını; Çorum, Bolu, Zonguldak ve Samsun lokasyonlarının ise bir bölümünü içine alan coğrafik bölgeye verilen isimdir.

² Paphlongonia, whose name we first heard in Homer's Iliad Epic, is the name given to the geographical region that includes all of today's Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı and Karabük, and a part of Çorum, Bolu, Zonguldak and Samsun in ancient times.

AHŞABIN TEKNEYE DÖNÜŞTÜĞÜ KENT

THE CITY WHERE WOOD TURNS INTO BOAT

Kromna Antik Kenti | Ancient City of Kromna
Kurucaşile, Bartın

KROMNA

Bölge

Günümüzde Bartın'ın Kurucuşile ilçesi sınırları içinde yer alan Kromna Antik Kenti; şehir merkezine 52 km uzaklıktadır ve Paphlagonya¹ olarak adlandırılan bölgenin sahil şeridinde, denize paralel uzanan Küre Dağları'nın eteklerinde konumlanmaktadır.

Kromna Antik Kenti Tarihçe

Kromna Antik Kenti'nin ilk kurucuları tam olarak bilinmemekle birlikte bölgede ele geçirilen Amazon sikkeleri, şehrin Amazonlar tarafından kurulmuş olabileceğini düşündürmektedir. Amazonlardan sonra Gasgaslar ve Hititler gibi önemli antik toplumlara ev sahipliği yaptığı düşünülen Kromna Antik Kenti'nin, Fenikeliler tarafından ikinci kez kurulduğu da yaygın bir görüştür. Kentin Fenikelilerle bağlantısına kanıt olarak şehirde bulunan eski zeytin ağaçları gösterilmektedir. Yine uzmanlar, zeytini dünyaya dağıtan uygarlığın ise Fenikeliler olduğu yönünde ortak bir fikre sahiptir. Öte yandan pek çok önemli kaynak

Region

The Ancient City of Kromna, which is located within the borders of Kurucuşile district of Bartın today, is 52 km from the city center and is located on the coastline of the region called Paphlagonia¹, at the foot of the Küre Mountains that run parallel to the sea.

History of Kromna Ancient City

Although the first founders of Kromna Ancient City are not known exactly, Amazon coins found in the region suggest that the city may have been founded by the Amazons. It is a common opinion that the ancient city of Kromna, which is thought to have hosted important ancient societies such as the Gasgas and Hittites after the Amazons, was founded for the second time by the Phoenicians. Old olive trees in the city are shown as evidence of the city's connection with the Phoenicians. Again, experts have a common idea that the civilization that distributed the olive to the world was the Phoenicians. On the other hand,

¹ Adını ilk olarak Homeros'un İlyada Destanı'nda duyduğumuz Paphlagonya, Antik Çağ döneminde bugünkü Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı ve Karabük'ün tamamını; Çorum, Bolu, Zonguldak ve Samsun'un ise bir bölümünü içine alan coğrafi bölgeye verilen isimdir.

¹ Paphlongonia, whose name we heard for the first time in Homer's Iliad, is the name given to the geographical region that includes all of today's Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı and Karabük, and a part of Çorum, Bolu, Zonguldak and Samsun in the Ancient Age.

Kromna Antik Kenti'nin tarihinin, M.Ö. 3000'e kadar uzandığını ifade etmektedir.

Tüm bunlarla birlikte Homeros'un İlyada Destanı'nda Kromna Antik Kenti; Truva Savaşı'nda Truvalılara çok sayıda asker gönderen şehirlerden biri olarak anılmıştır.

Homeros, kentle ilgili ayrıca şu sözleri söylemiştir:

- Erkek yürekli Plaimenes komuta eder Paflagonya'lılara...
- Gelmişler yaban katırlarıyla ünlü Enetlerin yurdundan...
- Cytiros'ta, Sesamos'ta otururlar...
- Parthanos ırmağı çevresinde kurmuşlardır ünlü saraylarını...
- Kentleri Cromna, Aigialos, yüksek Erythinoi'dur...

Kromna, Homeros'la birlikte uzun yıllar boyunca antik gezginlerin, ozanların ve düşünürlerin ilgisini toplamayı başarmıştır.

Yunan Tarihçi, Coğrafyacı ve Filozof Amasyalı Strabon, kentleri tanıtırken Kromna'dan da şu şekilde bahsetmiştir:

"Parthenios Nehri"nden sonra, ismini kurucusu olan kadından alan Amastris kentine gelinir. Amastris, Herakleia Tiranı Dionysios'un karısı ve Aleksandros'un savaştığı Dareios'un erkek kardeşi olan Oksathres'in kızıdır. O, kenti dört yerleşim yerini birleştirerek meydana getirdi: Sesamos, Kyturun, Kromna ve Tios. Sonuncusu kısa zamanda isyan ederek, bu birleşmeden ayrılmış, fakat üçü bir arada kalmıştır ve bu üç taneden biri olan Sesamos'a, Amastris'in Akropolisi denir."

M.Ö. 3. yüzyılda yaşayan Yunan Matematikçi Apollonios ise Kromna'dan bahsederken, *"Karanlığa kadar ara vermeden gittiler, Sesamos'u ve yüksek Erythinoi kayalıklarını geçerek, Krobilaos'u ve Kromna'yı ve sık Kytoros ormanlarını..."* ifadelerini kullanmıştır.

Yine günümüzden 2060 yıl önce yaşamış olan Romalı Ozan Gaius Valerius Catullus (M.Ö. 88-54), bir şiirinde Gideros, Amasra, Karadeniz ve şimşir ormanları ile Gideros'ta yapılan tekneyi anlatırken Kromna'dan da şu şekilde bahsetmiştir:

*"Şu gördüğünüz tekne dostlarını
En hızlı olduğu söylenir
Kürelerle ya da yelkenle
Uçarcasına ilerleyen bu tekneyi
Aşıp geçmeyi kimseler başaramadı
Derler ki, hiçbiri onu yolundan alıkoyamadı
Ne Adriyatik'in tehlikelerle dolu kıyıları
Kiklades Adaları, asil Rodos
Ne Trakya'nın vahşi Propontus'u, hırçın Karadeniz
Bir tekneye dönüşmezden önce o
Çalıkların sıklıkla fısıldaştığı Gideros ormanlarında
Yaprağı bol ağaçlardan biriydi
Karadeniz kıyısındaki Amasra
Zengin şimşir ormanlarıyla Gideros
Onu biliyorlardı, onu çok iyi tanıyorlardı
Derler ki, bu tekne senin tepelerinde hayat buldu
Küreleri senin denizlerinde değdi suya ilk kez
Tüm denizlerin hâkimini o taşıdı uzaklardan, kasırgalar içinden*

many important sources state that the history of the Ancient City of Kromna dates to 3000 BC.

In addition to all these, the Ancient City of Kromna in Homer's Iliad was mentioned as one of the cities that sent many soldiers to the Trojans in the Trojan War.

Homer also said the following about the city:

- The manly Plaimenes commands the Paphlagonians...
- They came from the land of the Enets, famous for their wild mules...
- They live in Cytiros, in Sesamos...
- They built their famous palaces around the Parthanos river...
- Their cities are Cromna, Aigialos, high Erythinoi...

Kromna, along with Homer, has managed to attract the attention of ancient travelers, poets and thinkers for many years.

The Greek Historian, Geographer and Philosopher Strabo from Amasya mentioned Kromna as follows while introducing the cities:

"After the Parthenios River, we come to the city of Amastris, which takes its name from the woman who founded it. Amastris is the wife of Dionysios, the Tyrant of Heraclea, and the daughter of Oksathres, the brother of Dareios, whom Alexandros fought with. He formed the city by combining four settlements: Sesamos, Kyturun, Kromna and Tieion. The last one soon rebelled and separated from this union, but the three remained together, and Sesamos, one of these three, is called the Acropolis of Amastris."

The Greek mathematician Apollonios, who lived in the 3rd century BC, used the expressions, *"They went without a break until the darkness, passing Sesamos and the high Erythinoi cliffs, Krobilaos and Kromna and the dense forests of Kytoros..."*

Roman poet Gaius Valerius Catullus (88-54 BC), who lived more than 2,000 years ago, also mentioned Kromna in one of his poems while describing the boat built in Amasra, the Black Sea, the Boxwood Forests, and Gideros:

*"That boat you see, my friends,
Said to be the fastest
No one was able to pass
This flying boat
By oars or sailing
They say none of them could stop him from his path
Neither the perilous shores of the Adriatic
Cyclades Islands, noble Rhodes
Neither the wild Propontus of Thrace, the vicious Black Sea
Before it turns into a boat
In the forests of Gideros, where the bushes often whisper
It was one of the leafy trees
Amasra on the Black Sea coast
Gideros with its rich boxwood forests
They knew him, they knew him so well
They say this boat came to life on your hills
The first time their oars touched the water in your seas
He carried the ruler of all seas from afar, through hurricanes*

*Kâh bir doğudan bir batıdan esen fırtınaları atlatarak
Kah Jüpiter'in üflediği rüzgarları yelkenine doldurarak
Kumsalların sakin koynuna sığınmadı asla
O, çok uzaklardaki denizlerden gelerek
Bu sakin göle ulaştı
İşte böylece zaman akıp gitti: Şimdi, bu kuytu yerde yaşlandı
Ve kendini sana adadı
Sana, Castor'a ve sana, Castor'un ikizi olan Polluce'ye
Cevza burcunun öteki yıldızına..."*

Antik dönemin ardından sırasıyla Lidyalıların ve Perslerin egemenliğine giren Kromna Antik Kenti, Kraliçe Amastris tarafından Amastris şehrinin sınırları içerisinde dâhil edilmiştir. Ancak bir süre sonra Amastris yönetiminden ayrılan Kromna, önce Bitinya ve Pontus vilayetleri arasında sayılmıştır ve daha sonra ise Doğu Roma İmparatorluğu'nun boyunduruğuna girmiştir. Ardından bölgede Cenevizlilerin egemenlik kurmasıyla bir Ceneviz kenti olan Kromna, son olarak Osmanlı İmparatorluğu'na bağlanmıştır ve bu dönemde "Osmanlı'nın tekne ustaları diyarı" olarak tarihe damgasını vurmuştur.

*By surviving the storms blowing from east and west
By filling her sail with the winds blown by Jupiter
Never took shelter in the calm bosom of the beaches
He came from the seas far away
Reached this calm lake
And so time flew by: now, in this secluded place, he has aged
And devoted himself to you
To you, to Castor, and to you, to Polluce, Castor's twin
To the other star of the Gemini sign..."*

After the Antiquity, the Ancient City of Kromna, which came under the rule of Lydians and Persians respectively, was included within the borders of the city of Amastris by Queen Amastris. However, after a while, Kromna, which left the administration of Amastris, was counted among the provinces of Bithynia and Pontus, and then came under the yoke of the Eastern Roman Empire. After the Genoese domination in the region, Kromna, a Genoese city, was finally connected to the Ottoman Empire and left its mark on history as "the land of the Ottoman boat masters".

Kromna-Amastris İlişkisi

Büyük Makedon Kralı İskender'in bahse konu bölgeyi ele geçirmesinin ardından ailesiyle beraber tutsak edilen Pers Prensesi Amastris, ilk olarak Büyük İskender'in generallerinden biriyle evlenmiştir. Ancak bu birliktelik uzun sürmemiş ve sonrasında Amastris, Herakleia (Ereğli) Tiranı Dionysios ile bir evlilik gerçekleştirmiştir. Dionysios'tan iki oğlu olan Amastris, kocasının ölümünden sonra yeniden bir evlilik yapmıştır. Bu evliliği de sonlanınca bölgeye geri dönüp Sesamos (Amasra), Kytoron (Cide), Kromna (Kurucaşile) ve Tios'u birleştirerek kendi adını taşıyan Amastris şehrini kuran Kraliçe, bir süre sonra oğulları tarafından öldürülmüştür. Bunun üzerine eski karısının intikamını almak için harekete geçen Trakya Krallığı'nın Basileus'u¹ Lisimahos² bölgeye gelerek Amastris'in katil oğullarını öldürmüştür; böylelikle Kromna'nın yeniden bağımsız olmasını sağlamıştır.

Ayrıca Kromna Antik Kenti Alman Arkeolog Wolfram Hoepfner'e göre, M.Ö. 305'de Amastris'in kocası Dionysios'un ölümüyle gelişimini sürdürmüştür. Bu arada Trakya Kralı Lisimahos, Herakleia surlarına dayanmış ve dul kraliçe bu kez onunla evlenmek zorunda kalmıştır. Lysimakhos tarafından ilhak edilen kent, yağmalanmaktan kurtulmuş ve kalenin sur duvarları tamir edilmiştir.

Arkeolojik Buluntular ve Yorumlamalar

Kromna Antik Kenti'nde ele geçirilen Amazon sikkelerinin yanı sıra yazıtlı bir taş ve çeşitli sütunlar; günümüzde Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile Amasra Müzesi'nde sergilenmektedir. Ayrıca

Kromna and Amastris Relationship

The Persian Princess Amastris, who was imprisoned with her family after the Great Macedonian King Alexander seized the region, first married one of the generals of Alexander the Great. However, this union did not last long, and then Amastris married Dionysios, the Tyrant of Herakleia (Ereğli). Amastris, who had two sons from Dionysios, remarried after her husband's death. When this marriage ended, the Queen returned to the region and united Sesamos (Amasra), Kytoron (Cide), Kromna (Kurucaşile) and Tios and founded the city of Amastris, which bears her name, and was killed by her sons after a while. Thereupon, Basileus¹ of the Thrace Kingdom, Lisimahos², who took action to avenge his ex-wife, came to the region and killed the murderer sons of Amastris, thus ensuring Kromna's independence again.

In addition, according to the German Archaeologist Wolfram Hoepfner, the Ancient City of Kromna continued its development with the death of Amastris' husband Dionysios in 305 BC. Meanwhile, the Thrace King Lisimahos stood on the walls of Herakleia and the widowed queen had to marry him this time. The city, which was annexed by Lisimahos, was saved from looting thanks to the marriage in question and the fortifications of the castle were repaired.

Archaeological Findings and Interpretations

In addition to the Amazon coins found in the Ancient City of Kromna, an inscribed stone and various columns are now exhibited

Kromna Antik Kenti Paraları
Ancient City of Kromna Coins

² Tarihte çeşitli monarşilerde kullanılan, kral ya da imparator anlamlarına gelen Grekçe kökenli bir terim.

³ (M.Ö. 360-M.Ö. 281) M.Ö. 306'da Trakya, Anadolu ve Makedonya'da hüküm sürmeye başlayan; Büyük İskender'in valilerinden olan Makedonyalı bir yönetici.

² A term of Greek origin used in various monarchies in history and meaning like king or emperor.

³ (360 BC – 281 BC) A Macedonian ruler, one of the governors of Alexander the Great, who began to rule in Thrace, Anatolia and Macedonia in 306 BC.

in the Museum of Anatolian Civilizations and the Amasra Museum. In addition, Amastris, who was the first queen to include Kromna in her city and minted coins in her own name, also minted coins for Kromna. These have parallels with other coins of Amastris.

On the other hand, it is known that the castle ruins in the city belong to the Genoese period. There is a corridor extending to the sea and seven wells in the castle. It is known that the corridor was used to meet the need for water without leaving the castle and to escape to the sea when necessary, and the wells in the region had the function of storing supplies during the war. In addition to these, it is said that the door of the corridor opening to the sea was filled during the construction of the port.

The ancient city of Kromna, which continued its life as an important fishing village during the Ottoman period, is also known as the "land of shipyards" that met the galleon needs of the empire.

Latest Status

The Ancient City of Kromna, which has hosted many important civilizations throughout its history, has also been one of the important fishing towns of the Ottoman Empire.

In addition to all these, in the city, which is an important shipbuilding center of the Black Sea, boat art continues from father to son and the city manages to preserve its historical importance in many aspects.

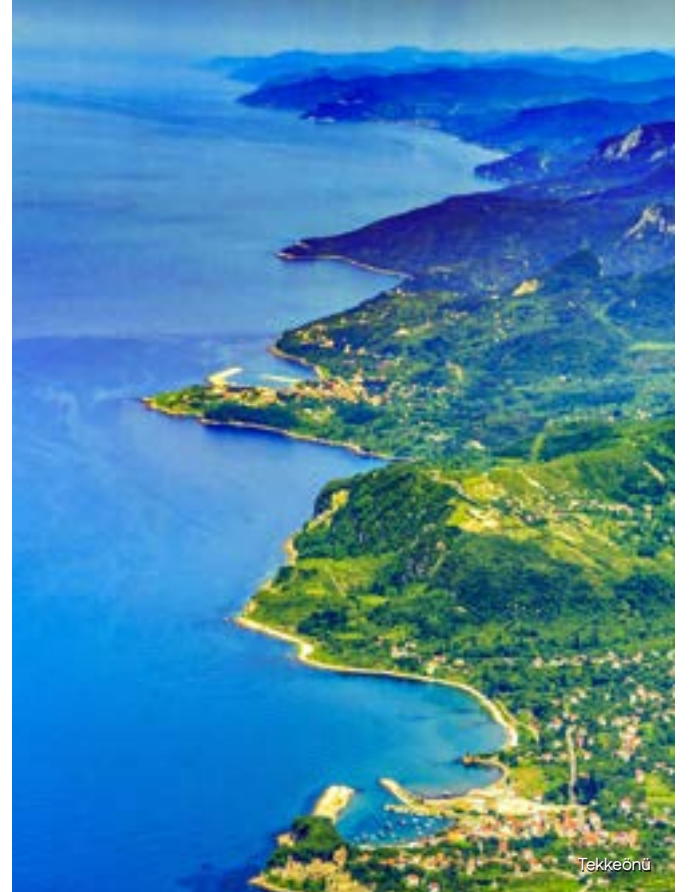
Kromna'yı şehrine dâhil eden ve tarihte kendi adına para bastıran ilk kraliçe olan Amastris, Kromna için de para bastırmıştır. Bunlar da Amastris'in diğer paralarıyla paralellik göstermektedir.

Öte yandan şehirde bulunan kale kalıntılarının Cenevizliler dönemine ait olduğu bilinmektedir. Kale içerisinde denize kadar uzanan bir dehliz ve yedi adet kuyu bulunmaktadır. Kaleden çıkmadan su ihtiyacının karşılanması ve gerektiğinde denize kaçabilmesi için söz konusu dehlizden faydalandığı; yine bölgedeki kuyuların ise savaşta erzak saklama işlevine sahip olduğu bilinmektedir. Bunların yanı sıra dehlizin denize açılan kapısının da liman yapımı sırasında doldurulduğu söylenmektedir.

Osmanlı döneminde önemli bir balıkçı köyü olarak yaşamına devam eden Kromna Antik Kenti, aynı zamanda imparatorluğun kalyon ihtiyaçlarını karşılayan "tersaneler diyarı" olarak da anılmaktadır.

Son Durum

Tarihi boyunca pek çok önemli uygarlığa ev sahipliği yapan Kromna Antik Kenti, belirtildiği üzere Osmanlı İmparatorluğu'nun da önemli balıkçı kasabalarından biri olmuştur. Tüm bunların yanı sıra Karadeniz'in önemli bir gemi yapım merkezi olan kentte, hâlâ babadan oğula tekne sanatı devam etmektedir ve şehir birçok yönüyle tarihsel önemini muhafaza etmeyi başarmaktadır.

ADINI IRMAKTAN ALAN KENT

THE CITY INHERITING IT'S NAME
FROM THE RIVER

Parthenios Antik Kenti | Ancient City of Parthenius
Merkez, Bartın

PARTHENİOS

Bölge

Batı Karadeniz'de yer alan Bartın ili adını, Antik Çağ'da Parthenios ismi verilen ve Paflagonya¹ bölgesinin en önemli nehri olan Bartın Çayı'ndan almıştır. Kaynağını Olgassys (İlgaz) dağından alan Bartın Çayı, Antik Çağ'da Bitinya² ile Paflagonya arasındaki sınırı belirlemesiyle bilinmektedir.

Bartın ilinin antik dönemlerdeki varlığını, konumunu ve kökenini belirlemeye yönelik araştırmalardan elde edilen bulgular ışığında söz konusu dönemde kentin isminin; Parthenia Kome ve Parthenios olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine gerçekleştirilen çalışmalar bu şehrin; Amastris Antik Kenti'ne bağlı demos³ olarak tabir edilen küçük boyutlu bir yerleşim olduğunu göstermektedir.

Region

The province of Bartın, located in the Western Black Sea Region, was named after the Bartın Stream, which was the most important river of the Paphlagonia¹ region, which was called Parthenius in ancient times. The river, which took its source from the Olgassys (İlgaz) mountain, marked the border between Bithynia² and Paphlagonia in ancient times.

In the light of the findings to determine the existence, location and origin of the province of Bartın in ancient times, named Parthenia Kome and Parthenius, is a small-sized settlement called a demos³ connected to the City of Amastris, and it included that it spread in one region

¹ Adını ilk olarak Homeros'un İlyada Destanı'nda duyduğumuz Paflagonya, Antik Çağ döneminde bugünkü Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı ve Karabük'ün tamamını; Çorum, Bolu, Zonguldak ve Samsun'un ise bir bölümünü içine alan coğrafi bölgeye verilen isimdir.

² Bithynia veya Bitinya olarak anılan bölge, Antik Çağ ve Roma döneminde bugünkü İzmit, İzmit Körfezi, İstanbul, Bursa ve Sakarya arasında kalan bölgeyi kapsayan alana verilen isimdir. Antik çağda ve Roma döneminde oldukça önemli olan bölge, Osmanlı Devleti'nin de burada kurulmasıyla bu dönemde de önemini muhafaza etmiştir.

³ Demos, Yunanca "köy" veya genellikle tercüme edildiği gibi "deme" kelimesidir. Deme, bir oylama veya okul bölgesi gibi, Atina devletinin en küçük idari birimidir. Atinalılar için Demos'un bir başka anlamı da yurttaşlar topluluğu anlamına gelen "halk" idi.

¹ Paphlagonia, whose name we first heard in Homer's Iliad Epic, is the name given to the geographical region that includes all of today's Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı and Karabük, and a part of Çorum, Bolu, Zonguldak and Samsun in ancient times.

² The region called Bithynia is the name given to the area that covers the region between today's İzmit, İzmit Bay, İstanbul, Bursa and Sakarya during the Ancient Age and Roman period. The region, which was very important in Antiquity and in the Roman period, preserved its importance in this period with the establishment of the Ottoman Empire here.

³ Demos is the Greek word for "village" or "deme" as it is usually translated. Deme was the smallest administrative unit of the state of Athens, like a voting district or school district. Another meaning of Demos for the Athenians was "The People", which is a community of citizens collectively, as in the People of Athens.

Tüm bunların yanı sıra bahse konu kent; batıda Kemerköprü ve Kirtepe Mahallelerini, güneyde ise Hendekyani Caddesi ile Demirciler Mahallesini içine alan bir bölgede yayılmıştır.

Parthenios İsminin Anlamı

Parthenios isminin anlamıyla ilgili elimize çeşitli görüşler ulaşmıştır. Yunan Tarihçi Strabon'a göre nehir, çiçekli bölgelerden geçtiği için bu ismi almıştır. Ayrıca Parthenia, Grekçede "bakire" anlamına gelmektedir ve bu ifade mitolojide Tanrıça Artemis ile Hera'nın sıfatlarından biri olarak kabul edilmektedir.

Amastris sikkelerinde bir nehir tanrısı olarak betimlenen Parthenios, antik kaynaklara göre Troya Savaşı'nda adı geçen bir komutan olan Agamestor'un oğlu Kleistros ile parlak saçlı bir "nymphe"den doğmuştur.

Özellikle nehirlerin ve kaynakların varlıkları olarak bilinen Naiad nymphelerinin, Artemis'e eşlik eden ve onu koruyan ikinci derece tanrılardan oldukları bilinmektedir. Böylece nehrin ve kentin isminin kaynağının, bu nymphe yardımıyla Artemis ile ilişkili olduğu kabul edilmiştir.

Parthenios'un annesinin de bir Naiad nymphesi olduğunu belirten uzmanlar hem nehrin hem de kentin ismini, Artemis'in sıfatı olan "parthenia" ile ilişkilendirmenin yerinde olacağını söylemektedir. (Çam, 2014)

Parthenios Tarihçesi

Kaynaklar, oldukça köklü ve uzun bir geçmişe sahip olan Parthenios'tan M.Ö 8. yüzyıldan itibaren bahsetmeye başlamıştır.

Parthenios isminin geçtiği en erken antik kaynak, Homeros'un İlyada Destanı'dır. Homeros, ünlü savaş için Troialılara destek veren halklardan bahsederken, Parthenios'a da şu ifadelerle değinmiştir: "*Kromna'dan, Parthenios ırmağının suladığı topraklardan, Sesamos ve Kydoros'tan gelen vahşi katırları pek meşhur olan Enetlerin ve Paflagonya'lıların başında korkusuz yürekli Pylaimes'in...*"

Tarihçi Strabon'un Parthenios Nehri ile ilgili tanımları, bizlere bölge hakkında bazı bilgiler vermiştir. Strabon'a göre Tios'tan sonra çiçekli bölgelerden geçtiği için Parthenios ismini almış olan bu nehir, Paflagonya'da doğmaktadır. Yunan Şair Quintius Smyrnaeus ise Parthenios için "*Sessiz akıntısıyla yeşil topraklardan yağ gibi akan ve parıldayan Euxeinos denizine dökülen, Parthenios*" ifadesini kullanmıştır.

Amastris Antik Kenti'nde bulunan Roma dönemi sikkeleri üzerinde yer alan Parthenios ismindeki nehir tanrısının betimi ve Strabon'un verdiği bilgiler, Bartın Çayı'nın; Antik Çağ'da iç bölgelerden kıyı kesimlere ticari metalleri taşımak amacıyla kullanılan önemli bir su yolu olduğunu göstermektedir.

Öte yandan S. Mitchell'in Paflagonya'daki Loniallar başlıklı

uncluding Kemerköprü and Kirtepe Neighborhoods in the west and Hendekyani Street and Demirciler Neighborhood in the south.

Meaning of Parthenios Name

Various opinions have reached us regarding the meaning of the name Parthenios. According to the Greek Historian Strabo, the river got this name because it passes through the flowering regions. In addition, Parthenia means "virgin" in Greek and this expression is accepted as one of the epithets of the goddess Artemis and Hera in mythology. However, Parthenios, depicted as a river god on Amastris coins, was born from Kleistros, the son of Agamestor, a commander mentioned in the Trojan war, and a bright-haired Nympe, according to ancient sources. It is known that Naiad nymphes, especially known as river and spring nymphs, are secondary gods who accompany and protect Artemis. Thus, it has been accepted that the source of the river and the name of the city is related to Artemis with the help of this Nympe. Experts are of the opinion that Parthenios' mother was also a Naiad Nymph, so it would be appropriate to associate the name of both the river and the city with Artemis's epithet "parthenia". (Çam, 2014)

History of Parthenios

It has been seen that sources have mentioned the ancient region, which has a very rooted and long history, since the 8th century BC.

The earliest ancient source for the name Parthenios is Homer's Iliad. Homer also mentions Parthenios when talking about the peoples who supported the Trojans for the famous war. While speaking of the region, Homer used expressions such as "belonging to the fearless-hearted Pylaimes, at the head of the Enets and Paphlagonians, whose wild mules coming from Cromna, the lands irrigated by the Parthenios river, Sesamos and Kydoros are very famous".

After the Iliad, the historian Strabo's descriptions of the Parthenios River gave us some information about the region. According to Strabo, this river, which was named Parthenios because it passed through the flowering regions after Tieion, originates in Paphlagonia. Quintius Smyrnaeus uses the expression for Parthenios, "the Parthenios, whose silent stream pours into the shining sea of Euxeinos, flowing like oil from the green lands". In the light of the description of the river god Parthenios on the Roman period coins found in the city of Amastris and the information given by Strabo, the most well-known geographer of the ancient period, the Bartın Stream, which passes through the middle of the city of Bartın, is an important waterway used to transport commercial commodities from the inner regions to the coastal areas in ancient times. In S. Mitchell's research

Bartın Çayı
Bartın River

araştırmasında, Parthenios Nehri ile ilgili ilginç bir tespit yer almaktadır. Mithcell'e göre Amastris halkı, Ozan Homer'in kendi topraklarında doğduğunu iddia etmektedir. Öyle ki kentte bulunan Trajan ve Hadrian dönemine ait sikkelerin üzerine de Homer'in portresi basılmıştır.

Araştırmacı, Amastris'in ya da burada yaşayan İonialların Smyrna sikkelerinin arka yüzünden bildiğimiz Meles Çayı'nı da kendi nehirleriyle özdeşleştirerek yeniden adlandırdıklarını belirtmektedir. Bahsi geçen sikkelerden birinin ön yüzünde Homer başı, arka yüzünde ise uzanmış nehir tanrısı görülmekte; bunun altında da Parthenios ismi okunmaktadır.

Tüm bunlara ilaveten Parthenios'un elinde bir zeytin dalı görülmektedir ve bu betimleme de bölgedeki zeytin yetiştiriciliğine kanıt sayılmaktadır. Nitekim Strabon da söz konusu bölgedeki zeytin yetiştiriciliğinden bahsetmektedir.

Yakın geçmişe kadar Bartın Çayı, iç kesimlerdeki yerleşimlerin ticaret mallarının deniz yoluyla gönderilebilmesi için kullanılan bir su yolu olmuştur. Büyük gemiler, 1960-1965 yılları arasında liman inşa edilene dek Bartın Boğazı'na girerek demirlemiş ve bu noktadan mallarını ya da yolcularını küçük gemilerle iskeleye ulaştırmışlardır. (Çam, 2014)

titled Ionians in Paphlagonia, there is an interesting finding about the Parthenios River. According to him, the people of Amastris claim that the famous bard Homer was born in their own land. The portrait of the bard was printed on the coins belonging to the Trajan and Hadrian periods found in the city. He states that Amastris or the Ionians living here renamed the Meles Stream, which we know from the reverse sides of Smyrna coins, by identifying it with their own rivers. On one of the mentioned coins, the head of Homer on the front face, the river god lying on the back, and the name Parthenios is seen on the bottom. An olive branch is seen in Parthenios' hand.

This depiction is accepted as evidence that olives were grown in the region. Because Strabo talks about olive cultivation in this region. Bartın Stream has been a waterway used by the settlements in the interior to send their trade goods by sea until recently. Until the port was built between 1960-1965, large ships entered the Bartın Strait and anchored and transported their goods or passengers to Bartın pier by small ships. It is mentioned that when they continue by land from 12 Xenophon, Anabasis and Sinope, it was impossible for them to pass Halys and then Parthenios. (Çam, 2014)

İlaveten Ksenophon, Anabasis adlı eserinde Sinope'den kara yoluyla devam ettiklerinde Halys ve ardından Parthenios'u geçmelerinin imkânsız olduğundan bahsetmektedir.

Arkeolojik Buluntular

Şu ana kadar yapıya tam olarak ulaşılmamış olsa da Parthenios Nehri'nin denize açıldığı boğaz bölgesinde, gemi trafiğini denetleme ve savunma amaçlı küçük bir kalenin varlığı anlaşılmıştır. Ayrıca bölgede Roma dönemine ait mil taşlarından yola çıkılarak Amasra'ya kadar uzanan antik bir yolun varlığı tespit edilmiştir. Roma dönemine ait bu güzergâhın, günümüzde de Bartın iline ulaşan D010 kara yolu ile örtüşmesi dikkat çekicidir. Zonguldak'tan gelen söz konusu yol, Bartın Çayı üzerindeki Orduyeri Köprüsü üzerinden devam ederek Amasra'ya ulaşmaktadır. (Çam, 2014) Tüm bunlarla birlikte kentte; Roma dönemi sütun başlıkları ve tamburlarının yanı sıra Antik Çağ'a ve Osmanlı dönemine ait çeşitli sikkelere de ulaşılmıştır.

Son Durum

Helenistik Dönem'den itibaren hâkim bir yönetim merkezi hâline gelmiş ve Amastris gibi önemli bir antik kente komşu olmuş Bartın'ın antik dönemi ile ilgili bugüne dek detaylı çalışmalar yapılmamıştır. Yalnızca antik metinler ve birkaç küçük kalıntı yardımıyla

Archaeological Findings

Although the structure has not been fully reached until now, it has been understood that there is a small fortress in the strait region where the Parthenios River opens to the sea, for the purpose of controlling the ship traffic and for defense. In addition, the existence of an ancient road extending to Amasra, starting from the milestones of the Roman period, was determined. It is noteworthy that this route from the Roman Period still overlaps with the D010 highway, which reaches the province of Bartın today. This road coming from Zonguldak reaches Amasra by passing over Orduyeri bridge on Bartın Stream. (Çam, 2014) Along with these, Roman period column heads and column drums, various coins belonging to the ancient and Ottoman periods were found in the city.

Latest Status

Although it has become a dominant administrative center in the region since the Hellenistic Period and is adjacent to an important ancient city such as Amastris, detailed studies have not been carried out on the ancient period of Bartın province until today. With the help of ancient texts and a few small ruins, scientists researching the Paphlagonia region have only mentioned the history of

Bartın Çayı
Bartın River

Bartın Çayı
Bartın River

Paphlagonia bölgesini araştıran bilim insanları tarafından şehrin tarihine sınırlı olarak değinilmiştir. Ancak son yıllarda Batı Karadeniz'de yapılan çalışmaların artması, gelecekte bu bölgelerle ilgili bilgilerimizin detaylandırılması konusunda umut vericidir.

Kentle ilgili şu ana kadar yapılan yorumlamaların çoğu; antik kaynaklar, Osmanlı dönemi seyyahlarının verdiği bilgiler, mil taşları ve sikkeler ışığında gerçekleşmiştir. Bölgede yakın zamanda yapılması planlanan kazılar ve yüzey çalışmalarıyla birlikte, kentin tarihi hakkında çok daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabileceği muhakkaktır.

the city. However, the increase in the studies carried out in the Western Black Sea Region in recent years is promising for the elaboration of our knowledge about these regions in the future. Most of the interpretations about the city so far have been in the form of interpretations in the light of ancient sources, information given by Ottoman Period Travelers, milestones and coins. With the excavations and surface studies planned to be carried out in the region in the near future, much healthier results will be obtained about the history of the city.

KARADENİZ'İN EFES'İ

EPHESUS OF THE BLACK SEA

TİOS

Bölge

“Karadeniz’in Efes’i” olarak adlandırılan Tios Antik Kenti; Zonguldak şehir merkezine 32, Çaycuma ilçesine ise 23 km uzaklıktadır. Filyos Çayı kenarında yer alan kent, bugün Filyos beldesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Kent, antik dönemde isimleri Paflangoya¹ ve Bitinya² olan iki önemli bölge arasında geçiş özelliği taşıyan bir liman şehri olarak kurulmuştur.

Tios’un Tarihçesi

Antik kayıtlarda ismi “Tius, Tium, Tieium, Tios, Tion” olarak geçen bu şehir, Miletoslu koloniciler tarafından M.Ö. VII. yüzyılın ikinci yarısında bir Helen şehri olarak kurulmuştur. Miletoslular özellikle 7. yüzyıldan sonra antik dünyanın büyük filozoflarını yetiştiren, bilim ve sanat alanlarında önemli çalışmalar yapan Ege merkezli

Region

The ancient city of Tios, called the “Ephesus of the Black Sea”, is 32 km from Zonguldak city center and 23 km from Çaycuma district. The city, which is located on the edge of the Filyos Stream, formerly known as “Bilaeus”, is today within the borders of the town of Filyos. The city was established as a port city in ancient times, which was a transitional feature between two important regions, Paflangoya and Bithynia .

History of Tios

This city, named as “Tius, Tium, Tieium, Tios, Tion” in ancient records, was founded as a Hellenic city by the colonists of Miletos in the second half of the 7th century BC. Miletos is an Aegean-based community that trained the great philosophers

¹ Adını ilk olarak Homeros’un İlyada Destanı’nda duyduğumuz Paflagonya, Antik Çağ döneminde bugünkü Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı ve Karabük’ün tamamını; Çorum, Bolu, Zonguldak ve Samsun’un ise bir bölümünü içine alan coğrafi bölgeye verilen isimdir.

² Bithynia veya Bitinya olarak anılan bölge, Antik Çağ ve Roma döneminde bugünkü İzmit, İzmit Körfezi, İstanbul, Bursa ve Sakarya arasında kalan bölgeyi kapsayan alana verilen isimdir. Antik Çağ’da ve Roma döneminde oldukça önemli olan bölge, Osmanlı Devleti’nin de burada kurulmasıyla bu dönemde de önemini muhafaza etmiştir.

¹ Paphlongonia, whose name was first heard in Homer’s Iliad, is the name given to the geographical region that includes all of today’s Kastamonu, Sinop, Bartın, Çankırı and Karabük, and a part of Çorum, Bolu, Zonguldak and Samsun in the Ancient Age.

² The region called Bithynia is the name given to the area that covers the region between today’s İzmit, İzmit Bay, İstanbul, Bursa and Sakarya during the Ancient Age and Roman period. The region, which was very important in ancient and Roman times, maintained its importance in this period with the establishment of the Ottoman Empire here.

bir topluluktur. Tios adını, şehri kuran Miletoslu Rahip Tios'tan almıştır. Kentin 3. yüzyıldan itibaren sürekli bir iskân alanı olduğu hem antik seyyahların yorumları hem de yapılan kazıların sağladığı verilerle doğrulanmış durumdadır. Bu bilgilerin yanı sıra Amasyalı Antik Çağ coğrafyacısı Strabon, Helenistik bir şehir olarak kurulan ve yüzyıllar boyunca zengin bir liman kenti rolüyle kullanılan Tios'un, Pergamon Krallığı'nın kurucusu Attalos'un oğlu Filetairos'un doğum yeri olduğunu söylemiştir.

Amasyalı Strabon tarafından ayrıca "Söylenecek çok önemli bir şeyi olmayan kent." olarak nitelendirilen Tios Antik Kenti'nin, Miletos yerleşimi olarak kurulduktan sonra sırasıyla; Lydia Krallığı'nın, Pers İmparatorluğu'nun, İskender İmparatorluğu satraplıklarının, Herakleia Pontika Tiranlığı'nın, Roma'nın, Bizans'ın, Cenovallların ve son olarak da Osmanlıların egemenliğinde kaldığı düşünülmektedir. Antik dönemde hem ticari hem de kültürel alanda sürekli gelişen Tios Antik Kenti, Osmanlı döneminde eski önemini kaybetmiş ve küçük bir deniz kasabası hâlini almıştır.

Tios ve Amastris İlişkisi

Büyük Makedon Kralı İskender'in söz konusu alanı ele geçirmesiyle bölgedeki son Pers Prensesi Amastris, ailesiyle beraber tutsak edilir ve ilk olarak Büyük İskender'in generallerinden biriyle evlenir. Ancak bu uzun sürmez ve Amastris, Herakleia (Ereğli) Tiranı Dionysios ile bir evlilik gerçekleştirir.

Ereğli Tiranından iki oğlu olan Amastris, kocasının ölümünden sonra yeniden bir evlilik yapar ve bu evliliği de bitince bölgeye geri döner. Ardından Sesamos (Amasra), Kytoron (Cide), Kromna (Kurucaşile) ile Tios'u birleştirerek kendi adını taşıyan Amastris şehrini kuran Kraliçe Amastris, kısa süre sonra oğulları tarafından öldürülür. Bu ölümün ardından eski karısının intikamını almak için harekete geçen Trakya Krallığı'nın Basileus'u Lisimahos, bölgeye gelerek Amastris'in katil oğullarını öldürür ve Tios'un bağımsız olmasını sağlar.

Ticaret

Şehirde ele geçirilen sikkelerin, yazıtların ve çanak çömleklerin çeşit olarak çokluğu; bölgede zengin bir ticaret trafiği olduğunu göstermektedir.

Filyos Irmağı'nın ağzında kurulan Tios, önemli bir liman kenti olmasından dolayı; deniz taşımacılığı, balık, şarap, tahıl gibi ürünlerin ticaretiyle zenginleşmiş ve kültürel olarak oldukça gelişmiştir. Bununla birlikte bereketli topraklara sahip olması bu şehri, tarım faaliyetleri konusunda da ileri bir seviyeye taşımıştır. Tios aynı zamanda antik bir ticaret, tarım, balıkçılık, üzüm ve şarap üretim merkezidir. Günümüze ulaşan Roma İmparatorluğu dönemi sikkelerinin arka yüzünde; üzüm motiflerinin, Şarap Tanrısı Dionysos ve Nehir Tanrıları Billaios ile Sardon'un birlikte betimlendiği görülmektedir. Tüm bunlar da şehrin üzüm yetiştiriciliği ve şarap üretimi alanındaki ticaret seviyesinin büyüklüğünü kanıtlar nitelikteki bulgulardır.

Ayrıca yine bölgede bulunan ve M.S. 3. yüzyıla tarihlenen iki me-

of the ancient world, especially after the 7th century, and made important studies in the fields of science and art. Tios got its name from the Miletos Priest Tios, who founded the city. The fact that the city has been a permanent settlement since the 3rd century has been confirmed by both the comments of ancient travelers and the data provided by the excavations. In addition to this, Strabon, the ancient geographer of Amasya, said that Tios, which was established as a Hellenistic city and used as a rich port city for centuries, was the birthplace of Filetairos, the son of Attalos, the founder of the Pergamon Kingdom.

After being established as a Miletos settlement, the ancient city of Tios, which was also described as "the city with nothing very important to say" by Strabon of Amasya; It is thought that the Lydian Kingdom, the Persian Empire, the satrapies of the Alexander Empire, the Herakleia Pontica Tyranny, the Romans, the Byzantines, the Genoans and finally the Ottomans ruled the city, respectively. The ancient city of Tios, which developed continuously in both commercial and cultural areas in the ancient period, lost its former importance during the Ottoman period and became a small sea town.

Tios and Amastris Relationship

When the Great Macedonian King Alexander seized the area, the last Persian Princess Amastris in the region was taken prisoner with her family and first married one of the generals of Alexander the Great. However, this did not last long and Amastris married Dionysios, the Tyrant of Herakleia (Ereğli).

Amastris, who has two sons from the Tyrant of Ereğli, remarries after her husband's death and returns to the region when this marriage is also over. Then, Queen Amastris, who united Sesamos (Amasra), Kytoron (Cide), Kromna (Kurucaşile) and Tios and founded the city of Amastris, which bears her name, was killed by her sons shortly after. After this death, Lisimahos, Basileus of the Thrace Kingdom, who took action to avenge his ex-wife, came to the region and killed the murderer sons of Amastris and made Tios independent.

Trade

The abundance of coins, inscriptions and pottery found in the city indicates that there was a rich trade traffic in the region.

Established at the mouth of the Filyos River, Tios was an important port city, enriched by maritime transportation, trade in products such as fish, wine, and grain, and was culturally highly developed. However, having fertile lands brought this city to an advanced level in terms of agricultural activities. Tios is also an ancient center of trade, agriculture, fishing, grape and wine production. On the reverse side of the coins of the Roman Empire that have survived to the present day, it is seen that grape motifs are depicted together with Dionysus, the God of Wine, and Billaios and Sardon, the Gods of the Rivers. All these are the findings that prove the size of the trade level of the city in the field of grape growing and wine production.

In addition, two tomb inscriptions found in the region and dated

zar yazıtı, şehrin deniz ticaretine ışık tutmuştur. Bu mezar yazıtlarından birinin Pantikapaion'da (Kırım/Kerş) bulunması, ticaretin coğrafi boyutunu göstermesi açısından ilgi çekicidir.

İnanç

Antik Tios'ta mitolojik Yunan tanrılarına tapılmış ve onlara çeşitli adaklar adanmıştır. Benzer diğer denize yakın şehirlerde olduğu gibi kentin en önemli kutsalı, Deniz Tanrısı Poseidon'dur. Şehir halkı Poseidon'u, denizin olası felaketlerinden korunmak için günlük yaşamlarının içine almış ve muhtemelen onun için adaklar adanmış, kurbanlar vermişlerdir. Bu tanrının kentteki önemiyle ilgili en önemli bulgu, Roma döneminden elimize ulaşan sikkelerdir. Bahse konu sikkelerde Poseidon; arkasını bir kayaya yaslamış, balık tutar şekilde tasvir edilmiştir. Ayrıca Şarap Tanrısı Dionysos, Tıp Tanrısı Asklepion ve Zeus'un oğlu Kurnazlık Tanrısı Hermes de bölgedeki önemli tanrılar arasındadır. Bugün de Tıp Tanrısı Asklepion'a ait bir heykel, Karadeniz Ereğli Müzesi'nde sergilenmektedir.

Arkeolojik Bulgular ve Yorumlamalar

Tios, Roma ve Bizans döneminde oldukça değerli bir şehir merkezi hâline gelmiştir. Tioslu piskoposların isimlerinin yer aldığı kurşun mühürlere bakıldığında kentin, Bizans döneminde piskoposluk

to the 3rd century AD shed light on the maritime trade of the city. The fact that one of these tomb inscriptions was found in Pantikapaion (Crimea/Kerş) is interesting in terms of showing the geographical dimension of trade.

Belief

In ancient Tios, mythological Greek gods were worshiped and various offerings were dedicated to them. As in other similar cities close to the sea, the most important holy god of the city is the Sea God Poseidon. The people of the city included Poseidon in their daily lives to protect them from the possible disasters of the sea, and they probably made sacrifices for him. The most important finding about the importance of this god in the city is the coins from the Roman period. On these coins, Poseidon is depicted as holding a fish while leaning his back against a rock. In addition, Dionysus, God of Wine, Asclepion, God of Medicine, and Hermes, God of Cunning and son of Zeus, are among the important gods in the region. Today, a statue of Asclepion, the God of Medicine, is exhibited in the Black Sea Ereğli Museum.

Archaeological Findings and Interpretations

Tios became a very valuable city center during the Roman and Byzantine periods. When we look at the lead seals with the names of the bishops of Tios, it is understood that the city was a bishopric city during the Byzantine period. As a result of the excavations carried out in 2020, data on the Phrygians in the city and documents written in the runic alphabet were reached. These are very important as they are the oldest documents found on the Black Sea coasts of Türkiye.

In Tios, which is the only ancient city on the Black Sea coast and on which a modern city has not been established, a temple with Doric capitals and columns dating to the 6th century BC has also been found. This structure is extremely important as it is the first Doric temple in the Black Sea.

Excavations continue on the ancient theatre, the medieval fortifications, the castle and the cemeteries of various periods. In addition, a harbor and two breakwaters, which are completely submerged today, were found in the city. Today, there are the remains of two breakwaters with a width of 6 meters and a length of 100 meters belonging to the port, which is partially submerged. These two breakwaters, which can be seen from the Acropolis, reveal the importance of the city both in military and commercial terms.

Architectural structures thought to be nymphaeum, many pieces of ceramic sculptures, coins, inscriptions, partially paved roads and aqueducts located in the north of the theater (which are thought to be built to bring the city water from afar and are connected with the Çayırköy arch remains near Filyos) were also found in the city. Only four of them have survived to the present day. At the point where the aforementioned aqueducts carry water to the city, there is a cistern dated to the Middle Ages. The water

Tios Antik Kenti
Ancient City of Tios

şehri olduğu anlaşılmaktadır. 2020 yılında yapılan kazılar sonucunda kentte Friglilere dair verilere ve runik alfabeyle yazılmış belgelere ulaşılmıştır. Bunlar, Türkiye'nin Karadeniz kıyılarında rastlanan en eski belge olmaları açısından oldukça önemlidir.

Karadeniz kıyısında yer alan ve üzerinde modern bir şehir kurulmayan tek antik kent olan Tios'ta, M.Ö. 6. yüzyıla tarihlendirilen ve Dor başlıklı sütunları olan bir tapınağa da ulaşılmıştır. Bu yapı, Karadeniz'de bulunan ilk Dor tapınağı olması açısından son derece önemlidir.

Kazılarla birlikte ortaya çıkan antik tiyatronun, Orta Çağ'a ait sur duvarların, kale ve çeşitli dönemlere ait mezarlıkların üzerinde kazı çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca kentte bir liman ve bugün tamamen sular altında kalmış olan iki mendirek bulunmuştur. Bugün kısmen su altında kalan limana ait 6 metre genişliğinde, 100 metre uzunluğunda iki mendirek kalıntısı yer almaktadır. Akropol'den bakıldığında görülebilen bu iki mendirek, şehrin hem askeri hem de ticari açıdan önemini gözler önüne sermektedir.

Şehirde ayrıca nymphaeum olduğu zannedilen mimari yapılar, çok sayıda seramik heykel parçaları, sikkeler, yazıtlar, kısmen taş döşeli yollar ile tiyatronun kuzeyinde yer alan (kent suyunun uzaktan getirilmesi için inşa edildiği ve Filyos'a yakın Çayırköy kemer ka-

cistern, which is thought to have been built in order to facilitate the access of the people in the castle to water in case of a possible siege, has a depth of 5 meters and a diameter of close to 10 meters. As a result of the analyzes made, it was seen that the water is still drinkable, with a pH value determined as 7.45. A structure with 350 steps was discovered with a tunnel covered with vaults, which provides access to the water source with the cistern and extends to the ancient port. Archaeological studies on these structures continue actively.

The theater in the city is the first theater structure in the Black Sea Region, which belongs to the Roman period and has survived to the present day. The theater is dated to the reign of Emperor Hadrian and it is understood that it had a capacity of approximately 5,000 people at the time it was built. It is thought that the theater, which is understood to have been dismantled and used in other structures built in the late periods, became dysfunctional in the 3rd century AD and has not been used since that date. A Roman bath, with more than 100 columns unearthed so far, was also found in the city, and excavations on this bath continue actively.

Another important building in the ancient city is the Medieval Church. Almost adjacent to a Roman temple, the church was built in an east-west direction and in a basilica-like plan. The first of

lıntılarıyla bağlantılı olduğu zannedilen) su kemerleri bulunmuştur. Bunlardan sadece dördü günümüze kadar ulaşmıştır. Söz konusu kemerlerin suyu kente taşıdığı noktada ise Orta Çağ'a tarihlendirilen bir sarnıç yer almaktadır. Olası bir kuşatma hâlinde kale içinde bulunan insanların suya ulaşımını kolaylaştırmak amacıyla inşa edildiği düşünülen su sarnıcı, 5 metre derinliğe ve 10 metreye yakın çapa sahiptir. Yapılan analizler sonucunda pH değeri 7,45 olarak tespit edilen suyun hâlâ içilebilir durumda olduğu görülmüştür. Sarnıçla birlikte su kaynağına ulaşılmasını sağlayan ve antik limana kadar uzanan, üzeri tonozla örtülmüş bir tünel ile 350 basamaklı bir yapı keşfedilmiştir. Bu yapıların üzerindeki arkeolojik çalışmalar da aktif bir şekilde devam etmektedir.

Şehirde yer alan tiyatro, Roma dönemine ait olan ve korunmuş biçimde günümüze kadar ulaşan Karadeniz Bölgesindeki ilk tiyatro yapısıdır. Tiyatro, İmparator Hadrianus dönemine tarihlendirilmiştir ve yapıldığı dönemde yaklaşık 5.000 kişilik bir kapasiteye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Taş oturma sıralarının sökülüp geç dönemlerde yapılan başka yapılarda kullanıldığı anlaşılan tiyatronun, M.S. 3. yüzyılda işlevsiz kaldığı ve bu tarihten itibaren kullanılmadığı düşünülmektedir. Şehirde ayrıca şu ana kadar 100'den fazla sütunu ortaya çıkarılmış bir Roma hamamı bulunmuştur ve bu hamam üzerindeki kazı çalışmaları da aktif olarak devam etmektedir.

Antik şehirde bulunan bir diğer önemli yapı da Orta Çağ Kilisesi'dir. Bir Roma tapınağıyla neredeyse bitişik olan kilise, doğu-batı doğrultusunda ve bazilikal bir planda inşa edilmiştir. Birçok evreye sahip olan kilisenin ilk evresi, M.S. 5. yüzyıla kadar dayandırılmaktadır.

many phases of the church, dates back to the 5th century AD.

The paths with the Phallos depictions, which were unearthed together with the latest soundings and the symbol of fertility of the Ancient Age, are quiet interesting.

In addition to all these, the presence of a sealed ring belonging to a Seljuk emir in the ancient city of Tios, the unearthing of structures belonging to the period of Alexander the Great, and the discovery of the foundations of a Genoese castle are very important in terms of showing the cultural diversity of the city. Also, as a result of the underwater excavations, 8 ship remains and shipwrecks were found in the region, and it was understood that these shipwrecks belonged to the Roman, Seljuk and Byzantine periods. These shipwrecks belonging to various civilizations are very valuable findings that show the importance of the commercial organization in the region.

The River that Gives Life to the City, Billaos and the Gökçebey-Üçburgu Emporion

The Billaos (Filyos) River, one of the most important waterways of the ancient period, has been a lifeline for Tios. Because of the fertile agricultural lands along the delta and river valley formed in the area where the river empties into the sea, Tios has become

Kale girişi
Castle entrance

Yapılan son sondaj çalışmalarıyla birlikte ortaya çıkarılan ve üzerinde Antik Çağ'ın bereket sembolü bulunan Phallos betimlemelerinin yer aldığı yollar ilgi çekicidir.

Tüm bunların yanı sıra Tios Antik Kenti'nde bir Selçuklu emirine ait mühürlü yüzük bulunması, Büyük İskender dönemine ait yapıların gün yüzüne çıkarılması ve Cenevizlilere ait bir şatonun temellerine ulaşılması, şehrin kültürel çeşitliliğini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca su altında yapılan kazılar neticesinde bölgede 8 adet gemi kalıntısı ve batıklar bulunmuş; bu batıkların Roma, Selçuklu ve Bizans dönemlerine ait olduğu anlaşılmıştır. Çeşitli uygarlıklara ait batıklar, bölgedeki ticari organizasyonun önemini gösteren çok kıymetli bulgulardır.

Kente Hayat Veren Nehir Billaios ve Gökçebey-Üçburgu Emporionu

Antik dönemin en önemli su yollarından biri olan Billaios (Filyos) Nehri, Tios için bir can damarı olmuştur. Zira nehrin denize döküldüğü alanda oluşan delta ve nehir vadisi boyunca yer alan bereketli tarım arazileri nedeniyle Tios; zengin bir tarım ve ticaret kenti hâline gelmiştir. Avrupalı seyyahlardan biri olan Ainsworth, "The Resources of the Anatolian Shores of the Black Sea" adlı eserinde Billaios Nehri ile ilgili olarak aşağıdaki sözleri söylemiştir:

"Antik adı Billaios olan Filyos Vadisi ve Nehri, Karadeniz kıyısının bu bölümünde iç bölgelere açılan ve uzanabilen en önemli noktadır. Hiçbir şey bu güzel ırmağın; güzel ağaçları, doğası ve vadisindeki ekili araziyle boy ölçüşemez. Vadisi köylerle doludur ve güney sınırını, antik Hadrianopolis'in, Bolu'nun zengin ve verimli bölgesine açılır. Antik Çağ insanları da iç bölgelere geçmek için Billaios Nehri Vadisi'nden yararlandılar. Antoninum Itinerarium, Tios'tan Ankyra'ya, oradan da tüm Küçükasya'ya kadar uzanan uzun bir yolun kaydını içermektedir. Bu ana yolun kalıntılarını, geçitleri, askerî karakolları ve istasyonların izleri hâlâ her adımda görülebilmektedir. Fakat Tios kenti bugün açık bir şekilde harabedir." (Yıldırım, 2017)

Bu bölgede Antik Çağ'ın en değerli tarım arazilerinin oluşmasını sağlayan Billaios, ayrıca önemli bir su yolu olmasından dolayı iç bölgelerden elde edilen katma değeri yüksek ürünlerin Tios Li-

a rich agricultural and commercial city. Ainsworth, one of the European travelers, said the following words about the Billaios River in his book "The Resources of the Anatolian Shores of the Black Sea":

"The Filyos Valley and River, whose ancient name is Billaios, is the most important point in this part of the Black Sea coast that can reach the inner regions and extend. Nothing compares to the beautiful trees, nature and cultivated land in the valley of this beautiful river. Its valley is full of villages and its southern border opens into the rich and fertile area of ancient Hadrianopolis, Bolu. Ancient people also took advantage of the Billaios River Valley to move inland. The Antoninum Itinerarium contains the record of a long road stretching from Tiejion to Ankyra and from there to all of Asia Minor. The remains of this main road, its crossings, military posts and stations can still be seen at every step. But the city of Tiejion is clearly in ruins today." (Yıldırım, 2017)

Billaios, which provided the formation of the most valuable agricultural lands of the Ancient Age in this region, also provided the transportation of high value-added products obtained from the inner regions to the Tios Port, since it was an important waterway. Again, through this port, products were distributed to other ancient settlements in the Mediterranean-Black Sea regions. In addition, the people of the city, who were farming in the areas close to the city, benefited from the water of the Billaios River for planting and harvesting activities, and in this way, they could grow very high quality products in terms of both quality and quantity.

A very important commercial system has been established in the region due to the contribution of the Billaios River to the transportation of all these commercial and agricultural activities of the people of the region to the Tios Port. Thus, the population of the city dealing with agricultural activities has been strengthened commercially.

The Filyos River, which flows in the east-west direction from Karabük city and joins with Devrek Stream in Gökçebey district, forms a basin between Karabük and Gökçebey. Then this region became one of the richest forest areas of the Western Black Sea Region. The forests located both in the north and south of the river have made the region a very important

Tios Antik Kenti
Ancient City of Tios

Tios Antik Kenti
Ancient City of Tios

Tios Antik Kenti
Ancient City of Tios

manı'na ulaşımını sağlamaktaydı. Yine bu liman vasıtasıyla ürünler, Akdeniz-Karadeniz bölgelerinde yer alan diğer antik yerleşim yerlerine dağıtılmaktaydı. Ayrıca kente yakın alanlarda çiftçilik yapan şehir halkı, ekme-biçme faaliyetleri için Billaios Nehri'nin suyundan yararlanmakta ve bu sayede hem nitelik hem de nicelik bakımından oldukça kaliteli ürünler yetiştirebilmekteydi.

Billaios Nehri'nin bölge halkının tüm bu ticari ve tarım faaliyetlerini Tios Limanı'na ulaştırmadaki katkısı nedeniyle bölgede çok önemli bir ticari sistem kurulmuştur. Böylelikle tarım faaliyetleriyle uğraşan şehir nüfusu da ticari olarak ciddi anlamda güçlenmiştir.

Karabük şehrinden itibaren doğu-batı doğrultusunda akan ve Gökçebey ilçesinde Devrek Çayı'yla birleşerek güney-kuzey doğrultusunda ilerleyen Filyos Nehri, Karabük ve Gökçebey arasında bir havza oluşturmuştur. Ardından bu bölge Batı Karadeniz'in en zengin orman alanlarından biri hâline gelmiştir. Nehrin hem kuzeyinde hem güneyinde yer alan ormanlar, bölgenin Antik Çağ'dan günümüze kadar ulaşan çok önemli bir kereste üretim merkezi olmasını sağlamıştır. Bu ormanlardan elde edilen kerestelerin gemi/tekne yapımında kullanıldığı, Billaios Nehri vasıtasıyla Üçburgu'da yer alan gümrüğe ve depolama binalarına yahut şehirdeki satış alanlarına taşındığı düşünülmektedir.

Son Durum

Zonguldak Filyos Tios Ören Yeri için ilk arkeolojik kazılar 2006 yılında sondajlarla başlatılmış; 2007 yılında Karadeniz Ereğli Müzesi ve Trakya Üniversitesi iş birliğinde, bitki örtüsü temizlik çalışmaları ve bilimsel kazılarla sürdürülmüştür. Kazı çalışmaları günümüzde Bartın Üniversitesi tarafından yürütülmektedir.

Bölgedeki antik kalıntılara yönelik kazı çalışmaları etaplar hâlinde devam ederken alanda ziyaretçi merkezi ve müze inşaa edilmesi öngörülmektedir.

Tarihin en önemli uluslarına ev sahipliği yapan Tios Antik Kenti; şimdilerde sessizce modern gezginler tarafından keşfedilmeyi, ardından eşsiz manzarasını ziyaretçileriyle paylaşarak ev sahipliği yaptığı toplumlara ait sırları dünyaya paylaşmayı beklemektedir.

Tios Antik Kenti arması
Ancient City of Tios emblem

timber production center from Antiquity to the present day. It is thought that the timber obtained from these forests was used in the construction of ships/boats and was transported to the customs and storage buildings in Üçburgu or to sales areas in the city via the Billaios River.

Latest Status

The first archaeological excavations for the Zonguldak Filyos Tios Archaeological Site were initiated with drillings in 2006, and continued with vegetation cleaning and scientific excavations in 2007 in cooperation with the Karadeniz Ereğli Museum and Trakya University. Excavations are currently being carried out by Bartın University.

While the excavations for the ancient ruins in the region continue in stages, it is foreseen to build a visitor center and a museum in the area. The ancient city of Tios, which hosted the most important nations of history, is now quietly waiting to be discovered by modern travelers, then sharing its unique view with its visitors and sharing the secrets of the societies it hosts with the world.

KARABÜK TÜRÜMÜS VE HÖYÜKLERİ

THE MOUNDS AND TUMULUS OF KARABÜK

Karabük genelinde yer alan 32 adet türümüs ile 4 büyük höyük, bugün çok önemli arkeolojik alanlar olarak kabul edilmektedir. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan ve dünyada şehir ölçeğinde "en iyi korunan 20 kent" arasında bulunan Karabük'ün Safranbolu ilçesi, aynı zamanda "korumanın başkenti" unvanıyla anılmaktadır. Karabük tarihi hakkında birçok bilgiyi barındıran türümüslerden 24'ü Safranbolu ve Eflani arasında, 5'i Eskipazar'da, 3'ü de Ovacık'ta yer almaktadır. Höyüklerin ise 3'ü Eflani, 1'i Eskipazar sınırları içerisinde yer almaktadır.

Safranbolu'nun Gümüş Mahallesi'ndeki Büyük Göztepe, Konarı köyündeki Kocatepe, Barış Mahallesi'ndeki Küçük Göztepe, Yolbaşı köyündeki Özenler ve Değirmenciler, Yukarı Çiftlik köyündeki Keten; bölgenin en önemli türümüsleridir.

The 32 tumulus and 4 large mounds in Karabük are considered to be very important archaeological sites today. The Safranbolu district of Karabük, which is on the UNESCO World Heritage List and is among the "20 best protected cities" on a city scale in the world, is also known as the "capital of protection". 24 of the tumulus, which contain a lot of information about the history of Karabük, are located between Safranbolu and Eflani, 5 in Eskipazar and 3 in Ovacık. 3 of the mounds are within the borders of Eflani and 1 of them is within the borders of Eskipazar.

Büyük Göztepe in Gümüş Neighborhood of Safranbolu, Kocatepe in Konarı village, Küçük Göztepe in Barış Neighborhood, Özenler and Millers in Yolbaşı village, Keten in Yukarı Çiftlik village are the most important tumuli of the region.

SAFRANBOLU-GÖZTEPE TÜRÜMÜSÜ

SAFRANBOLU-GÖZTEPE TUMULUS

Üzeri kapatılan ve çalışmaları devam etmekte olan Göztepe Türümüsü'ne bakılarak kent tarihinin M.Ö. 7. yüzyıla kadar uzandığı görüşüne varılmıştır. Oldukça büyük ölçülerde yapılması ve mimari yapısı göz önüne alındığında Göztepe Türümüsü'nün, Friglere ait olduğu düşünülmektedir.

Frigler döneminde Anadolu'da görülmeye başlanan tarzda mezar odası üzerine yığılan toprak veya taşlardan oluşturulan yapay tepe tipi anıt olarak inşa edilen türümüslerde; ölen kişinin kullandığı, kendisine hediye edilen eşyaların bulunması dikkat çekmektedir. Yakın zamanda üzeri kapatılan bu türümüsle ilgili yapılacak detaylı çalışmalardan sonra, bölgenin önemli bir turizm merkezi olacağı düşünülmektedir. Hâlihazırda Göztepe Türümüsü ile ilgili çalışmalar devam etmekte olup bu faaliyetlerin sonrasında söz konusu alanın ziyarete açılması planlanmaktadır.

Looking at the Göztepe Tumulus, which has been covered and whose work is still in progress, it has been concluded that the history of the city dates back to the 7th century BC. Considering its very large size and architectural structure, Göztepe Tumulus is thought to belong to the Phrygians.

It is noteworthy that the tumulus, which were built as artificial hill-type monuments made of soil or stones piled up on the tomb chamber, in the style that started to be seen in Anatolia during the Phrygians period, were used by the deceased and were given as gifts. It is thought that the region will become an important tourism center after detailed studies on this tumulus, which has been covered recently. Currently, the work on the Göztepe Tumulus continues and it is planned to open the mentioned area to visitors after these activities.

KAYA MEZARLARI

ROCK TOMBS

Safranbolu-Kastamonu kara yolu üzerindeki Gündoğan, Üçbölük, Hacılarobası ve Çavuşlar köyleri çevresinde Roma dönemine ait pek çok kaya mezarı bulunmaktadır. Bunların en önemlilerinden 4'ü Hacılarobası'nda, 5'i ise Üçbölük'te yer almaktadır. Gerdek Boğazı Kaya Mezarları, Karabük'ün Ovacık ilçesinin Soğanlı Çayı Vadisi'nde bulunan Pürçükören köyü Karakoyunlu Mahallesi'ndedir. İlk tespiti Arkeolog B. Leonhard tarafından yapılan mezarların tarihinin; M.Ö. 7. yüzyıla, hatta çok daha eskilere dayandığı tahmin edilmektedir.

Pürçükören köyü Karakoyunlu Mahallesi'nin güneybatısında bulunan Karain Kaya Mezarı, kayalara oyulmuş toplam 4 odadan meydana gelmiştir. Kayadibi Mağarası, Karakoyunlu Mahallesi-

There are many Roman rock tombs around the villages of Gündoğan, Üçbölük, Hacılarobası and Çavuşlar on the Safranbolu-Kastamonu highway. 4 of the most important of these are located in Hacılarobası and 5 of them are located in Üçbölük.

The Gerdek Strait Rock Tombs are in the Karakoyunlu District of the Pürçükören village, located in the Soğanlı Stream Valley of the Ovacık district of Karabük. It is estimated that the history of the tombs, which were first identified by the archaeologist B. Leonhard, dates back to the 7th century BC or even much earlier. Karain Rock Tomb, located in the southwest of Pürçükören village, Karakoyunlu Neighborhood, consists of a total of 4 rooms carved into the rocks. Kayadibi Cave was carved into the rock in the

nin doğu kısmında kaya içine oyularak yapılmıştır. At nalı biçiminde girişi olan mezar odasında, aslan başları bulunmuştur. Soğanlı Çayı Vadisi'nde çok sayıda kaya mezarı, basamaklı sunak ve şarap işlikleri tespit edilmiştir. Bu sayede Safranbolu'nun, tarihî evlerinin yanı sıra kaya mimarisi açısından da oldukça zengin bir bölge olduğu anlaşılmıştır.

Plan, cephe ve tavan süslemesi ile kendine has pek çok özelliğe sahip mezarlara bakıldığında; ölümden sonraki hayata inanan Paflagonyalıların, ebedî konutları olarak kabul ettikleri mezarlarına özel bir önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Anıtsal cepheli az sayıdaki kaya mezarlarının dışında bu bölgede, Roma dönemine tarihlendirilen çok sayıda basit cephe düzenlemesine sahip tek odalı, klineli, triclinium düzeninde kaya mezarları da tespit edilmiştir. Öte yandan kaya mezarlarının cephelerinde bulunan asma, üzüm salkımı, bağ bıçağı ve buna benzer türdeki kabartmalar; Paflagonya'da yaşayan insanların beğenilerini ve inançlarını yansıttığının yanı sıra, bölgenin ekonomik uğraşları hakkında da çok önemli bilgiler vermektedir. Ayrıca kaya mezarlarında, bölgede sık görülen üzüm figürlerine de rastlanmış ve bu figürlerden yola çıkılarak kentte şarap ticareti yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim nehir aracılığı ile Tios (Filyos) Limanı'na taşınan ürünlerin, buradan da farklı antik kentlere ihraç edildiği düşünülmektedir.

Bölgede üzümün ne kadar önemli bir ihraç ürünü olduğu; kaya mezarlarının, mezar taşlarının, mozaiklerin üzerindeki asma ile ilgili motiflerin yanı sıra, Soğanlı Çayı Vadisi'nde görülen şarap işliklerinin çokluğundan da anlaşılmaktadır. Nitekim Safranbolu'nun Hacılarobası, Üçbölük (Ilbarit) ve özellikle Çavuşlar köyleri civarında çok sayıda bulunan şarap işliği, üzümün bölge için ne kadar önemli bir ekonomik değere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle de Roma döneminde işliklerin gerek sayısı gerekse büyüklükleri, şarap üretiminin bölgede ciddi bir endüstri hâline geldiğini göstermektedir.

Bu figürlerle beraber kaya mezarlarında çok sayıda bulunan basamaklı kaya sunakları (dinî amaçlarla dua edilip, sunu yapılan yer), ana tanrıça inancının bölgede ne kadar güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Zira Paflagonya insanı, basamaklar aracılığı ile tanrı veya tanrıçalara ulaşacaklarına inanmaktadır...

Özellikle "Tanrılar Yolu" olarak adlandırılan Üçbölük, Hacılarobası ve Aşağı Güney köyleri boyunca devam edilen hatta; bahse konu sunakların en dikkat çekici örnekleri görülmektedir. Frig kültüründe oldukça yaygın olarak rastlanan bu basamaklı sunakların, ana tanrıça kültü ile ilişkili olduğu bilinmektedir.

Antalya'da bulunan ünlü "Lıkyalı Yolu"ndan esinlenerek, söz konusu bölgenin Batı Karadeniz'in "Tanrılar Yolu" olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda Soğanlı Çayı Vadisi'nde gezi destinasyonları oluşturularak doğal ve arkeolojik zenginliklerin tanıtılıp korunmasının yanında, bölge turizmine de önemli katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Özetle bu güzergâh hem tarih meraklıları hem de doğaseverler tarafından Safranbolu'da görülmesi gereken yerlerin başında gelmektedir.

eastern part of Karakoyunlu District. Lion heads were found in the burial chamber with a horseshoe-shaped entrance.

Numerous rock tombs, stepped altars and wine workshops were found in the Soğanlı Stream Valley. In this way, it has been understood that Safranbolu is a very rich region in terms of rock architecture as well as its historical houses.

When we look at the tombs, which have many unique features with their plan, facade and ceiling decorations, it is understood that the Paphlagonians, who believe in life after death, attach special importance to their tombs, which they accept as their eternal residences. Apart from the few rock-cut tombs with monumental facades, many single-roomed, kline, triclinium rock tombs with simple facades dating back to the Roman period have also been identified in this region.

On the other hand, reliefs such as vines, bunches of grapes, vineyard knives and similar types found on the facades of the rock tombs reflect the tastes and beliefs of the people living in Paphlagonia, as well as giving very important information about the economic activities of the region.

In addition, grape figures, which are frequently seen in the region, were found in the rock tombs and it was concluded that wine trade was carried out in the city based on these figures. As a matter of fact, it is thought that the products transported to the Tios (Filyos) Port via the river were exported to different ancient cities from there. The importance of grapes as an export product in the region is understood from the abundance of wine workshops in the Soğanlı Stream Valley, as well as the vine-related motifs on the rock tombs, tombstones, and mosaics. As a matter of fact, there are many wineries around Safranbolu's Hacılarobası, Üçbölük (Ilbarit) and especially Çavuşlar villages, revealing the economic value of grapes for the region. Especially in the Roman period, both the number and size of the workshops show that wine production became a serious industry in the region.

Along with these figures, the stepped rock altars (the place where prayers and offerings are made for religious purposes) found in large numbers in the rock tombs reveal how strong the belief in the mother goddess was in the region. Because the people of Paphlagonia believe that they will reach the gods or goddesses through the steps. The most striking examples of the said altars can be seen in the line that continues along the villages of Üçbölük, Hacılarobası and Aşağı Güney, which is called the "Way of the Gods". It is known that these stepped altars, which are quite common in Phrygian culture, are associated with the cult of the mother goddess.

Inspired by the famous "Lycian Way" in Antalya, it is thought that the region may be the "Way of the Gods" of the Western Black Sea. In this context, it is aimed to make a significant contribution to the tourism of the region, as well as to promote and protect the natural and archaeological riches by creating travel destinations in the Soğanlı Stream Valley.

In summary, this route is one of the must-see places in Safranbolu by both history buffs and nature lovers.

KUŞ KAYASI YOL ANITI

KUŞ KAYASI ROAD MONUMENT

Amasra-Bartın kara yolu üzerinde Amasra'ya 4 km uzaklıktaki Kuşkayası mevkinde yer alan Kuş Kayası Yol Anıtı, Roma İmparatoru T. Germanious Claudius zamanında Doğu Eyaletleri İnşa Ordusu Komutanlığı yaptıktan sonra yaşam boyu Bitinya-Pontus Valiliğine atanan Gaius Julius Agulla tarafından M.S. 41-54 yıllarında yaptırılmıştır.

Roma yol ağının bir parçası olan ve imparatorun anısına yaptırılan anıt; yufka kabartma tekniğiyle kayalara oyulmuş Kral Heykeli, Roma Hakimiyet Kartalı, birbirini tamamlayan iki kitabe, oturma sedirleri ve kaya nişlerini kapsamaktadır.

Anıttaki Kral Heykeli ve Hakimiyet Kartalı'nın başları tahrip olmuştur. Biri kral figürünü çevreleyen nişin üstünde diğeri ise kabartmalardan uzakta ve batıda bulunan birbirini tamamlayan kitabelerde; "Devletler arası barışın ve dostluğun anısına, İmparator Germanious'un yüceliği için G. J. Agulla dağı yarı ve bu dinlenme yerini kendi özel ödeneği ile yaptırdı..." ifadeleri yer almaktadır.

Genişliği 5 metreyi bulan Roma kara yolunun son izleri, bu anıtın önünde yüzyıllarca kullanımın verdiği aşınmışlıkla görülmektedir. Devamında söz konusu anıtın yapıldığı dönem muhtemelen bir anıtsal çeşmeyi (nymphaion) de kapsadığı; fakat zamanla bunun yıkıldığı yine kalıntılardan anlaşılmaktadır. Ayrıca Roma dönemine ait aynı mahiyette fakat çok sade bir anıtın izleri de Amasra'ya hâkim Savrankaya Tepesi'nde görülmektedir. (Amasra Gezi Rehberi, 2020: <http://bilgivitri.com/amasra-gezi-rehberi/>)

Amastris kentini Anadolu'daki kilise şehirlerine bağlamak için inşa edilen Antik Yol, Roma dönemine aittir ve 1. yüzyılın sonlarına doğru yapılmıştır. Bugün ne yazık ki büyük bir kısmı yok olan yol, Amasra'da başlayıp Kuşkayası Yol Anıtı'nın önünden geçerek Safranbolu'ya ve Gerede'ye ulaştıktan sonra İpek Yolu ile kesişmektedir.

M.S. 1. yüzyılda Amastris'in, Nikomedia ile Amaseia arasındaki Roma kara yoluna bağlanması için Amastris-Gerede kara yolu ile Kuşkayası Anıtı'nın yapımına izin verilmiştir. Burada kısım kısım orman içerisinde takip edilebilen Roma lejyonu tarafından yapılan yolun genişliği, yer yer 5 metreyi bulmaktadır. İlaveten yolun zemininde yıllarca demir tekerlekli at arabalarının kullanımından dolayı oluşmuş teker izleri de bugün dahi rahatlıkla görülebilmektedir.

Söz konusu Roma yolunun yer yer izlenebilen bölümlerinde kesilen kayaların üzerindeki alet izlerinden; dağ yamacının 40-50 metre yüksekliğe kadar insan eliyle düzeltildiği anlaşılmaktadır.

Kuşkayası Road Monument, located in Kuş Kayası location, 4 km from Amasra on the Amasra-Bartın highway, was built by Gaius Julius Agulla, who was appointed as the Governor of Bithynia-Pontus for life in 41-54 AD after he was appointed as the Commander of the Eastern Provinces Construction Army during the reign of the Roman Emperor T. Germanious Claudius.

The monument, which is a part of the Roman road network and built in memory of the emperor, includes the King Statue carved into the rocks with the phyllo relief technique, the Roman Domination Eagle, two complementary inscriptions, sitting sofas and rock niches.

The heads of the King Statue and the Dominion Eagle at the monument were destroyed. The inscriptions that complement each other, one above the niche surrounding the king figure and the other one away from the reliefs and to the west, contain the statements: "G. J. Agulla built the mountain for the glory of Emperor Germanious, in memory of the peace and friendship between the states, and he built this resting place with his own special appropriation".

The last traces of the Roman road, whose width is 5 meters, can be seen in front of this monument with the wear of centuries of use. Afterwards, it is understood from the ruins that the period when the monument was built probably included a monumental fountain (nymphaion), but it was destroyed over time. In addition, traces of a very simple but similar monument from the Roman period can be seen on Savrankaya Hill, which overlooks Amasra. (Amasra Gezi Rehberi, 2020: <http://bilgivitri.com/amasra-gezi-rehberi/>)

The Ancient Road, which was built to connect the city of Amastris to the church cities in Anatolia, belongs to the Roman period and was built towards the end of the 1st century. The road, which is unfortunately largely destroyed today, starts in Amasra, passes in front of the Kuşkayası Road Monument, and crosses the Silk Road after reaching Safranbolu and Gerede.

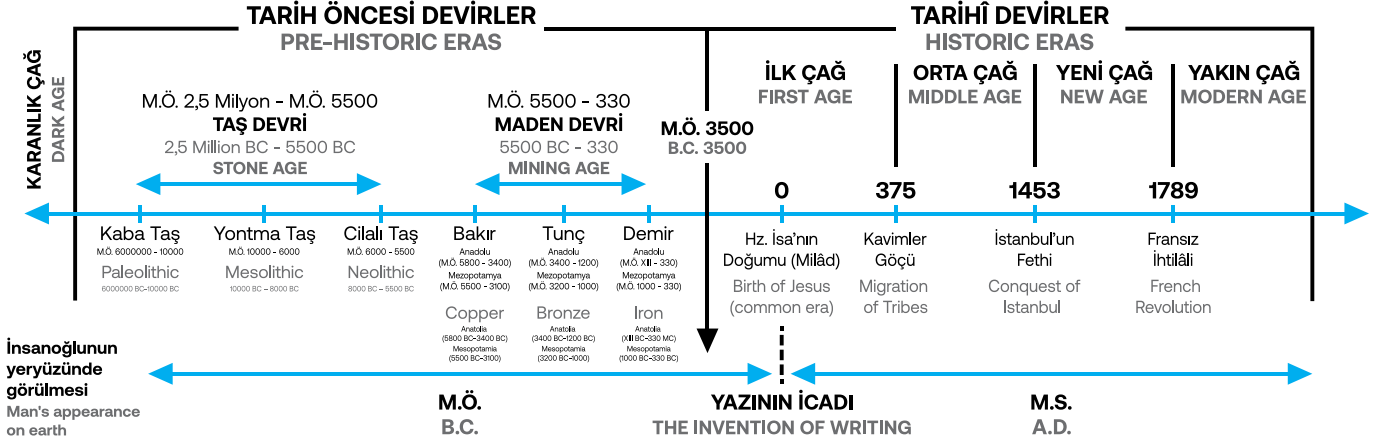
In the 1st century AD, the construction of the Kuşkayası Monument was allowed by the Amastris-Gerede highway to connect Amastris to the Roman highway between Nicomedia and Amaseia. Here, the width of the road built by the Roman legion, which can be followed partially in the forest, reaches 5 meters in places. In addition, the tire tracks formed due to the use of iron-wheeled horse-drawn carriages for years on the ground of the road can be seen easily even today.

It is understood from the tool marks on the rocks cut in parts of the Roman road in question that the mountain slope was leveled by human hands up to a height of 40-50 meters.

Kuşkayası Yol Anıtı
Kuş Kayası Road Monument

KAYNAKLAR

RESOURCES

AMASTRIS

Amastris, (2018, 24 Ocak)

Amastris, (2018, 24 January)

02 Eylül 2022 tarihinde <https://www.arkeolojikhaber.com/haber-amastris-8202> adresinden erişildi.

Bora, A. (2016). Antik Dönemde Astakis Nikomedia ve Herakleia Pontika Arasındaki İlişkilere Dair Bazı Düşünceler

Bora, A. (2016). Some Thoughts on the Relationship Between Astakis Nicomedia and Heracleia Pontica in Antiquity

04 Eylül 2022 tarihinde <https://acikerisim.bartın.edu.tr/handle/11772/2112> adresinden erişildi.

Çam, F. (2016). Paphlagonia'da Bir Pers Prensesi.

Çam, F. (2016). A Persian Princess in Paphlagonia.

03 Eylül 2022 tarihinde https://www.academia.edu/37819091/Paphlagoniada_Bir_Pers_Prensesi_Amastris_A_Persian_Princess_in_Paphlagonia_Amastris adresinden erişildi.

Çam, F., Bora, A. ve Altunkayalier, H. (2019). Amastris (Amasra) Antik Kentinde Arkeolojik Tespitler.

Çam, F., Bora, A. and Altunkayalier, H. (2019). Archaeological Findings in the Ancient City of Amastris (Amasra).

04 Eylül 2022 tarihinde <http://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1726400> adresinden erişildi.

Özman, K. (2017, 19 Haziran). Roma Eyalet Meclisi Sarayı (Basillique).

Özman, K. (2017, 19 June). Palace of the Roman Provincial Assembly (Basillique).

04 Eylül 2022 tarihinde <http://amasra.com.tr/kategori/tarihi-yerler/> adresinden erişildi.

Türker, N. ve Yaşar, Z. (2019). Batı Karadeniz Bölümü Antik Kentlerinin Kültürel Miras Turizmi Açısından Değerlendirilmesi.

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (1), 1-27.

Türker, N. and Yaşar, Z. (2019). Evaluation of the Ancient Cities of the Western Black Sea Region in terms of Cultural Heritage Tourism.

Karabuk University Journal of Social Sciences Institute, 9 (1), 1-27.

05 Eylül 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/joiss/issue/47457/599098> adresinden erişildi.

CEHENNEMAĞZI MAĞARALARI | CEHENNEMAĞZI CAVES

Başkaya Z. ve Duyar E. (2021). Karadeniz Ereğli Cehennemağzi Mağaraları Turizm Potansiyelinin Ziyaretçi Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi ve Swot Analizi.

Başkaya Z. and Duyar E. (2021). The Tourism Potential of Karadeniz Ereğli Cennetağzi Caves

Evaluation of Visitor Opinions and Swot Analysis.

04 Ekim 2022 tarihinde https://www.academia.edu/68085988/KARADENİZ_EREĞLİ_CEHENNEMAĞZI_MAĞARALARI_TURİZM_POTANSİYELİNİN_ZİYARETÇİ_GÖRÜŞLERİ_AÇISINDAN_DEĞERLENDİRİLMESİ_VE_SWOT_ANALİZİ adresinden erişildi.

Cehennemağzi Mağaraları, (2013, 18 Şubat).

Cehennemağzi Caves, (2013, 18 February).

02 Ekim 2022 tarihinde <https://web.archive.org/web/20140311011509/http://kurumsal.kultur.gov.tr/turkiye/zonguldak/gezilecekyer/cehennemağzi-mağaraları> adresinden erişildi.

Cehennemağzı Mağaraları, (2019, 20 Ağustos).

Cehennemağzı Caves, (2019, 20 August).

05 Ekim 2022 tarihinde <https://cokokuyancokgezen.com/cehennemagzi-magaralari-eregli> adresinden erişildi.

Cehennemağzı Mağaraları, (2020 Haziran).

Cehennemağzı Caves, (June 2020).

03 Ekim 2022 tarihinde <https://tukav.org.tr/proje/gezilecekyer-cehennemagzi-magaralari.html> adresinden erişildi.

Cehennemağzı Mağaraları.

Cehennemağzı Caves.

04 Ekim 2022 tarihinde <https://kdzeregli.bel.tr/index.php/k2/cehennem-agz-magaras> adresinden erişildi.

Ereğli'de Mitolojik Bir Hazine: Cehennemağzı Mağaraları.

A Mythological Treasure in Ereğli: Cehennemağzı Caves.

02 Ekim 2022 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=1sKXcRAn5WE> adresinden erişildi.

Satiroğlu, D. (2022, 7 Şubat). Cehennemağzı Mağaraları: Antik Dönem'in Acheron Vadisi.

Satiroğlu, D. (2022, 7 February). Cehennemağzı Caves: Acheron Valley of Antiquity.

02 Ekim 2022 tarihinde <https://www.soylentidergi.com/cehennemagzi-magaralari-antik-donemin-acheron-vadisi> adresinden erişildi.

HADRIANAPOLIS

Çelebi, Ş. (2017, 11 Kasım). Hadrianapolis Antik Kenti.

Çelebi, Ş. (2017, 11 November). Hadrianapolis Ancient City.

17 Eylül 2022 tarihinde <https://gezilecekyerler.com/hadrianapolis-antik-kenti> adresinden erişildi.

Çelikbaş, E. ve Verim, E. Hadrianoupolis 2019 - 2020 Çalışmaları.

Çelikbaş, E. and Verim, E. Hadrianoupolis 2019 - 2020 Works.

18 Eylül 2022 tarihinde https://www.academia.edu/79502486/HADRIANOUPOLIS_2019_2020_ÇALIŞMALAR_I_HADRIANOUPOLIS_2019_2020_WORKS adresinden erişildi.

Çelikbaş, E., Keleş V. ve Ergürer, E. (2016). Hadrianoupolis 2016 Çalışmaları.

Çelikbaş, E., Keleş V. and Ergürer, E. (2016). Hadrianoupolis 2016 Studies.

17 Eylül 2022 tarihinde https://www.academia.edu/36647301/hadrianoupolis_2016_çalışmaları_pdf adresinden erişildi.

Hadrianapolis (Hadrianoupolis) Antik Kenti, (2016, 17 Kasım).

Hadrianapolis (Hadrianopolis) Ancient City, (2016, 17 November).

16 Eylül 2022 tarihinde <https://www.arkeolojikhaber.com/haber-hadrianapolis-hadrianoupolis-antik-kenti-1953/?ysclid=l6pdabu7j0435319470> adresinden erişildi.

Hadrianapolis Antik Kenti - Karabük.

Hadrianapolis Ancient City - Karabük.

18 Eylül 2022 tarihinde <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karabuk/gezilecekyer/hadrianapolis-antik-kenti> adresinden erişildi.

Hadrianapolis Dolu Dizgin.

Hadrianapolis Full Bridle.

16 Eylül 2022 tarihinde <https://www.instagram.com/reel/Cild72kKzpm/?igshid=MDJmNzVkMjY%3D> adresinden erişildi.

Hadrianapolis'teki Yazıtlar Emsalsiz!, (2003, 9 Kasım).

The Inscriptions at Hadrianapolis are Unique!, (2003, November 9).

15 Eylül 2022 tarihinde <http://arsiv.ntv.com.tr/news/243042.asp> adresinden erişildi.

Hadrianoupolis Antik Kent'inde Bulundu... Heyecan Yarattı, (2019, 26 Aralık).

Found in Hadrianoupolis Ancient City... It Created Excitement, (2019, 26 December).

15 Eylül 2022 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/hadrianoupolis-antik-kentinde-bulundu-heyecan-yaratti-41406445> adresinden erişildi.

Lafli, E. (2009). Doğu Akdeniz'de Geç Antik/Erken Bizans Cami.

Lafli, E. (2009). Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean.

16 Eylül 2022 tarihinde https://www.academia.edu/7719202/Glass_from_Hadrianoupolis_Paphlagonia_ adresinden erişildi.

Mozaiğin Başkenti Hadrianapolis, (2019, 16 Mayıs).

Hadrianapolis, Capital of Mosaic, (2019, 16 May).

18 Eylül 2022 tarihinde <http://www.karabuk.gov.tr/mozaign-baskenti-hadrianaupolis> adresinden erişildi.

Türker, N. ve Yaşar, Z. (2019). Batı Karadeniz Bölümü Antik Kentlerinin Kültürel Miras Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 9 (1) , 1-27.

Türker, N. and Yaşar, Z. (2019). Evaluation of the Ancient Cities of the Western Black Sea Region in terms of Cultural Heritage Tourism. Karabük University Journal of Social Sciences Institute, 9 (1), 1-27.

15 Eylül 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/joiss/issue/47457/599098> adresinden erişildi.

HERAKLEİA PONTİKĒ

Karadeniz Ereğli'nin Tarihçesi.

History of Karadeniz Ereğli.

04 Ekim 2022 tarihinde <http://www.karadenizeregli.gov.tr/karadeniz-ereglinin-tarihcesi> adresinden erişildi.

Öztürk, B. (2011, 06-09 Ekim). Herakleia Pontika Antik Kenti Epigrafik Araştırmaları ve Tarihsel Sonuçları.

Öztürk, B. (2011, 06-09 October). Herakleia Pontica Ancient City Epigraphic Research and Historical Results.

05 Ekim 2022 tarihinde https://www.academia.edu/3863066/Bülent_Öztürk_Herakleia_Pontika_Antik_Kenti_Epigrafiik_Araştırmaları_ve_Tarihsel_Sonuçları_Epigrafiikal_Researches_of_Heraclea_Pontica_and_Historical_Results_N_Türker_G_Köroğlu_Ö_Deniz_eds_I_Uluslararası_Karadeniz_Kültür_Kongresi_Bildirileri_6_9_Ekim_2011_Karabük_2013_505_527 adresinden erişildi.

Türker, N. & Yaşar, Z. (2019). Batı Karadeniz Bölümü Antik Kentlerinin Kültürel Miras Turizmi Açısından Değerlendirilmesi.

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 9 (1) , 1-27.

Türker, N. & Yaşar, Z. (2019). Evaluation of the Ancient Cities of the Western Black Sea Region in terms of Cultural Heritage Tourism.

Karabük University Journal of Social Sciences Institute, 9 (1), 1-27.

05 Ekim 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/joiss/issue/47457/599098> adresinden erişildi.

İNÖNÜ MAĞARASI | İNÖNÜ CAVE

Ekmen, H., İnönü Mağarası Kazı Başkanı, (2022).

Ekmen, H., Head of the İnönü Cave Excavation, (2022).

24 Ağustos 2022 tarihinde Röportaj yapıldı.

İnönü Mağarası.

İnönü Cave.

25 Eylül 2022 tarihinde <https://www.visitzonguldak.com/place/inonu-magarasi> adresinden erişildi.

İnönü Mağarası.

İnönü Cave.

28 Eylül 2022 tarihinde <https://kdzeregli.bel.tr/index.php/k2/tarihi-lukturel-ve-turistik-yerler/2583-inonu-magarasi> adresinden erişildi.

Zonguldak - Kdz Ereğli - İnönü Mağarası, (2022, 27 Ocak).

Zonguldak - Kdz Ereğli - İnönü Cave, (2022, 27 January).

26 Eylül 2022 tarihinde <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?p=8740718> adresinden erişildi.

Zonguldak'taki Mağaradan 6.500 Yıllık Bulgular Çıktı, (2019, 1 Ağustos).

6,500 Years of Findings Unearthed from the Cave in Zonguldak, (2019, 1 August).

26 Eylül 2022 tarihinde <https://arkeofili.com/zonguldaktaki-magaradan-6-500-yillik-bulgular-cikti/> adresinden erişildi.

KADIOĞLU MOZAIKLERİ | KADIOĞLU MOSAICS

Kadioğlu Mozaikleri, (2019, 15 Haziran).

Kadioğlu Mosaics, (2019, 15 June).

25 Eylül 2022 tarihinde <http://www.arkeolojikhaber.com/haber-kadioglu-mozaikleri-22136> adresinden erişildi.

Kadioğlu Mozaikleri.

Kadioğlu Mosaics.

24 Eylül 2022 tarihinde <https://batikaradeniz.gov.tr/?p=3128> adresinden erişildi.

Kadioğlu Mozaikleri.

Kadioğlu Mosaics.

26 Eylül 2022 tarihinde <https://www.visitzonguldak.com/place/kadioglu-mozaikleri> adresinden erişildi.

Kadioğlu Mozaikleri.

Kadioğlu Mosaics.

27 Eylül 2022 tarihinde <http://www.caycuma.gov.tr/kadioglu-kazilari> adresinden erişildi.

Karadağ, Ö., Lykurgos.

Karadağ, Ö., Lykurgos.

26 Eylül 2022 tarihinde <https://www.academia.edu/4611177/Lykurgos> adresinden erişildi.

Zonguldak Ambrosia Mozaikleri.

Zonguldak Ambrosia Mosaics.

25 Eylül 2022 tarihinde <https://gencyazi.com/zonguldak-ambrosia-mozaikleri> adresinden erişildi.

KİMİSTENE

Karabük: Kimistene Antik Kenti.

Karabük: The Ancient City of Kimistene.

12 Ekim 2022 tarihinde <http://www.haberkaos.com/karabuk-kimistene-antik-kenti> adresinden erişildi.

Kimistene Antik Kenti.

The Ancient City of Kimistene.

10 Ekim 2022 tarihinde <https://batikaradeniz.gov.tr/?p=3560> adresinden erişildi.

Lafli, E. (2005). Güneybatı Paphlagonia'da (Türkiye'nin kuzeybatı merkezi) Hadrianapolis Chora'daki Asartepe/Kimistene Roma tapınağında 2005 saha araştırmalarının sonucu.

Lafli, E. (2005). Result of the 2005 field surveys at Roman temple of Asartepe/Kimistene in the chora of Hadrianapolis in southwestern Paphlagonia (northwestern central Turkey).

11 Ekim 2022 tarihinde https://www.academia.edu/7714352/Results_of_the_2005_field_surveys_at_Roman_temple_of_Asartepe_Kimistene_in_the_chora_of_Hadrianapolis_in_southwestern_Paphlagonia_northwestern_central_Turkey_Der_kaiserzeitliche_Tempel_von_Asartepe_Kimistene_in_der_Chora_des_paphlagonischen_Hadrianopolis_Ergebnisse_der_Prospektion_von_2005 adresinden erişildi.

Öztürk, Ö. (2018, 6 Ocak). Hadrianoupolis, Kaisareia, Eskipazar (Karabük).

Öztürk, Ö. (2018, 6 January). Hadrianoupolis, Kaisareia, Eskipazar (Karabük).

10 Ekim 2022 tarihinde <https://ozhanoturk.com/2018/01/06/hadrianoupolis-kaisareia-eskipazar-karabuk> adresinden erişildi.

KROMNA**Bartın Kültür Varlıkları Envanteri.**

Bartın Cultural Heritage Inventory.

27 Eylül 2022 tarihinde <https://bartin.ktb.gov.tr/Eklenti/30868,bartın-kultur-envanteri-2013.pdf> adresinden erişildi.

Cromna Tarihi.

The History of Cromna.

26 Eylül 2022 tarihinde <http://www.kurucasile.gen.tr/cromna/cromna-tarihi> adresinden erişildi.

Kurucaşile, (2016).

Kurucaşile, (2016).

25 Eylül 2022 tarihinde <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/kurucasile.pdf> adresinden erişildi.

Kurucaşile.

Kurucaşile.

25 Eylül 2022 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kurucaşile> adresinden erişildi.

Veranyurt, G. (2005, Haziran). Antropolojik Bakış Açısıyla Bartın İli Kurucaşile İlçesi Meydan Köyü'nde Kadın.

Veranyurt, G. (2005, June). Woman in Meydan Village of Kurucaşile District of Bartın Province from an Anthropological Perspective.

22 Eylül 2022 tarihinde <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/59240.pdf> adresinden erişildi.

Yasa, N. (2017, Kasım). Tekne Ustaları Diyarı Kurucaşile.

Yasa, N. (2017, November). Kurucaşile, Land of Boat Masters.

27 Eylül 2022 tarihinde https://www.academia.edu/43392778/TEKNE_USTALARI_DIYARI_KURUCAŞİLE adresinden erişildi.

Yasa, N. (2017, Nisan). Cromna Bir Paphlagonia Kentidir.

Yasa, N. (2017, April). Cromna is a city of Paphlagonia.

24 Eylül 2022 tarihinde <http://www.kurucasile.gen.tr/cromna-bir-paphlagonia-kentidir> adresinden erişildi.

Yasa, N. (2017, Nisan). İdari Yönden Kurucaşile Tarihi.

Yasa, N. (2017, April). Administrative History of Kurucaşile.

24 Eylül 2022 tarihinde <http://www.kurucasile.gen.tr/idari-yonden-kurucasile-tarihi> adresinden erişildi.

PARTHENİOS

Çam, F. (2014). Antik Dönemde Bartın/Parthenia. Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi 1 (1), 3-17.

Çam, F. (2014). Bartın/Parthenia in Antiquity. Çeşm-i Cihan: E-Journal of History, Culture and Art Studies 1 (1), 3-17.

9 Ekim 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cesmicihan/issue/23557/250988> adresinden erişildi.

Öztürk, Ö. (2018, 6 Ocak). Bartın Tarihi (Parthenius, Oniki Divan).

Öztürk, Ö. (2018, 6 January). History of Bartın (Parthenius, Twelve Divans).

8 Ekim 2022 tarihinde <https://ozhanoturk.com/2018/01/06/bartın-tarihi> adresinden erişildi.

Yunanca Demos Ne Anlama Geliyor? (2020, 3 Nisan).

What Does Demos Mean in Greek? (2020, 3 April).

8 Ekim 2022 tarihinde <https://aracbuzdolabi.net/what-does-greek-word-demos-mean> adresinden erişildi.

TİOS

Atasoy, S. (2015). Zonguldak ta Bir Antik Kent TİOS.

Atasoy, S. (2015). An Ancient City in Zonguldak TİOS.

18 Eylül 2022 tarihinde https://www.academia.edu/78124375/Zonguldak_ta_Bir_Antik_Kent_TIOS_An_Ancient_City_in_Zonguldak_TIOS adresinden erişildi.

Bozkurt, B. Tios-Tieion (Filyos) Antik Kenti Kuruluşu Billaios Nehri - Tios Limanı ve Arkeolojik Kazılar Hakkında Kısaca Bilgilendirme.

Bozkurt, B. Establishment of Tios-Tieion (Filyos) Ancient City Billaios River - Brief Information about Tios Harbor and Archaeological Excavations.

19 Eylül 2022 tarihinde https://www.academia.edu/43789014/TIOS_TIEION_FILYOS_ANTIK_KENTI_KURULUSU_BILLAIOS_NEHRI_TIOS_LIMANI_VE_ARKEOLOJIK_KAZILAR_HAKKINDA_KISACA_BILGILENDIRME adresinden erişildi.

Sönmez, İ. ve Öztürk, B. Batı Karadeniz de Bir Antik Kent Kazısı: Tios (Filyos).

Sönmez, İ. and Öztürk, B. Excavation of an Ancient City in the Western Black Sea: Tios (Filyos).

15 Eylül 2022 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/22855911-Bati-karadeniz-de-bir-antik-kent-kazisi-tios-filyos-ihsan-f-sonmez-bulent-ozturk-ozet.html> adresinden erişildi.

Teion Antik Kenti, Kazıların 12. Yılında Havadan Görüntüldü.

Teion Ancient City Viewed from the Air in the 12th Year of the Excavations.

17 Eylül 2022 tarihinde <https://www.posta.com.tr/yasam/galeri-teion-antik-kenti-kazilarin-12-yilinda-havadan-goruntulendi-2022395> adresinden erişildi.

Teion Antik Kenti'ndeki Su Sarnıcı Gün Yüzüne Çıkarılıyor. (2019, Temmuz).

The Water Cistern in Tieion Ancient City is Unearthed. (2019, July).

18 Eylül 2022 tarihinde <https://www.dunyabizim.com/havadis/teion-antik-kenti-ndeki-su-sarnici-gun-yuzune-cikariliyor-h36319.html> adresinden erişildi.

Tios-Tieion Antik Kenti.

Tios-Tieion Ancient City.

16 Eylül 2022 tarihinde <https://batikaradeniz.gov.tr/?p=3295> adresinden erişildi.

Yıldırım, Ş. (2014). Tios-Tieion 2014 Yılı Çalışmaları.

Yıldırım, Ş. (2014). Tios-Tieion 2014 Year Studies.

17 Eylül 2022 tarihinde https://www.academia.edu/25981486/Tios_Tieion_2014_Yili_Calismlari adresinden erişildi.

Yıldırım, Ş. (2017). Tios-Tieion: Söylenecek Çok Önemli Bir Şeyi Olmayan Kent. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 7 (14), 206-242.

Yıldırım, Ş. (2017). Tios-Tieion: The City With Nothing Very Important To Say. Trakya University Journal of the Faculty of Letters 7 (14), 206-242.

18 Eylül 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkede/issue/40912/494091> adresinden erişildi.

KARABÜK TÜMÜLÜS VE HÖYÜKLERİ | THE MOUNDS AND TUMULUS OF KARABÜK

Amasra Gezi Rehberi, (2020, 11 Eylül).

Amasra Travel Guide, (2020, 11 September).

06 Ekim 2022 tarihinde <http://bilgivitirini.com/amasra-gezi-rehberi> adresinden erişildi.

Eski Yüzyıllardaki Safranbolu.

Safranbolu in Ancient Centuries.

04 Ekim 2022 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/47742227-Eski-yuzyillardaki-safranbolu-1-ewvel-zaman-icinde-safranbolu-2-turk-ve-osmanli-kenti-safranbolu-3-safranbolu-nun-eski-adlari.html> adresinden erişildi.

Kuş Kayası Yol Anıtı.

Kuş Kayası Road Monument.

05 Ekim 2022 tarihinde <https://bartin.ktb.gov.tr/TR-69020/kus-kayasi-yol-aniti.html> adresinden erişildi.

Ovacık.

Ovacık.

03 Ekim 2022 tarihinde <https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-63700/ovacik.html> adresinden erişildi.

Safranbolu'daki Tümülüste Bulunan 20 Antik Mezar İlk Kez Sergilenecek, (2020, Şubat).

20 Ancient Tombs in the Tumulus in Safranbolu will be exhibited for the first time, (2020, February).

04 Ekim 2022 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/guncel/safranboludaki-tumuluste-bulunan-20-antik-mezar-ilk-kez-sergilenecek-461648.html> adresinden erişildi.

Safranbolu'nun Tarihi Boyutu, (2008, Ekim).

The Historical Dimension of Safranbolu, (2008, October).

04 Ekim 2022 tarihinde <https://www.safranboluevleri.net/safranbolunun-tarihi-boyutu> adresinden erişildi.

ZONGULDAK

A wide-angle photograph of an archaeological site in Zonguldak. The foreground shows a wooden walkway with a railing leading through a grassy area. In the background, there are several stone pillars and a view of the sea under a cloudy sky.

KARABÜK

A photograph of an archaeological site in Karabük. The site features several stone walls and foundations of buildings, situated on a hillside. The background shows a valley with mountains under a sunset sky.

BARTIN

An aerial photograph of a coastal town in Bartın. The town is built on a peninsula with a harbor. The water is a deep blue-green color. In the foreground, there is a rocky, grassy headland jutting into the sea.

BATI KARADENİZ KALKINMA AJANSI

Ekim 2022

Güney Mah. Zonguldak Yolu Cad.
No:36 67600 Kozlu / Zonguldak

ISBN: 978-605-70403-7-4

Kalkınma Ajansları Yayınları Bedelsizdir, Satılmaz.